

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้
“The Tourism Source by Human Built in The Lower Northeastern
Part of Thailand”

โดย ประดิษฐ์ ศิลบุตรและคณะ

กรกฎาคม 2550

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้
“The Tourism Source by Human Built in The Lower Northeastern
Part of Thailand”

คณะผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	สังกัด
1. ประดิษฐ์ ศิลบุตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2. ลำไย สิงห์สุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3. ประจวบ จันทร์หมื่น	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
4. ธีรวัฒน์ แจ่มใส	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
5. มันทนา เพ็งแจ่ม	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ชุดโครงการธนาคารเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว
เชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน กลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้
กรณีศึกษา นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณความดีและประโยชน์จากงานวิจัยนี้แด่บุคคล คณะทำงาน และองค์กรที่มุ่งมั่น
เสียสละสร้างสรรค์ อนุรักษ์ ฟื้นฟู ทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างความพึง
พอใจแก่ประชาชนทั้งที่มาจากต่างประเทศ ในประเทศไทยและในท้องถิ่นอีสานใต้ทุกคน

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กุลวรา สุวรรณพิมล คุณสำราญ มีสมจิตร
ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้การควบคุมดูแล ตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของ
การศึกษาในครั้งนี้จนบรรลุสำเร็จผล

นายประดิษฐ์ ศีลาบุตรและคณะ

15 พฤษภาคม 2550

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

เรื่อง แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้

การวิจัยเรื่อง แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ (2) เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ วิธีการวิจัยได้ใช้วิธีการสำรวจเบื้องต้นโดยใช้แบบสอบถาม การวิจัยรายการนี้ใช้การประชุมกลุ่มย่อย สัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบประชุมกลุ่มย่อย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ผู้วิจัยจัดสร้างขึ้นโดยผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ การนำไปทดลองใช้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเขียนรายงานวิจัยเชิงพรรณนา

การวิจัยเป็นการตอบคำถามการวิจัย ดังนี้

- (1) แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ว่ามีอยู่จำนวนเท่าใด และเป็นแบบใด
- (2) แนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้แต่ละแห่งเป็นรูปแบบใด
- (3) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นให้เขตกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ดำเนินการอย่างไร

วิธีการวิจัยดำเนินการ ดังนี้

- (1) การรวบรวมเอกสารและสำรวจข้อมูลเดิมที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว
- (2) การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ โดยการใช้แบบสอบถาม
- (3) สำรวจแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ โดยการเดินสำรวจแหล่งท่องเที่ยว การประชุมกลุ่มย่อย สัมภาษณ์เชิงลึก
- (4) การสำรวจแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ โดยการเดินสำรวจแหล่งท่องเที่ยว การประชุมกลุ่มย่อย สัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการศึกษา

แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ว่ามีอยู่จำนวนเท่าใด และเป็นแบบใดจากการศึกษาจากเอกสารและการสำรวจผ่านเว็บไซต์ พบว่า ในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้มี

แหล่งท่องเที่ยวจำนวนหนึ่ง จึงได้ทำแบบสอบถามไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง ซึ่งมีการตอบแบบสอบถามคืนมา ดังตาราง

ตารางที่ 1   ตารางแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ที่สำรวจผ่านการส่งแบบสอบถาม

ที่	จังหวัด	จำนวนที่สอบถาม	จำนวน อบท.ที่มีแหล่งท่องเที่ยว	จำนวนแหล่งท่องเที่ยว	จำนวน อบท.ที่ไม่มีแหล่งท่องเที่ยว
1	ชัยภูมิ	49	30	48	19
2	นครราชสีมา	124	52	99	72
3	บุรีรัมย์	63	27	38	36
4	สุรินทร์	64	29	50	35
5	ศรีสะเกษ	93	55	93	38
6	อุบลราชธานี	92	50	83	42
รวม		485	243	411	242

สำรวจแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ โดยการเดินสำรวจแหล่งท่องเที่ยว การประชุมกลุ่มย่อย สัมภาษณ์เชิงลึก และการสำรวจแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ โดยการเดินสำรวจแหล่งท่องเที่ยว ถ่ายภาพ การประชุมกลุ่มย่อย สัมภาษณ์เชิงลึก ในจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

1. จังหวัดชัยภูมิ คือ วัดเต่าใหญ่ พุทธอุทยานป่าหินงาม อำเภอหนองบัวแดง
2. จังหวัดนครราชสีมา คือ วัดป่าหลักร้อย อำเภอโนนไทย อนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
3. จังหวัดบุรีรัมย์ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งวัง หลวงพ่อใหญ่โนนแสนตอ วัด โนนสูง ทุ่งสว่าง ตำบลทุ่งวัง อำเภอสตึก
4. จังหวัดสุรินทร์ คือ กลุ่มหัตถศิลป์ บ้านโชค หมู่ 3 ตำบลเขวาสินรินทร์ กลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินบ้านโชค หมู่ 3 ตำบลเขวาสินรินทร์ องค์การบริหารส่วนตำบลเขวาสินรินทร์ กิ่งอำเภอเขวาสินรินทร์และแหล่งทอผ้าไหมบ้านท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์
5. จังหวัดศรีสะเกษ คือ ของแปลกของดีหนองสูง อำเภออุทุมพรพิสัยและพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง
6. จังหวัดอุบลราชธานี คือ แหล่งเครื่องปั้นดินเผา อุทยานวังมัจฉา พิพิธภัณฑ์หลวงปู่าค องค์การบริหารส่วนตำบลปทุม ตำบลปทุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ผลสรุปการบริหารจัดการพบว่ามีการบริหารจัดการ ดังนี้

1. การบริหารจัดการส่วนใหญ่ดำเนินการโดยคณะกรรมการในรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น วัดเตาใหญ่พุทธอุทยานเป็นคณะกรรมการทายาท วัดป่าหลักร้อยเป็นคณะกรรมการวัด อนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ กลุ่มหัตถศิลป์ บ้านโชค หมู่ 3 ตำบลเขวาสินรินทร์ กลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินบ้านโชค หมู่ 3 ตำบลเขวาสินรินทร์ องค์การบริหารส่วนตำบลเขวาสินรินทร์ กิ่งอำเภอเขวาสินรินทร์ ของแปลกของดีหนองลุง อำเภออุทุมพรพิสัย เป็นคณะกรรมการ พระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง เป็นคณะสะพานบุญ อุทยานวังมัจฉา พิพิธภัณฑ์หลวงปู่าค องค์การบริหารส่วนตำบลปทุม ตำบลปทุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นคณะกรรมการ

2. ที่ดำเนินการโดยเอกชน เช่น แหล่งทอผ้าไหมบ้านท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ แหล่งเครื่องปั้นดินเผา ตำบลปทุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

3. บางแห่งแม้ว่าจะดำเนินการโดยรูปคณะกรรมการ แต่แกนนำขององค์กรมีบทบาทอย่างสูง เจ้าอาวาสวัดเตาใหญ่ เจ้าอาวาสวัดป่าหลักร้อย เจ้าอาวาสพระธาตุเรืองรอง จะมีบทบาทสูงกว่าคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นและมีการจัดการที่มีรูปธรรมมากกว่าการจัดการโดยคณะกรรมการ แหล่งท่องเที่ยวที่เอกชนรับผิดชอบมีพัฒนาการที่เร็วกว่า มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

4. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวมีการพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้งเนื่องจากเป็นแหล่งที่มาของรายได้ และรายได้ที่ได้รับก็นำกลับมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้นเอง โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- 4.1) จังหวัดชัยภูมิ คือ วัดเตาใหญ่ พุทธอุทยานป่าหินงาม อำเภอ หนองบัวแดง จัดสร้างศาลา ชุบ่อ สร้างศาลากลางบ่อ ปลูกต้นไม้ปรับปรุงภูมิทัศน์
- 4.2) จังหวัดนครราชสีมา คือ วัดป่าหลักร้อย อำเภอโนนไทย จัดเคลื่อนย้ายสิ่งก่อสร้างจากที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลมายังสถานที่ของวัด อนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ปรับปรุงภูมิทัศน์
- 4.3) จังหวัดบุรีรัมย์ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งวัง หลวงพ่อใหญ่โนนแสนตอ วัดโนนสูงทุ่งสว่าง ตำบลทุ่งวัง อำเภอสตึก ปรับปรุงสถานที่จำหน่ายสินค้า ปรับปรุงพัฒนาบริเวณ
- 4.4) จังหวัดสุรินทร์ คือ กลุ่มหัตถศิลป์ บ้านโชค หมู่ 3 ตำบลเขวาสินรินทร์ กลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินบ้านโชค หมู่ 3 ตำบลเขวาสินรินทร์ องค์การบริหารส่วนตำบล-เขวาสินรินทร์ กิ่งอำเภอเขวาสินรินทร์ แหล่งทอผ้าไหมบ้านท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ ปรับปรุงสถานที่ให้ร่มรื่น สร้างสิ่งก่อสร้างเป็นที่พักผ่อน และจำหน่ายสินค้าเพิ่มเติม ปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

4.5) จังหวัดศรีสะเกษ คือ ของแปลกของดีหนองสูง อำเภออุทุมพรพิสัย พระธาตุเรืองรอง อำเภอเมืองศรีสะเกษ มีการจัดสร้างสถานที่เพื่อแสดงผลงานเพิ่มเติม

4.6) จังหวัดอุบลราชธานี คือ แหล่งเครื่องปั้นดินเผา อุทยานวังมัจฉา พิพิธภัณฑ์หลวงปู่าค องค์การบริหารส่วนตำบลปทุม ตำบลปทุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการทำความสะอาด และปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น

แหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้รับผิดชอบโดยตรง มีแนวทางในการดำเนินการที่ชัดเจนกว่าการบริหารโดยคณะกรรมการ ซึ่งส่วนหนึ่งจัดตั้งตามระบบราชการ

ผู้นำผลงานวิจัยไปใช้ ในการวิจัยดังกล่าวผู้นำผลงานวิจัยไปใช้ ได้แก่

1. สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ อำเภอและองค์การบริหารส่วนตำบลที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่

2. สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา อำเภอและองค์การบริหารส่วนตำบลที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่

3. สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอและองค์การบริหารส่วนตำบลที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่

4. สำนักงานจังหวัดสุรินทร์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ อำเภอและองค์การบริหารส่วนตำบลที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่

5. สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ อำเภอและองค์การบริหารส่วนตำบลที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่

6. สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี อำเภอและองค์การบริหารส่วนตำบลที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่

แหล่งท่องเที่ยวที่ทำการวิจัย ซึ่งจะมีการส่งรายงานการวิจัยไปให้ ได้แก่

1. จังหวัดชัยภูมิ คือ วัดเตาใหญ่ พุทธอุทยานป่าหินงาม อำเภอหนองบัวแดง

2. จังหวัดนครราชสีมา คือ วัดป่าหลักร้อย อำเภอโนนไทย อนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

3. จังหวัดบุรีรัมย์ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งวัง หลวงพ่อใหญ่โนนแสนตอ วัดโนนสูงทุ่งสว่าง ตำบลทุ่งวัง อำเภอสตึก

4. จังหวัดสุรินทร์ คือ กลุ่มหัตถศิลป์ บ้านโชค หมู่ 3 ตำบลเขวาสินรินทร์ กลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินบ้านโชค หมู่ 3 ตำบลเขวาสินรินทร์ องค์การบริหารส่วนตำบลเขวาสินรินทร์ กิ่งอำเภอกุฉินารายณ์ แหล่งทอผ้าไหมบ้านท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์

5. จังหวัดศรีสะเกษ คือ ของแปลกของดีหนองสูง อำเภออุทุมพรพิสัย พระธาตุเรืองรอง อำเภอเมืองศรีสะเกษ

6. จังหวัดอุบลราชธานี คือ แหล่งเครื่องปั้นดินเผา อุทยานวังมัจฉา พิพิธภัณฑ์หลวงปู่ศุข ตำบลปทุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG4950086

ชื่อโครงการ : “ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้”

ชื่อนักวิจัย : ประดิษฐ์ ศิลานุต, ลำไย สิงห์สุข, ประจวบ จันทน์หมื่น,
ธัญรัตน์ แจ่มใส, มันทนา เพ็งแจ่ม
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

E-mail Address: muntana_nom@hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ : วันที่ 1 มิถุนายน 2549 – วันที่ 31 พฤษภาคม 2550

การวิจัยเรื่อง แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ (2) เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ วิธีการวิจัยได้ใช้วิธีการสำรวจเบื้องต้นโดยใช้แบบสอบถาม การใช้เทคนิคประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบประชุมกลุ่มย่อย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ผู้วิจัยจัดสร้างขึ้นโดยผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้เพื่อปรับปรุง จึงเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเขียนรายงานวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการสำรวจจากแบบสอบถามจำนวน 485 ชุด พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น จำนวน 243 อบต. รวมแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 411 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่มีแหล่งท่องเที่ยว 242 อบต. แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ประกอบด้วย วัด เขื่อน ทำนบ แหล่งผลิตภัณฑพื้นบ้าน อนุสรณ์สถาน ร้านค้า เป็นต้น ส่วนการวิจัยเชิงลึกกรายกรณีโดยการเดินสำรวจ ถ่ายภาพ ประชุมกลุ่มย่อย สัมภาษณ์คณะกรรมการและผู้รับผิดชอบ จากกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ ประกอบด้วยจังหวัดชัยภูมิ คือ วัดเตาใหญ่ พุทธอุทยานป่าหินงาม อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดนครราชสีมา คือ วัดป่าหลักร้อย อำเภอโนนไทย อนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งวัง หลวงพ่อใหญ่โนนแสนตอ วัดโนนสูงทุ่งสว่าง ตำบลทุ่งวัง อำเภอสตึก จังหวัดสุรินทร์ คือ กลุ่มหัตถศิลป์ บ้านโชค หมู่ 3 ตำบล-เขวาสินรินทร์ กลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินบ้านโชค หมู่ 3 ตำบลเขวาสินรินทร์ องค์การบริหารส่วนตำบลเขวาสินรินทร์ กิ่งอำเภอเขวาสินรินทร์ แหล่งทอผ้าไหมบ้านท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ คือ ของแปลกของดีหนองลูก อำเภออุทุมพรพิสัย พระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง

ศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี คือ แหล่งเครื่องปั้นดินเผา อุทยานวังมัจฉา พิพิธภัณฑ์หลวงปู่าค
องค์การบริหารส่วนตำบลปทุม ตำบลปทุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

จากการสำรวจการณืพบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น จัดตั้งขึ้นมาในหลายรูปแบบ
คือ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการ โดยมีการบริหารงานในรูปแบบที่
แตกต่างกัน มีนักท่องเที่ยวเข้าชมและมีรายได้จากการจำหน่ายของที่ระลึก และจากการบริจาคว ใน
จำนวนที่แตกต่างกัน แหล่งท่องเที่ยวที่มีความเข้มแข็ง น่าสนใจ และพัฒนาอยู่เสมอ เกิดจากแกนนำ
ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เป็นพระภิกษุ และฆราวาส ภายใต้การสนับสนุนของส่วนราชการและองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีความเข้มแข็ง สนใจ เอาใจใส่ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไม่หยุดยั้ง
จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดรายได้ สร้างงานสร้างอาชีพ และนำ
ความภาคภูมิใจมาสู่ท้องถิ่น

คำหลัก

1. องค์การบริหารส่วนตำบล
2. แหล่งท่องเที่ยว
3. วัด
4. เชื้อน
5. ทำนบ
6. แหล่งผลิตภัณพ์พื้นบ้าน
7. อนุสรณ์สถาน

ABSTRACT

Project Code : RDG4950086

Project Title : “The Tourism Source by Human Built in The Lower Northeastern Part of Thailand”

Investigators : P Silabut., L Singsook., P Junmern., Th Jamsai., M Pengjam.,
Sisaket Rajabhat University

E-mail Address : muntana_nom@hotmail.com

Project Duration : 1 June 2006 – 31 May 2007

The research of tourism source human built in the lower Northern part of Thailand, there are purposes as follows: (1) to study tourism source human built in the lower Northern part of Thailand, (2) to study the ways in the administration and management of tourism source human built in the lower Northern part of Thailand, (3) to study the ways in the development of tourism source human built in the lower Northern part of Thailand. The method of research has used fundamental survey by using questionnaires, using the techniques of divided group meeting, in-depth interview, instruments used in this study being questionnaires by considering by qualifiers, taking it on probation, writing research report it is qualified research by using the method of descriptive report writing.

The result of research from 485 questionnaires, it has been found that local administration organizations that have tourism source human built there are 243 local administration organizations composed with tourism source 411 areas and don't have tourism source in 242 local administration organizations, tourism source composed with temples, dams, weirs, local product sources and monuments etc., as for research by surveying each case by the method of survey walking, divided group meeting, interview, committee and takers responsibility of tourism source human built in the lower Northern part of Thailand composed with Chaiyaphum province that is Wat Taoyai, Pahingarm Buddha park in Nongbuadaeng district of Chaiyaphum province. In Nakhonratchasima province that is Wat Palagroi in Nonthai district, the monument of Tungsamrit heroic deed in Pimai district, Nakhonratchasima province. In Buriram province that is OTOP centre of

local administration organization of Tungwang sub-district, Luangphoryainonsaentor of Wat Nonsungtung sawang, Tungwang sub-district, Satuek district, Buriram province. In Surin province that is craftsmanship group at Ban Chok ,Moo 3, Khewasinrin sub-district and the silk weaving source of Ban Tasawang in Muang district, Surin province. In Sisaket province that is wonderful and good things of Nonglung in Utumporn district and Phrathatruengrong in Muang district, Sisaket province. In Uponratchathani province that is earthenware, fish park, Luangphornak temple, local administration organization of Patum sub-district, Patum sub-district, Muang district, Uponratchathani province.

From the survey of each case has been found that tourism source human built in the lower northeastern part of Thailand established in many forms that is private, local administration organization and committee by having administration in the different forms, there are tourists to visit and have income from the purchase of souvenirs and from donation in the number differently, tourism source that get strong, being interested in and developed all of time occurred from the leaders of tourism source both monks and laymen under the support of officers and local administration organizations that have power and pay attention to in developing tourism source all of time, so it is interested with tourists and can make income happen, have work and career, and get proud to the local.

Key Words

1. Local administration Organization
2. Tourism source
3. Temple
4. Dam
5. Weir
6. Local product source
7. Monument

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)	ค
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
บทคัดย่อภาษาไทย	ณ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ญ
สารบาญ	ฐ
สารบาญตาราง	ท
สารบาญภาพ	ฒ
บทที่ 1 บทนำ	1
คำถามวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของโครงการ	3
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ประโยชน์ของการวิจัย	4
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	4
แผนการดำเนินการ	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	6
บทนำ	6
ความหมายของการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว	6
ความหมายของแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น	9
การจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดอีสานใต้	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	62
บทที่ 3 วิธีดำเนินการ	64
บทนำ	64
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	64
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	65
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ	65
วิธีการดำเนินการ	66
ตารางแสดงระยะเวลาดำเนินการวิจัย	67
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	59

บทที่ 4 ผลการศึกษา สรุป และข้อเสนอแนะ	68
บทนำ	68
การท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้	68
แหล่งท่องเที่ยวที่พบในเขตอีสานใต้	69
พื้นที่กรณีศึกษา กระบวนการบริหารจัดการและการวางแผนอนาคต	71
ผลการดำเนินการศึกษา	72
การอภิปรายผลการวิจัย	134
บทที่ 5 บทสรุป	147
บทนำ	147
ความสำคัญของปัญหา	148
วัตถุประสงค์การศึกษา	149
คำถามงานวิจัย	149
สรุปผลการศึกษา	149
แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของอีสานใต้	151
บทสรุปกรณีศึกษา	165
ข้อเสนอแนะ	166
ภาคบรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. โครงการวิจัย	
ภาคผนวก ข. ตัวอย่างแบบสอบถาม	
ภาคผนวก ค. เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
ภาคผนวก ง. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตอีสานใต้	

สารบัญตาราง

ตารางที่	รายละเอียดตาราง	หน้า
1	ตารางแสดงระยะเวลาดำเนินการวิจัย	67
2	ตารางเปรียบเทียบผลการศึกษากับโจทย์การศึกษาวิจัย	142
3	ตารางสรุปแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นจาก กรณีศึกษา	144
4	ตารางเปรียบเทียบจุดอ่อน จุดแข็งการบริหารจัดการแบบคณะกรรมการ	154

สารบัญภาพ

ภาพที่	รายละเอียดภาพ	หน้า
1	แสดงกรอบแนวคิดการพัฒนาบริการท่องเที่ยวส่งเสริมสุขภาพในที่พักผ่อน	17
2	แผนที่สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา	29
3	แผนที่สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิ	32
4	แผนที่สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์	46
5	แผนที่สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์	49
6	แผนที่สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ	53
7	แผนที่สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี	58
8	ภาพประกอบการศึกษาวัดป่าหลักร้อย	74
9	ภาพประกอบอนุสรณ์สถานวีรกรรมท้าวสุรนารี	79
10	พระครูสังฆรักษ์สีลวันตระ(ครูบาพเยาว์)	86
11	วิหารรัตนเจดีย์(นะโม)	89
12	ผลิตภัณฑ์เสื้อกทืสมาชิกลงกลุ่มผลิตได้	94
13	ผลิตภัณฑ์เครื่องเงินบ้านโชค	105
14	แสดงเส้นไหมที่ใช้ในการผลิตผ้าไหม	107
15	ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมที่มีความละเอียดและราคาสูง	108
16	แสดงสถานที่ของแปลก ของดี หนองลุม และบริเวณโดยรอบ	110
17	บริเวณวัดพระธาตุเรืองรอง	113
18	พระบรมสารีริกธาตุ ชั้นที่ 6	115
19	พระอุโบสถวัดเทียมเกวียน ปรับปรุงหลังคาจากโบสถ์หลังเดิม	116
20	บริเวณอุทยานมัจฉาห้วยวังนอง	130
21	บริเวณสถานที่ที่ใช้ปั้นดินเผา	133

บทที่ 1

บทนำ

1.1 บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีแหล่งท่องเที่ยวสวยงามหลายประเภท และในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทุกฉบับ ก็ได้มีการพัฒนาและวางรากฐานสถานที่ สินค้าและบริการท่องเที่ยวที่หลากหลายให้เป็นที่น่าสนใจ สะดวกสบายยิ่งขึ้น จุดเด่นของประเทศไทยที่เหนือกว่าประเทศอื่น คือ ประชาชนมีอัธยาศัยใจคอดี มีการลงทุนในภาคเอกชนสูง มีการให้บริการที่คุ้มค่าจึงเป็นประเทศที่มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทชนวนทัศน์(Sight seeing destination)และขณะเดียวกันก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทเพื่อการพักผ่อน(Holiday destination) ได้ด้วยในเวลาเดียวกัน สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว(2549:1)ได้ให้ข้อมูล เป้าหมายมูลค่าการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วและนำเงินตราเข้ามาสู่ประเทศอย่างมหาศาลในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมา ระหว่าง ปี 2539-2548 เป้าหมายเมื่อ พ.ศ.2539 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 7.19 ล้านคน ใช้จ่ายเงินจำนวน 219,364 ล้านบาท จนถึง ปี 2548 มีเป้าหมายจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มถึง 13.38 ล้านคน ใช้จ่ายเงินในการท่องเที่ยวจำนวนถึง 450,000 ล้านบาท เป็นต้น และเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2549 เป็นวันที่มีการเปิดการแสดงพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงครองราชย์สมบัติ ครบ 60 ปี ในวันที่ 9 มิถุนายน 2549 และมีพระชนมายุครบ 60 พรรษา ใน วันที่ 5 ธันวาคม 2550 มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศหลั่งไหลไปชมงานดังกล่าวจำนวนมาก หลังที่เกิดภาวะซบเซาเนื่องจากปัญหาคลื่นยักษ์สึนามิ ปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาอุทกภัยปลายปี 2549 และปัญหาด้านการเมืองในประเทศไทย คาดกันว่าการท่องเที่ยวในประเทศไทยจะกลับมาเฟื่องฟูอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากว่ารายได้จากการท่องเที่ยวได้ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจดี เกิดการสร้างงาน ผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยวและผู้ผลิตสินค้าด้านต่าง ๆ มีรายได้ มีสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวนมากเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนในด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น

การท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่สร้างรายได้แก่ชุมชนและท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม รัฐบาลได้ส่งเสริมกิจการท่องเที่ยวตลอดมา ซึ่งเห็นได้จากการตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ.2502 และได้ปรับปรุงแก้ไขพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวรวม 8 ฉบับ ให้เกิดความเหมาะสมขึ้นอีก ในปี 2506 2509 2511 2516 2517 2518 และ 2519 ต่อมารัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 ซึ่งบังคับใช้มาจนปัจจุบันนี้ก่อให้เกิดหน่วยงานรัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่ที่เรียกว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เรียกโดยย่อว่า ททท. มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีสำนักงานใหญ่ในกรุงเทพมหานคร และจัดตั้งสำนักงานสาขาหรือตัวแทนขึ้น ณ ที่ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในประเทศมีสำนักงาน ททท. จำนวน 22 แห่ง ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยว 8 แห่ง สถาบันฝึกอบรมวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว 1 แห่ง ส่วนใน

ต่างประเทศ มีสำนักงาน ททท. ตั้งกระจายในภูมิภาคต่าง ๆ ที่สำคัญทั่วโลก 18 แห่ง(อนุสาร อสท. ,2549:146-147) ซึ่งในภูมิภาคอีสานตอนใต้อันประกอบด้วยจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร และอำนาจเจริญ เป็นแหล่งที่กำเนิดอารยธรรมขอม ที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวเป็นประจำ และการท่องเที่ยวที่น่าสนใจจะต้องตอบสนองความต้องการของการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีสำนักงาน ททท. 2 แห่ง คือ สำนักงาน ททท. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 1 ตั้งสำนักงานที่จังหวัดนครราชสีมา รับผิดชอบ จังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ บุรีรัมย์ และชัยภูมิ สำนักงาน ททท. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 2 ตั้งอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี รับผิดชอบ จังหวัด อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ และยโสธร

แต่เนื่องจากว่า การท่องเที่ยวที่เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งได้ใช้เวลาและค่าใช้จ่าย การเดินทางมาท่องเที่ยวแต่ละครั้ง ควรจะมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายตามเส้นทางท่องเที่ยวตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่นที่พัก ร้านอาหาร สถานบันเทิง ที่พักผ่อนหย่อนใจตามสมควร ดังนั้น จึงมีการสร้างแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการในการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ดังนั้นในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ จึงมีการก่อสร้างสถานที่เพื่อวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยวขึ้นมา เช่น วัดป่าหลักร้อย แหล่งปั้นดินเผาด่านเกวียน สวนสัตว์นครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา แหล่งทอผ้าไหม หมู่บ้านช้างบ้านตากกลาง ตำบลกระโพธิ์ จังหวัดสุรินทร์ วัดล้านขวด วัดพระธาตุเรืองรอง จังหวัดศรีสะเกษ วัดถ้ำคูหาสวรรค์ จังหวัดอุบลราชธานี พระมงคลมิ่งเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นต้น ดังนั้น เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว จึงควรมีการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้

การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญ คือ จะมีข้อมูลพื้นฐานว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ว่ามีอยู่จำนวนเท่าใด และเป็นแบบใด และ ทำให้ทราบแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้แต่ละแห่งเป็นรูปแบบใด ตลอดจนทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นให้เขตกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ ดำเนินการอย่างไร ตลอดจนเป็นการให้โอกาสและสร้างนักวิจัยโดยบุคลากรของมหาวิทยาลัย มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ทำให้สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ เกิดความรักในชุมชนและท้องถิ่น

1.2 คำถามวิจัย

คณะผู้ศึกษาได้สร้างโจทย์เพื่อหาคำตอบอันจะนำสู่แนวทางพัฒนาดังกล่าวไว้ 4 ข้อดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้มีจำนวนเท่าใด
2. แนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้เป็นอย่างไร

3. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นให้เขตกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้จะดำเนินการอย่างไร

4. แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การพึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดภาคอีสานตอนใต้
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นให้เขตกลุ่มจังหวัดภาคอีสานตอนใต้
4. เพื่อศึกษาแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การพึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

1. การรวบรวมเอกสาร การวิจัย เอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่ และสำรวจข้อมูลเดิมที่มีผู้สำรวจไว้แล้ว
2. สร้างเครื่องมือในการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดเขตอีสานใต้ โดยการส่งแบบสอบถามไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเดินทางสำรวจของคณะผู้วิจัย
3. การประชุมกลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อหาข้อมูลและวิเคราะห์การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ในปัจจุบัน
4. การประชุมกลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้

1.5 ประโยชน์ของการวิจัย จะก่อให้เกิดการดำเนินการ ดังนี้

1. มีข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดเขตอีสานใต้
2. มีข้อมูลการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้
3. มีข้อมูลการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้

1. 6 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี โดยใช้ประชากรคือหน่วยงานผู้รับผิดชอบการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น จากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1,200 แห่ง

1. 7 แผนการดำเนินการ ที่วิจัยและชุมชนมีแผนการดำเนินการ ดังนี้

1. สํารวจรายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวจากแหล่งข้อมูลเอกสาร การสืบค้นผ่านระบบอินเทอร์เน็ต
2. สํารวจสถานที่ท่องเที่ยวโดยใช้แบบสอบถามจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดกลุ่มอีสานตอนใต้ 1,200 ชุด
3. จัดประชุมกลุ่มย่อย สังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น
4. จัดประชุมกลุ่มย่อย สังเกต และสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อระดมความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา

1. 8 นิยามศัพท์เฉพาะ

กลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ หมายถึง จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ซึ่งเป็นจังหวัดในทิวราบสูงโคราช ตามที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)กำหนด โดยไม่รวมจังหวัดยโสธร และจังหวัดอำนาจเจริญ

นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยว(Tourism) นักทัศนาจร (Excursionist) และผู้มาเยือน (Visitor) อันหมายถึง นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปในสถานที่ในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ด้วยความสนใจโดยไม่มีวัตถุประสงค์ประกอบอาชีพหารายได้

แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์หลักเพื่อการท่องเที่ยว หรืออาจมีวัตถุประสงค์หลายข้อ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวรวมอยู่ด้วย ตามความหมายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกำหนดขึ้น ซึ่งอาจรวมแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี สุขภาพ การพักผ่อน กีฬา การบันเทิง ธุรกิจ ผลิตภัณฑ์ การเกษตร หัตถกรรม อุตสาหกรรม และกิจกรรมท่องเที่ยวอื่น ๆ ทั้งนี้ไม่รวมสิ่งทีมนุษย์สร้างขึ้นที่ไม่มีวัตถุประสงค์เดิมเพื่อการท่องเที่ยว แต่ปัจจุบันกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปราสาทขอม พระธาตุ ธาตุ และวัด ที่สร้างขึ้นมาก่อน พ.ศ. 2502 อันเป็นปีที่มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 บทนำ

ในการเสนอเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ขอเสนอตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. ความหมายของการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว
2. ความหมายของแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น
3. แผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเพื่อให้เป็นภารกิจผู้ท้องถิ่น
4. การจัดการการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 ความหมายของการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ ดังนี้

องค์การการท่องเที่ยวโลก(World Tourism Organization หรือ WTO) ให้ความหมายของ “การท่องเที่ยว” ว่าหมายถึง การเดินทางใด ๆ ก็ตามเป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว แต่ไม่ใช่ไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร

ประการที่ 2 การเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ ไม่ใช่เพื่อการทำสงคราม

ประการที่ 3 เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีใช้ประกอบอาชีพหรือหารายได้ แต่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร เพื่อความเบิกบาน บันเทิง เจริญย์ เพื่อเล่นกีฬาต่าง ๆ เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อการหาความรู้และเพื่อติดต่อธุรกิจ

พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 มาตรา 4 ให้ความหมายของ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถทำให้มองภาพของการท่องเที่ยวได้ชัดเจนขึ้นหมายความว่า อุตสาหกรรมที่จัดให้มีหรือให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร โดยมีค่าตอบแทน และหมายรวมถึง

- 1) ธุรกิจนำเที่ยว
- 2) ธุรกิจโรงแรมนักท่องเที่ยว
- 3) ธุรกิจภัตตาคาร สถานที่บริการ และสถานที่ตากอากาศสำหรับนักท่องเที่ยว
- 4) ธุรกิจการขายของที่ระลึกหรือสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว

5) ธุรกิจการกีฬาสำหรับนักท่องเที่ยว

6) การดำเนินงานนิทรรศการ งานแสดง งานออกร้าน การโฆษณาเผยแพร่ หรือการดำเนินงานอื่นใดโดยมีความมุ่งหมายเพื่อชักนำหรือส่งเสริมให้มีการเดินทางท่องเที่ยว

เบญจมาศ อุทกสิริ (2549:2) จัดประเภทของการท่องเที่ยวออกเป็น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ และการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา และยังจำแนกประเภทการท่องเที่ยวตามหลักวิชาการท่องเที่ยว 2 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวเพื่อความสนุก เป็นการท่องเที่ยวโดยใช้เวลาหยุดทำงานเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ ทิวทัศน์อันสวยงาม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น เพื่อสบบอารมณ์และเพื่อความสนุกสนาน

2. การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน เป็นการใช้เวลาวันหยุดพัก เพื่อพักผ่อน ขจัดความเมื่อยล้าทั้งหลายทั้งปวง ทั้งทางกายและทางใจที่เกิดขึ้นจากการทำงานให้หมดสิ้นไป และเรียกพลกำลังกลับคืนมาสำหรับการเริ่มต้นทำงานใหม่

ทรัพยากรการท่องเที่ยว(Tourism Resource) ทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดใจที่ก่อให้เกิดการเดินทางหรือท่องเที่ยว เพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนาน และเพิ่มพูนความรู้ตลอดจนทัศนคติที่กว้างขวางในแง่ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวเปรียบเสมือนสินค้าที่สามารถดึงดูดลูกค้า หรือนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาซื้อถึงที่ตั้งของสินค้าอีกด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถจำแนกได้ตามลักษณะความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ 3 ประการ ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ หมายถึง สภาพทางกายภาพของธรรมชาติที่มีความสวยงามหรือน่าสนใจต่อการเดินทางไปชม

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ และศาสนา หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่าที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นตามวัตถุประสงค์ และเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกทางอดีต และที่ได้สร้างขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะเป็นวัตถุ พื้นที่ หรือสิ่งก่อสร้าง แต่มีผลดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว อาทิ อนุสรณ์สถาน เมืองโบราณ ปราสาทหิน พระราชวัง ถ้ำมื่อแดง อุทยานประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ แหล่งโบราณคดี เป็นต้น

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม และการประพฤติปฏิบัติที่ยึดถือสืบทอดกันต่อมา ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

มีตัวอย่างการจำแนกแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้จำแนกแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดใกล้เคียงออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดและโบราณสถาน
2. แหล่งท่องเที่ยวประเภทพิพิธภัณฑ์และห้องแสดงวัฒนธรรม
3. แหล่งท่องเที่ยวประเภทหมู่บ้านหัตถกรรม
4. แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติหรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. แหล่งท่องเที่ยวประเภทสวนผลไม้ดอกไม้ หรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวคือการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว แต่ไม่ใช่ไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร การเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ ไม่ใช่เพื่อการทำสงคราม เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีใช้ประกอบอาชีพหรือหารายได้ แต่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร เพื่อความเบิกบาน บันเทิงเจริญมย์ เพื่อเล่นกีฬาต่าง ๆ เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อการหาความรู้และเพื่อติดต่อธุรกิจ ซึ่งประเภทของการท่องเที่ยว นั้น อาจประกอบด้วย การท่องเที่ยวตามธรรมชาติ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ศิลปะ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ ศาสนา ธุรกิจ สุขภาพ และการท่องเที่ยวทางการศึกษา เป็นต้น

นักท่องเที่ยว ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 หมายความว่า บุคคลที่เดินทางจากท้องถิ่นเป็นถิ่นที่อยู่โดยปกติของตนไปยังท้องถิ่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ และความหมายที่ศูนย์เครือข่ายความรู้วัฒนธรรม สถาบันศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยบูรพา ได้ให้ความหมายที่เจาะจงจำแนกเป็น นักท่องเที่ยว(Tourist) นักทัศนาจร (Excursionist) และผู้มาเยือน (Visitor) ซึ่งจำแนกความหมาย ดังนี้

นักท่องเที่ยว(Tourist) หมายถึง บุคคลที่เดินทางไปในสถานที่ในสถานที่อื่นมิใช่ที่พักอันถาวรของตน ด้วยความสมัครใจโดยไม่มีวัตถุประสงค์ประกอบอาชีพหารายได้ ซึ่งเป็นการเดินทางชั่วคราวตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป (มีการค้างอย่างน้อย 1 คืน) แต่ไม่เกิน 90 วัน ทั้งนี้ ผู้โดยสารมาทางเรือสำราญทางทะเลแล้วไม่พักค้างคืนบนฝั่งก็ไม่นับว่าเป็นนักท่องเที่ยว และผู้โดยสารผ่านที่แวะพักเพื่อต่อเครื่องบินก็จะไม่นับว่าเป็นนักท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน

นักทัศนาจร (Excursionist) หมายถึง บุคคลที่เดินทางไปในสถานที่ในสถานที่อื่นมิใช่ที่พักอันถาวรของตน ด้วยความสมัครใจโดยไม่มีวัตถุประสงค์ประกอบอาชีพหารายได้ ซึ่งเป็นการเดินทางชั่วคราวในระยะสั้น ๆ ไม่ถึง 24 ชั่วโมง

ผู้มาเยือน (Visitor) คือผู้เดินทางไปยังสถานที่อื่นมิใช่ที่พักอันถาวรของตน ด้วยความสมัครใจโดยไม่มีวัตถุประสงค์ประกอบอาชีพหารายได้ โดยอาจเป็นนักท่องเที่ยวหรือนักทัศนาจรก็ได้

2.3 ความหมายของแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เริ่มต้นจากต่างประเทศที่ถือว่าการได้ท่องเที่ยวไปเป็นกำไรของชีวิต ดังนั้น ในต่างประเทศจึงมีการสร้างสถานที่เพื่อวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยว หรือมีวัตถุประสงค์หลายข้อแต่มีวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยวรวมอยู่ด้วย ที่มีชื่อเสียงมากมาย เช่น สวนสนุกดิสนีย์แลนด์ บ่อนกาสิโน อนุสรณ์สถานต่าง ๆ สนามกีฬาหลากหลายประเภท สถานที่พักผ่อนบันเทิง ในประเทศไทยก็มีการสร้างขึ้นเช่นกัน โดยมีการก่อสร้างสถานที่ เพื่อการท่องเที่ยวจำนวนมาก บางอย่างได้สร้างขึ้นใหม่ บางอย่างได้พัฒนาต่อยอดจากแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติเดิม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาใช้บริการและสัมผัสอย่างหลากหลาย เช่น ฟาร์มจะเข้ สวนนก สวนพฤกษศาสตร์ สนามกอล์ฟ อนุสรณ์สถานทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น จึงหมายถึงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว และอาจสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์อื่นประกอบไปด้วยก็ได้ โดยผู้สร้างอาจจะเป็นหน่วยงาน องค์กรของรัฐ หรือเอกชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์หลักเพื่อการท่องเที่ยวตามความหมายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งอาจรวม แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี สุขภาพ การพักผ่อน กีฬา การบันเทิง ธุรกิจ ผลิตภัณฑ์ การเกษตร หัตถกรรม อุตสาหกรรม และกิจกรรมท่องเที่ยวอื่น ๆ ทั้งนี้ไม่รวมสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นที่ไม่มีวัตถุประสงค์เดิมเพื่อการท่องเที่ยว แต่ปัจจุบันกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปราสาทขอม พระธาตุ ธาตุ และวัด ที่สร้างขึ้นมาก่อน พ.ศ. 2502 อันเป็นปีที่มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว

ในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ก็เช่นกัน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้สร้างแหล่งท่องเที่ยวขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวโดยตรง หรือบางแห่งอาจมีหลายวัตถุประสงค์แต่ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวรวมอยู่ด้วย เช่น วัด เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ตลาด แหล่งพักผ่อนหย่อนใจ สนามกีฬา โรงแรมที่พัก แหล่งผลิตสินค้า เช่น วัดป่าหลักร้อย แหล่งดินเผาด่านเกวียน สวนสัตว์ เขื่อนลำตะคอง สนามกอล์ฟ ในจังหวัดนครราชสีมา เขื่อนลำนางรอง ในจังหวัดบุรีรัมย์ จุดผ่านแดนช่องจอม แหล่งทอผ้าไหม หมู่บ้านช้าง ในจังหวัดสุรินทร์ จุดผ่านแดนช่องสะง่า พระธาตุเรืองรอง วัดล้านขวด ผามออีแดง สวนเกษตร ในจังหวัดศรีสะเกษ จุดผ่านแดนช่องเม็ก วัดคูหาสวรรค์ พิพิธภัณฑ์ ในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น บางแห่งแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นอาจมีคุณสมบัติทั้งที่ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติหรือแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจขนาดเล็กก็นับว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นได้ และเพื่อให้เกิดความชัดเจนจึงควรยึดถือเอาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นหลังการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ.2502 มาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินว่าแหล่งท่องเที่ยวใดสมควรจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว ดังนั้น วัด และโบราณสถานที่เกิดขึ้นในสมัยก่อน เช่น วัด ปราสาทหิน ก็ไม่นับว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามความหมายนี้

ในจังหวัดอีสานตอนใต้หรืออีสานตอนล่าง ประกอบด้วย จังหวัด นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธรและอำนาจเจริญ มีแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นจำนวนหนึ่ง ซึ่ง เป็นไปตามแผนงานของรัฐบาลและภาคเอกชนส่วนหนึ่งที่จัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ถึงกระนั้นเศรษฐกิจของประเทศไทย ก็ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดสรรงบประมาณจำนวนมาก ดังนั้นในระยะเวลากว่า 10 ปีที่ผ่านมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงแสดงบทบาทเป็นแกนนำในการแสวงหาแหล่งเงินทั้งจากภายในและต่างประเทศมาดำเนินโครงการฟื้นฟูร่วมกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยยึดหลักในการส่งเสริมว่าเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ในที่นี้จะยกตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวแบบสุขภาพมาเสนอเพื่อให้เห็นภาพของการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเด่นชัดขึ้น

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เป็นการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นอีกแบบหนึ่งที่ก่อกำเนิดขึ้นหลังการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ.2502 เมื่อ พ.ศ. 2548 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้ความหมายว่า โฮมสเตย์ไทย หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ซึ่งนักท่องเที่ยวจะพักร่วมกับเจ้าของบ้านหลังเดียวกัน และศึกษาธรรมชาติ วิถีชีวิตไทยหรือวัฒนธรรมไทย โดยมีการจัดบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร และได้จดทะเบียนต่อสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เรื่องนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในการกำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย โดยมีประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เรื่อง กำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2548 เมื่อ วันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2548 โดยสรุปว่า ได้กำหนดคุณลักษณะโฮมสเตย์ในประเทศไทย ที่มีการจัดบริการอยู่ในระดับมาตรฐาน 8 ด้าน ประกอบด้วย ที่พัก อาหารและโภชนาการ ความปลอดภัย การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม มูลค่าเพิ่ม และการส่งเสริมการตลาด ซึ่งจะมีตัวชี้วัดมาตรฐานทุกด้านรวม 42 ตัวชี้วัด ซึ่งโฮมสเตย์ไทยที่ได้มาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐาน ต้องมีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.50 จากคะแนนเต็ม 5 หรือไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 จากคะแนนเต็ม 100 โดยทางสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว จะเป็นผู้ให้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานและประเมินทุก 2 ปี หากมีคะแนนประเมินต่ำกว่าระดับมาตรฐานจะถูกถอดถอนการรับรองและส่งคืนเครื่องหมายรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

การท่องเที่ยวแบบสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นอีกรูปแบบหนึ่ง นับว่าเป็นกลยุทธ์การตลาดและการส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวแขนงหนึ่งที่ดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ หลังจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ใช้กลยุทธ์ส่งเสริมการขายในปีการท่องเที่ยวไทย พ.ศ.2541-2542 หรือ Amazing Thailand 1998-1999 ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) ในปัจจุบันนี้ อาจแบ่งตามวัตถุประสงค์ได้ 2 ประเภทหลักที่สำคัญคือ

1. การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวโดยมีโปรแกรมการทำกิจกรรมบำบัดรักษาโรคหรือฟื้นฟูสุขภาพต่าง ๆ ที่หลากหลาย รวมทั้งการทำฟัน การผ่าตัดเสริมความงาม หรือการผ่าตัดแปลงเพศ ฯลฯ ในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล
2. การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวโดยมีการจัดโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพอันประกอบด้วยกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่หลากหลาย โดยเฉพาะการเดินทางไปในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ และพักแรมในโรงแรม รีสอร์ท หรือศูนย์สุขภาพ ซึ่งมีการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในสถานที่นั้น ๆ จัดขึ้น อาทิ การนวดแผนไทย การอบสมุนไพรไทย กิจกรรมบริการสუნธบำบัด (Aroma Therapy) การบริการอาบน้ำแร่ (Spa) เป็นต้น ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก หากแต่ว่าในการให้บริการดังกล่าวแก่นักท่องเที่ยวผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังขาดแนวทางการพัฒนาบริการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการ

ดังนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงได้มอบหมายให้สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (สทอ.) ทำการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาบริการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในที่พักแรม” โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- (1) เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในที่พักแรม
- (2) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมและการบริการการจัดการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในที่พักแรมให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ประกอบการระดับต่าง ๆ
- (3) เพื่อนำผลการศึกษาจัดทำเป็นคู่มือแนวทางการพัฒนาบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้ประกอบการหรือผู้ที่สนใจจะประกอบกิจการในด้านนี้ต่อไป

ดังนั้น “กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในที่พักแรม” หมายถึง กิจกรรมการให้บริการส่งเสริมสุขภาพอย่างถูกวิธีในสถานที่พักแรม เช่น โรงแรม (Hotel) อันเป็นที่นิยมในปัจจุบัน แหล่งบริการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในที่พักแรมอันเป็นที่นิยมในปัจจุบันนั้น มีประวัติและวิวัฒนาการมาจาก “สปา” (Spa) ซึ่งเป็นชื่อเมืองตากอากาศเมืองหนึ่งทางภาคตะวันออกของ

ประเทศเบลเยียม และหมายถึง น้ำพุร้อน น้ำแร่ บ่อน้ำแร่ ที่มีโรงแรมที่พักหรูหราหรือสถานที่พักผ่อนที่หรูหรามีบ่อน้ำแร่ โดยมีหลักฐานบ่งชี้ว่า “สปา” (Spa) นั้นเกิดขึ้นมาตั้งแต่ยุคโรมัน และเริ่มมีรูปแบบที่ชัดเจนขึ้นในประเทศในแถบยุโรปประมาณศตวรรษที่ 17 โดยมีรากฐานมาจากการใช้พลังน้ำจากน้ำแร่/น้ำพุร้อนในการเยียวยารักษาโรคนานาชนิด ซึ่งสามารถเริ่มต้นจากวิธีง่าย ๆ เบื้องต้นด้วยการดื่มน้ำแร่หรือแช่ตัวด้วยน้ำแร่หรือการเดินเท้าเปล่าเพื่อสัมผัสน้ำค้างบนยอดหญ้าตอนย่ำรุ่งในฤดูหนาวจนถึงวิธีการวารีบำบัด (Water or Hydro-Therapy) ที่มีกิจกรรมและกรรมวิธีที่ซับซ้อนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม จากแนวความคิดดั้งเดิมที่เชื่อกันว่า สปาสามารถรักษาโรคต่าง ๆ ได้ ในยุคต่อมา สปาได้ถูกพัฒนาพร้อมกับวิวัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสุขภาพ จึงทำให้สปาเปลี่ยนภาพลักษณ์และรูปแบบใหม่มาเป็นกิจกรรม “ป้องกันและสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค” แทน ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้การบริการสปาในแต่ละประเทศมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามความเชื่อและภูมิปัญญาในการรักษาสุขภาพและป้องกันโรคของแต่ละประเทศในแต่ละภูมิภาคของโลก แต่ยังมีจุดมุ่งหมายหลักที่เหมือนกันคือ เป็นรูปแบบการบำบัดที่ “จิตใจ” อันนำไปสู่ “ร่างกาย” เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

ดังนั้น ในปัจจุบัน “สปา” (Spa) จึงหมายความว่ารวมถึง “กิจกรรมบริการส่งเสริมสุขภาพในสถานที่พักผ่อน” ที่มีระดับมาตรฐานคุณภาพ รูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของสปา ซึ่งเป็นกิจกรรมการให้บริการที่ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของจิตใจและความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าของร่างกายโดยใช้ “น้ำแร่” และน้ำอุ่นที่ผสมผสานไปพร้อม ๆ กับกิจกรรมการบำรุงรักษาสุขภาพอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น การนวดน้ำมัน การให้บริการสวดคนบำบัด (Aroma Therapy) อาหารและเครื่องดื่มสมุนไพร ฯลฯ เป็นต้น

ในประเทศไทยและประเทศแถบเอเชีย รูปแบบของสปาจะมีลักษณะร่วมเหมือนกันอยู่ประการหนึ่งคือ การให้บริการจะมุ่งเน้น “การผสมผสานจิตใจและร่างกายให้เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ” เนื่องจากผู้คนในประเทศแถบตะวันออกจะมีความเชื่อที่เหมือนกันว่า “ความสวยงามของร่างกายเกิดขึ้นมาจากภายในใจ คือจิตใจนั่นเอง” หมายความว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงผลออกมาทางร่างกายนั้น ล้วนเป็นผลที่เกิดจากสภาพจิตใจเป็นตัวกำหนด (Benge, 2000) ดังสุขภาพจิตการแพทย์แผนไทยที่ว่า “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” เมื่อมนุษย์มีสุขภาพจิตใจที่ดี มีความสงบสุข รวมถึงความรู้สึกที่ดีและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวมนุษย์ ก็จะมีผลต่อร่างกายและนำไปสู่การมีสุขภาพร่างกายที่ดีตามมาตามลำดับด้วย สิ่งเหล่านี้มิใช่เป็นเพียงความเชื่อและสติปัญญาเท่านั้น แต่ยังเป็นที่ยอมรับและยืนยันทางวิทยาศาสตร์สุขภาพแล้วว่า เมื่อมนุษย์เรารู้สึกสบายและมีความสุข ร่างกายจะหลั่งสารเอนโดर्फิน (Endorphin) ซึ่งมีประโยชน์ต่อร่างกายในทางตรงกันข้าม ในยามที่มนุษย์มีอารมณ์เครียด กดดัน โมโห โกรธ ซึมเศร้า ร่างกายจะหลั่งสารอะดรีนาลีน (Adrenaline) ซึ่งเป็นโทษต่อสุขภาพ

รูปแบบของสถานบริการส่งเสริมสุขภาพที่พักรวม

ในปัจจุบัน การให้บริการกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพแบบสปาในแหล่งท่องเที่ยวอาจแบ่งออกตามลักษณะของสถานบริการได้ 7 ประเภท (Lazarus, 2000 และ Benga, 2000) ดังนี้

1) **คลับสปา (Club Spa)** เป็นสถานบริการที่ให้บริการสปาพร้อมกับฟิตเนส โดยเน้นให้บริการกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเพื่อการผ่อนคลายความเครียดและความเมื่อยล้า ในสถานที่แวดล้อมด้วยบรรยากาศแบบสบาย ๆ ใกล้ชิดธรรมชาติและให้บริการแบบเข้าไป-เย็นกลับ โดยไม่มีการค้างคืนพักรวม

2) **เดย์สปา (Day Spa)** มีรูปแบบคล้ายคลึงกับคลับสปา แต่จะให้บริการเฉพาะกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพแบบสปาเพียงอย่างเดียว

3) **ครุยซ์ชิพสปา (Cruise Ship Spa)** เป็นบริการสปาระดับมืออาชีพระดับที่มีการให้บริการบนเรือท่องเที่ยวหรือที่รู้จักทั่วไปว่า “เรือสำราญ” มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ที่ให้ความรู้เรื่องสุขภาพและให้บริการด้านอาหารสุขภาพด้วย

4) **เมดิคอล สปา (Medical Spa)** เป็นสถานบริการสปาอีกรูปแบบหนึ่งในลักษณะของการแพทย์ทางเลือก นอกจากกิจกรรมจะเน้นการผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจแล้ว เมดิคอลสปายังมีวิธีการในการฟื้นฟูร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรงดูอ่อนเยาว์และช่วยในการบำบัดรักษาโรคด้วย

5) **มิเนอรัล สปริงสปา (Mineral Spring Spa)** เป็นสถานบริการสปาแบบดั้งเดิมที่ให้บริการอยู่ในหรืออยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวที่มีบ่อน้ำแร่หรือน้ำพุร้อน

6) **โฮเทล แอนด์ รีสอร์ท สปา (Resort & Hotel Spa)** เป็นสถานบริการสปาที่โรงแรมหรือสถานที่พักรวม (Resort) เปิดให้บริการภายในบริเวณสถานที่ของตนเพื่อรองรับลูกค้าที่เข้าพักและบุคคลภายนอก

7) **เดสทินเนชั่น สปา (Destination Spa)** เป็นสถานบริการสปาที่อยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งมีสถานที่พักรวมทั้งแบบพำนักระยะสั้น และแบบพำนักระยะยาว (Long Stay)

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวด้านสุขภาพที่เป็นที่นิยม

1. การจัดรูปแบบการบริการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ

- 1) การนวดแผนไทย
- 2) การนวดฝ่าเท้าและการนวดแผนทางเลือกนานาชาติ
- 3) การอบ/ประคบสมุนไพร และสวดมนต์บำบัด (Aroma Therapy)
- 4) การบริการอาบน้ำแร่ (Spa) และวารีบำบัด (Water Therapy)
- 5) การฝึกกายบริหารท่าฤๅษีดัดตน
- 6) การฝึกสมาธิแนวพุทธศาสนา (Buddhism Meditation)
- 7) การบริการอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพ

8) การบริการผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพและความงาม

2. การจัดกิจกรรมการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ

- 1) ประวัติความเป็นมาของกิจกรรมการให้บริการส่งเสริมสุขภาพ
- 2) วัตถุประสงค์ของกิจกรรมการให้บริการส่งเสริมสุขภาพ
- 3) เนื้อหาหลักวิชาของกิจกรรมการให้บริการส่งเสริมสุขภาพ
- 4) ประโยชน์ที่จะได้รับจากการให้บริการส่งเสริมสุขภาพ
- 5) การดำเนินการจัดการให้บริการส่งเสริมสุขภาพ
- 6) องค์ประกอบวัสดุอุปกรณ์ที่ให้บริการส่งเสริมสุขภาพ
- 7) ข้อพึงระวังและมาตรการความปลอดภัยของกิจกรรมการให้บริการส่งเสริมสุขภาพ

3. การจัดสถานที่ให้บริการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ

- 1) การจัดแบ่งเขตบริการและจัดรูปแบบกิจกรรมบริการส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสม
- 2) การวางแผนและการออกแบบสถานที่บริการส่งเสริมสุขภาพ
- 3) การตกแต่งภายในสถานที่บริการส่งเสริมสุขภาพและการตกแต่งภูมิทัศน์ภายนอก
- 4) การวางระบบโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานและมาตรการความปลอดภัย
- 5) การติดตั้งวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกและความปลอดภัย
- 6) การรังสรรค์สภาพสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ สงบ ร่มเย็น ผ่อนคลาย

4. การจัดบุคลากรด้านบริการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ

- 1) การกำหนดคุณสมบัติ/คุณสมบัติของบุคลากรผู้ให้บริการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ
- 2) การคัดเลือกและการบริหารบุคลากรผู้ให้บริการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ
- 3) การพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรมทางการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่ต่อเนื่อง
- 4) การสร้างมาตรฐานคุณธรรม/จริยธรรมวิชาชีพด้านบริการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริม

สุขภาพ

5. การจัดระบบบริการจัดการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ

- 1) การจดทะเบียนประกอบกิจการและปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 2) การจัดโครงสร้างองค์การบริหารจัดการสถานบริการส่งเสริมสุขภาพในที่พักรวมเพื่อ

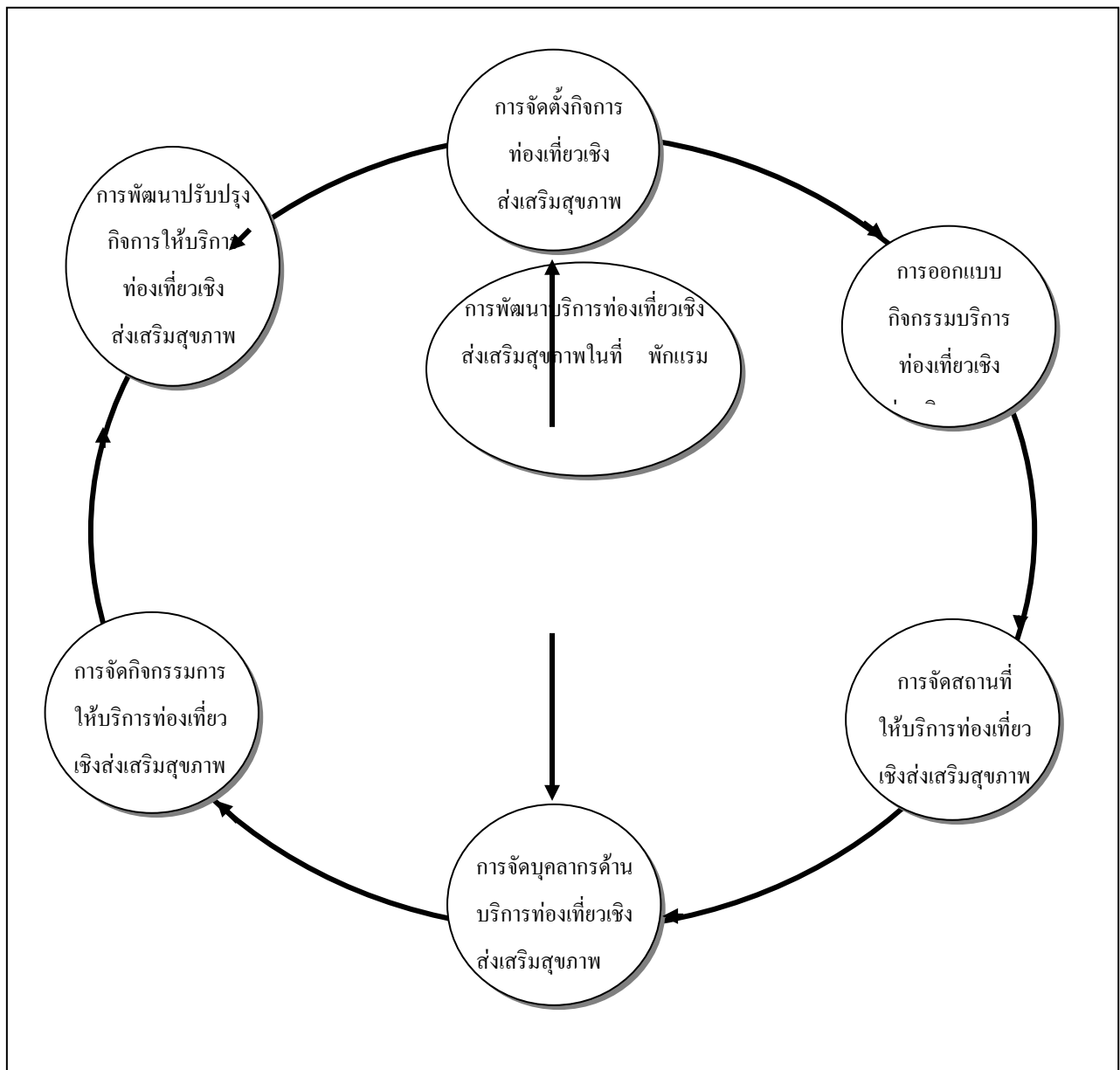
การท่องเที่ยว

- 3) การจัดการด้านการลงทุน การเงิน และการบัญชีของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริม

สุขภาพ

- 4) การจัดระบบฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ
- 5) การจัดระบบการตลาดด้านการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการพัฒนาบริการท่องเที่ยวส่งเสริมสุขภาพในที่พักรวม

3. แผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเพื่อให้เป็นภารกิจสู่ท้องถิ่น

เพื่อให้เห็นภาพของการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ จึงนำเสนอแผนการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ช่วงเวลานับจากปี 2531-2544 โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการฟื้นฟูและพัฒนาการท่องเที่ยวมาแล้ว 6 แผนงานสำคัญ ครอบคลุมวงเงินเกือบ 10,790.28 ล้านบาท ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากได้รับการฟื้นฟูขึ้นอย่างมีมาตรฐาน เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ และกระจายเม็ดเงินไปยังชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ ผ่านโครงการก่อสร้างการฝึกอบรม และการส่งเสริมหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้นมา นับว่า

การดำเนินการดังกล่าว ได้สร้างแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

แผนงานดังกล่าวประกอบด้วย แผนงานที่ 1 : แผนงานเงินกู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวระยะที่หนึ่ง พ.ศ. 2531-2536 วงเงิน 1,364.33 ล้านบาท แผนงานที่ 2 : แผนงานเงินกู้เพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวระยะที่สอง พ.ศ. 2538-2544 วงเงิน 1,445 ล้านบาท แผนงานที่ 3 : แผนงานเงินกู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวระยะที่สาม พ.ศ. 2542-2546 วงเงิน 1,534.73 ล้านบาท แผนงานที่ 4 : แผนงานเงินกู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวระยะที่สี่ พ.ศ. 2544 วงเงิน 3,226.73 ล้านบาท แผนงานที่ 5 : แผนงานเงินกู้เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมการสร้างงานภายใต้โครงการลงทุน เพื่อสังคม (SOCIAL INVESTMENT PROJECT : SIP) พ.ศ. 2542-2544 วงเงิน 2,528.99 ล้านบาท และแผนงานที่ 6 : มาตรการเสริมการพัฒนาชนบทและชุมชน (มพช.) วงเงิน 690.50 ล้านบาท ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แผนงานที่ 1

แผนงานเงินกู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2531-2536 (เงินยืมงวดที่ 13)

โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานรวมทั้งสร้างวงจรการท่องเที่ยวในภูมิภาคให้เป็นระบบ ครบวงจรในพื้นที่ทั้ง 8 ภูมิภาค กระจายความเจริญสู่ท้องถิ่นและเพื่อการอนุรักษ์ ปันฟูโบราณสถาน และสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืนตลอดไป

โดยลักษณะโครงการ แบ่งตามประเภทของกิจกรรม มีทั้งสิ้น 114 โครงการ ดังนี้

- โครงการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว 59 โครงการย่อย
- โครงการติดตั้งระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน (ไฟฟ้า ถนน ท่าเรือท่องเที่ยว ประปา ฯลฯ) 34 โครงการย่อย
- โครงการจัดซื้อต่าง ๆ 16 โครงการย่อย
- โครงการบูรณะ ซ่อมแซมโบราณสถาน 5 โครงการย่อย

ทั้งนี้ ในแต่ละโครงการจะกระจายอยู่ในภาคต่างๆ ของประเทศ ภาคใต้ร้อยละ 29 ภาคตะวันตกร้อยละ 10 ภาคตะวันออกร้อยละ 17 ภาคเหนือร้อยละ 31 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 10 และพื้นที่อื่น ๆ ร้อยละ 3

โครงการทั้งหมดตามแผนเงินกู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวระยะที่ 1 นี้ ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ภายใต้การดูแลอย่างดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 8 หน่วยงาน ได้แก่ กรมการปกครอง กรมป่าไม้ การประปาส่วนภูมิภาค กรมโยธาธิการ กรมทางหลวง กรมศิลปากร สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

แผนงานที่ 2

แผนงานเงินกู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ.2538-2544 (เงินยืมงวดที่ 18)

มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพื้นที่เมืองหลักให้เป็นประตูเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาค รวมทั้งพัฒนาแหล่งศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีและแหล่งประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นมรดกของชาติ และอนุรักษ์ พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับโครงการที่ดำเนินการภายใต้แผนงานเงินกู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ระยะที่ 2 นั้น มีทั้งสิ้น 27 โครงการ โดยแต่ละโครงการ เน้นที่เมืองหลักในภาคต่าง ๆ ได้แก่ จังหวัดเชียงราย 4 โครงการ เชียงใหม่ 10 โครงการ อุตรธานี 1 โครงการ อุบลราชธานี 5 โครงการ พังงา 2 โครงการ กระบี่ 1 โครงการ ภูเก็ต 3 โครงการ และสงขลา 1 โครงการ

โดยทั้ง 27 โครงการ ถูกจำแนกเป็นลักษณะต่าง ๆ กัน ดังนี้ เป็นโครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก 18 โครงการ โครงการบูรณะและอนุรักษ์โบราณสถาน 2 โครงการ โครงการก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์และศูนย์จัดแสดง 5 โครงการ และโครงการก่อสร้าง ท่าเทียบเรือท่องเที่ยว 2 โครงการ แต่ละโครงการมีหน่วยงานรับผิดชอบ 5 หน่วยงานด้วยกัน คือ กรมป่าไม้ กรมศิลปากร กรมโยธาธิการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกรมการปกครอง

ขณะนี้ มีโครงการที่ก่อสร้างเรียบร้อยแล้วจำนวน 21 โครงการ อยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้าง 3 โครงการและยังไม่ได้ก่อสร้างอีก 3 โครงการ ทั้งนี้สำหรับโครงการที่กำลังก่อสร้างทั้ง 3 โครงการประกอบด้วย โครงการปรับปรุงศาลากลางเดิม เป็นหอศิลปกรรมวัฒนธรรมล้านนาเมืองเชียงใหม่ (นิทรรศการ) จังหวัดเชียงใหม่ วงเงิน 19,775,000 บาท โครงการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมบริเวณอ่างชลอง จังหวัดภูเก็ต 147,227,681 บาท และโครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยศิลปกรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดามัน จังหวัดพังงา วงเงิน 133,749,818 บาท

แผนงานที่ 3

แผนงานเงินกู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ระยะที่ 3 พ.ศ.2542-2546 (เงินยืมงวดที่ 23)

มีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟู อนุรักษ์ และปรับปรุงสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นมาตรฐาน พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวในภูมิภาคอินโดจีน รวมทั้งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบแผนงานดังกล่าวมี 7 หน่วยงาน คือ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมศิลปากร กรมป่าไม้ กรมโยธาธิการ กรมวิชาการเกษตร กรมการปกครอง และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สำหรับรูปแบบของโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น แบ่งออกได้ 3 ลักษณะ คือ

1) แผนงานก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและปรับปรุงแหล่งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภูมิภาคอินโดจีน วงเงิน 856.92 ล้านบาท

2) แผนงานแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมวงเงิน 166.44 ล้านบาท

3) แผนงานเสริมสร้างความรู้ในการอนุรักษ์จัดการทรัพยากรท่องเที่ยว วงเงิน 221.33 ล้านบาท บางโครงการยังอยู่ในขั้นตอนการจัดจ้าง ออกแบบรายละเอียด และมีบางโครงการกำลังรอบประกาศประกวดราคาอยู่

แผนงานที่ 1-3 ทั้งที่ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ส่งผลดีด้วยการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้กระจายไปตามแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาคต่าง ๆ มากขึ้น นำมาซึ่งการกระจายรายได้ และพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ก็ตาม แต่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ก็ยังคงมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวไทยให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และเพื่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้ดูดีตลอดเวลา จึงได้วางแผนงานเงินกู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอีก 3 แผนงาน ได้แก่ แผนงานที่ 4 : แผนงานเงินกู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ.2544 แผนงานที่ 5 : แผนงานเงินกู้เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมการสร้างงานภายใต้โครงการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment Project : SIP) พ.ศ. 2542-2544 และ แผนงานที่ 6 : มาตรการเสริมการพัฒนาชนบทและชุมชน (มพช.) ซึ่งจะขอกล่าวถึงในแต่ละแผนงานเงินกู้ที่เพิ่มขึ้นมา ดังนี้

แผนงานที่ 4

แผนงานเงินกู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ.2544

ททท. ตั้งเป้าหมายของแผนงานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ 2 ประการ คือ เป็นการอนุรักษ์ช้างไทย เนื่องจากปัจจุบันจำนวนช้างมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ ประกอบกับพื้นที่ป่าลดลง ทำให้ช้างจำนวนมากต้องอพยพมาหากินในเมืองใหญ่โดยจะเร่งทำการปรับปรุงพื้นที่ที่มีศักยภาพให้เป็นป่าธรรมชาติและเหมาะสมที่จะเป็นที่อยู่อาศัยหรือเป็นโลกใบใหม่ของช้างไทย ทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักท่องเที่ยวเข้าไปเรียนรู้และศึกษาได้อีกทางหนึ่ง

เป้าหมายอีกประการหนึ่ง คือ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมชมในพื้นที่ภาคอีสานตอนล่าง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมระดับนานาชาติ โดยเฉพาะรูปแบบวัฒนธรรมชม หรือศิลปะเขมรโบราณ ซึ่งปรากฏหลักฐานให้เห็นทั่วไปในภาคอีสานตอนล่าง

สำหรับข้อเสนอแผนงานเงินกู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ระยะที่ 4 นั้น กำหนดไว้ในโครงการหลัก ภายใต้งบประมาณลงทุนทั้งสิ้น 3,226,734,421 บาท ประกอบด้วย

1. โครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและปรับปรุงมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวตามภาคต่าง ๆ ได้แก่ ภาค

กลาง 8 โครงการ เป็นเงิน 139,031,000 บาท ภาคตะวันตก 3 โครงการ เป็นเงิน 6,230,992 บาท ภาคตะวันออก 3 โครงการ เป็นเงิน 48,589,000 บาท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 36 โครงการ เป็นเงิน 659,370,910 บาท ภาคใต้ 10 โครงการ เป็นเงิน 160,592,214 บาท และ ภาคเหนือ 10 โครงการ เป็นเงิน 117,977,603 บาท 2. โครงการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมชมในพื้นที่ภาคอีสานตอนล่าง เป็นเงิน 677,002,050 บาท และ 3. โครงการสร้างโลกใหม่ให้ช้างไทย เป็นเงิน 1,005,765,000 บาท

แผนงานที่ 5

แผนงานเงินกู้เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมการสร้างงาน

ภายใต้โครงการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment Project : SIP) พ.ศ.2542-2544

เป็นแผนงานที่จัดทำขึ้นเพื่อบรรเทาปัญหาทางสังคม อันเนื่องจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะปัญหาการว่างงาน ให้มีการจ้างงานเกิดขึ้น รวมทั้งเป็นแผนงานเงินกู้ที่มุ่งพัฒนาและเสริมสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้แรงงานท้องถิ่น และพัฒนาบุคลากร พร้อมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวไปด้วยในตัว

ปัจจุบันโครงการต่าง ๆ ดำเนินการมีความก้าวหน้าร้อยละ 77 และได้มีการขอปรับเปลี่ยนโครงการ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินงาน ทำให้ปัจจุบันมีโครงการย่อยทั้งสิ้น 155 โครงการ เป็นโครงการที่อยู่ระหว่างดำเนินการ 64 โครงการและโครงการที่ดำเนินการแล้วเสร็จแล้ว 91 โครงการ

วงเงินลงทุนทั้งแผนงาน 2,528.99 ล้านบาท ขณะนี้มีการเบิกจ่ายเงินกู้แล้วทั้งสิ้น 1,525.77 ล้านบาท สามารถจ้างงานได้แล้วทั้งสิ้น 71,288 คน/เดือน คิดเป็นร้อยละ 65.70 ของเป้าหมายการจ้างงานที่วางไว้คือ 108,333 คน/เดือน

แผนงานที่ 6

มาตรการเสริมการพัฒนาชนบทและชุมชน (มพช.)

ในช่วงที่สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ประเทศต่าง ๆ หันมาให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น เพราะเป็นวิถีทางที่สามารถสร้างรายได้ให้ประเทศได้เร็วที่สุด ประเทศไทยก็เช่นกัน นับตั้งแต่ประสบวิกฤตเศรษฐกิจ เมื่อปี 2541 เป็นต้นมา รายได้หลักที่เข้าประเทศก็มาจากท่องเที่ยว ซึ่งจะเห็นได้จากตัวเลขรายได้ที่เข้าประเทศจากการท่องเที่ยวปี 2542 สูงถึง 456,197 ล้านบาท

ปลายปี 2542 คนไทยหันไปเที่ยวต่างประเทศมากขึ้น เป็นเหตุให้รายได้การท่องเที่ยวไทยลดน้อยลง คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อเดือนสิงหาคม-กันยายน 2542 ที่ผ่านมา ให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จัดทำแผนการท่องเที่ยวเชิงรุกเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวซึ่งทาง ททท. ได้เสนอที่จะ

จัดทำโครงการไทยเที่ยวไทยและท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ส่งเสริมให้คนไทยเที่ยวไทยเพิ่มขึ้น และเพื่อเป็นการกระจายรายได้กับเกษตรกรและชุมชนในชนบทอย่างต่อเนื่องรวมทั้งก่อให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งขณะนี้ทาง ททท. กำลังจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นเพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวสนใจเดินทางไป เยี่ยมชมกิจกรรมของเกษตรกรที่น่าสนใจด้วย

โดยประเภทโครงการที่น่าเสนอประกอบด้วย 1. โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการเกษตร เป็นการประสานงานระหว่างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมวิชาการเกษตร กรมประมง เพื่อปรับปรุงศูนย์วิจัยและสถานที่ทดลองของกระทรวงเกษตรฯ ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว และให้ความรู้ด้านการเกษตร (Agro-tourism) โดยเบื้องต้นได้ทดลองทำเพียง 7 จังหวัดก่อน ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แพร่ เลย จันทบุรี เพชรบุรี หนองคาย 2. โครงการท่องเที่ยวเกษตรชุมชน เป็นการประสานงานระหว่างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อจัดและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามชุมชนเกษตรกร ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับชุมชนเกษตรให้ได้รับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 33 แห่ง ใน 29 จังหวัด และ 3. โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นโครงการที่ทางสำนักปลัดกระทรวงมหาดไทยต้องประสานกับหน่วยงานท้องถิ่น โดยงบประมาณที่ใช้ทั้ง 3 โครงการ รวมเป็นเงิน 690,502,000 บาท

10 โครงการนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเกิดจากความมุ่งมั่นของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการดำเนินการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไทย รวมทั้งแสวงหากลยุทธ์ใหม่ ๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็เป็นส่วนหนึ่งที่ได้รับงบประมาณที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวโดยตรง ซึ่งขอนำมาเสนอในรูปตาราง ดังนี้

โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหินสีช้าง	ขอนแก่น	กรมการปกครอง	1,079,950
2. โครงการรักษาคุณภาพและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววงจาง	ขอนแก่น	กรมการปกครอง	2,591,200
3. โครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและพัฒนาหมู่บ้านเต่า	ขอนแก่น	กรมการปกครอง	8,193,000
4. โครงการปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวปราสาทเมืองแขก	นครราชสีมา	กรมการปกครอง	1,503,675
5. โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม	นครราชสีมา	กรมการปกครอง	2,000,000

6.	โครงการก่อสร้างถนนคอนกรีตชั้นภูเขาตอน เจดีย์	นครราชสีมา	กรมการ ปกครอง	3,600,000
7.	โครงการก่อสร้างถนนลาดยางแคบขึ้นเข้าสู่ แหล่งท่องเที่ยวเขาแผงม้า	นครราชสีมา	กรมการ ปกครอง	4,400,000
8.	โครงการปรับปรุงและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว สนามแข่งเรือประเพณี	นครราชสีมา	กรมการ ปกครอง	5,165,600
9.	โครงการพัฒนาและฟื้นฟูอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (ไทรงาม)	นครราชสีมา	กรมการ ปกครอง	10,000,000
10.	โครงการก่อสร้างถนนลาดยางเข้าแหล่ง โบราณสถานปราสาทบ้านปราสาท	นครราชสีมา	กรมการ ปกครอง	11,550,000
11.	โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเขื่อนมูลบน	นครราชสีมา	กรมชลประทาน	14,514,000
12.	โครงการจัดภูมิทัศน์อุทยานไม้กลายเป็น หินโกรกเดือนห้า	นครราชสีมา	กรมการ ปกครอง	15,000,000
13.	โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ้านถนน หักใหญ่	นครราชสีมา	กรมการ ปกครอง	28,200,000
14.	โครงการก่อสร้างทางเดินเท้าและวางท่อ ระบายน้ำเพื่อเที่ยวชมการจำหน่ายสินค้า หัตถกรรมและสินค้าพื้นบ้านริมถนนมิตรภาพ และถนนหนองกะจะ	นครราชสีมา	กรมการ ปกครอง	35,000,000
15.	โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไทรงาม	นครราชสีมา	กรมชลประทาน	50,000,000
16.	โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์อนุสรณ์สถาน วีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์	นครราชสีมา	กรมการ ปกครอง	38,400,000
17.	โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมแหล่ง ท่องเที่ยวถนนทางขึ้นปราสาทหินเขาพนมรุ้ง	บุรีรัมย์	กรมการ ปกครอง	4,000,000
18.	โครงการพิทักษ์มรดกไทย ณ วนอุทยานภูเข กระโดง	บุรีรัมย์	กรมการ ปกครอง	35,930,000
19.	โครงการปรับปรุงคลองละลม (คูเมือง) เพื่อ พัฒนาภูมิทัศน์	บุรีรัมย์	กรมการ ปกครอง	42,000,000
20.	โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยว วนอุทยานโกสัมพี	มหาสารคาม	กรมการ ปกครอง	3,000,000

21.	โครงการพัฒนาและปรับปรุงสถาบันวิจัยวลัย รุกขเวช (สถานีวิจัยการบ้านเก็ง) เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวและเพื่อการศึกษา	มหาสารคาม	มหาวิทยาลัย มหาสารคาม	9,649,000
22.	โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ปาดูนลำพัน	มหาสารคาม	กรมการ ปกครอง	10,600,000
23.	โครงการปรับปรุงถนนและภูมิทัศน์ตลาด อินโดจีนและก่อสร้างอัมจันทร์ริมแม่น้ำโขง	มุกดาหาร	กรมการ ปกครอง	50,000,000
24.	โครงการบูรณะฟื้นฟูสภาพแวดล้อมปรางค์กู่	ร้อยเอ็ด	กรมศิลปากร	4,770,260
25.	โครงการบูรณะซ่อมแซมโบราณสถานกู่กาสิงห์	ร้อยเอ็ด	กรมศิลปากร	14,000,000
26.	โครงการก่อสร้างถนนลาดยางจากบ้านกู่ พระโกนาบกู่กาสิงห์	ร้อยเอ็ด	สำนักงานเร่งรัด พัฒนาชนบท	30,000,000
27.	โครงการพัฒนาเกาะอ่างเก็บน้ำห้วยคำ	ศรีสะเกษ	กรมการ ปกครอง	56,861,800
28.	โครงการสวนพรรณไม้วัดลุ่ม	หนองคาย	กรมการ ปกครอง	1,308,288
29.	โครงการพัฒนาหาดสีดา	หนองคาย	กรมการ ปกครอง	1,558,500
30.	โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่าภูวัว	หนองคาย	กรมป่าไม้	12,806,000
31.	โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยวริมแม่น้ำโขง	หนองคาย	กรมการ ปกครอง	35,100,000
32.	โครงการงานบูรณะและปรับปรุงทางหลวง ชนบท สาย นค.4063 (ภูทอกและน้ำตกเจ็ดสี)	หนองคาย	สำนักงานเร่งรัด พัฒนาชนบท	50,410,000
33.	โครงการก่อสร้างถนน คสล.จากที่ว่าการ อำเภอกุมภวาปี วัดมหาธาตุเจดีย์ และ ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์รององค์พระธาตุดอน แก้ว	อุดรธานี	กรมการ ปกครอง	1,000,000
34.	โครงการสวนสุขภาพสวนธรรมชาติ (หนองไชยวาน)	อุดรธานี	กรมการ ปกครอง	8,984,328
35.	โครงการพัฒนาปรับปรุงเกาะหาดวัดใต้	อุบลราชธานี	กรมการ ปกครอง	6,195,309

กิโลเมตร ในสมัยโบราณมีฐานะเป็นเมืองเจ้าพระยามหานคร มีอำนาจปกครองหัวเมืองน้อยใหญ่ มีพื้นที่ 20,548 ตารางกิโลเมตร มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน 3 สาย คือ แม่น้ำมูล ลำปลายมาศ และ ลำตะคอง มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับจังหวัดชัยภูมิและ ขอนแก่น

ทิศใต้ ติดกับจังหวัดนครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว

ทิศตะวันออก ติดกับ จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันตก ติดกับ จังหวัดชัยภูมิ และ จังหวัด สระบุรี

จังหวัดนครราชสีมา แบ่งการปกครองเป็น 25

อำเภอ และ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครราชสีมา อำเภอปากช่อง อำเภอสีคิ้ว อำเภอสูงเนิน อำเภอขามทะเลสอ อำเภอด่านขุนทด อำเภอโนนไทย อำเภอโนนสูง อำเภอประทาย อำเภอขามสะแกแสง อำเภอพิมาย อำเภอคง อำเภอโนนแดง อำเภอชุมพวง อำเภอบัวใหญ่ อำเภอแก้งสนามนาง อำเภอบ้านเหลื่อม อำเภอจักราช อำเภอห้วยแถลง อำเภอปักธงชัย อำเภอโชคชัย อำเภอครบุรี อำเภอเสิงสาง อำเภอหนองบุญมาก และอำเภอวังน้ำเขียว

เส้นทางคมนาคมติดต่อกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง มีดังนี้

ทางรถยนต์ สามารถเดินทางได้ 2 เส้นทาง คือ จากกรุงเทพมหานคร ใช้เส้นทางหมายเลข 1 (พหลโยธิน) แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) ที่สระบุรี เรื่อยไปจนถึงนครราชสีมา รวมระยะทาง 259 กิโลเมตร ส่วนอีกเส้นทางหนึ่งคือ จากกรุงเทพมหานคร ใช้ทางหลวงหมายเลข 304 ผ่านมีนบุรี ฉะเชิงเทรา พนมสารคาม กบินทร์บุรี ปักธงชัย ถึงนครราชสีมา รวมระยะทาง 273 กิโลเมตร มีรถประจำทางทั้งแบบธรรมดา และปรับอากาศออกจากสถานีขนส่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถนนกำแพงเพชร 2 ไปยังจังหวัดนครราชสีมา ทุกวัน

ทางรถไฟ มีรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ปลายทางจังหวัดอุบลราชธานี และ ปลายทางจังหวัดหนองคาย ทั้งขบวนรถด่วน ขบวนรถเร็ว ขบวนรถธรรมดา ขบวนรถดีเซลราง ผ่านจังหวัดนครราชสีมาทุกวัน โดยแวะจอดที่สถานีรถไฟนครราชสีมา และสถานีรถไฟชุมทางถนนจิระ

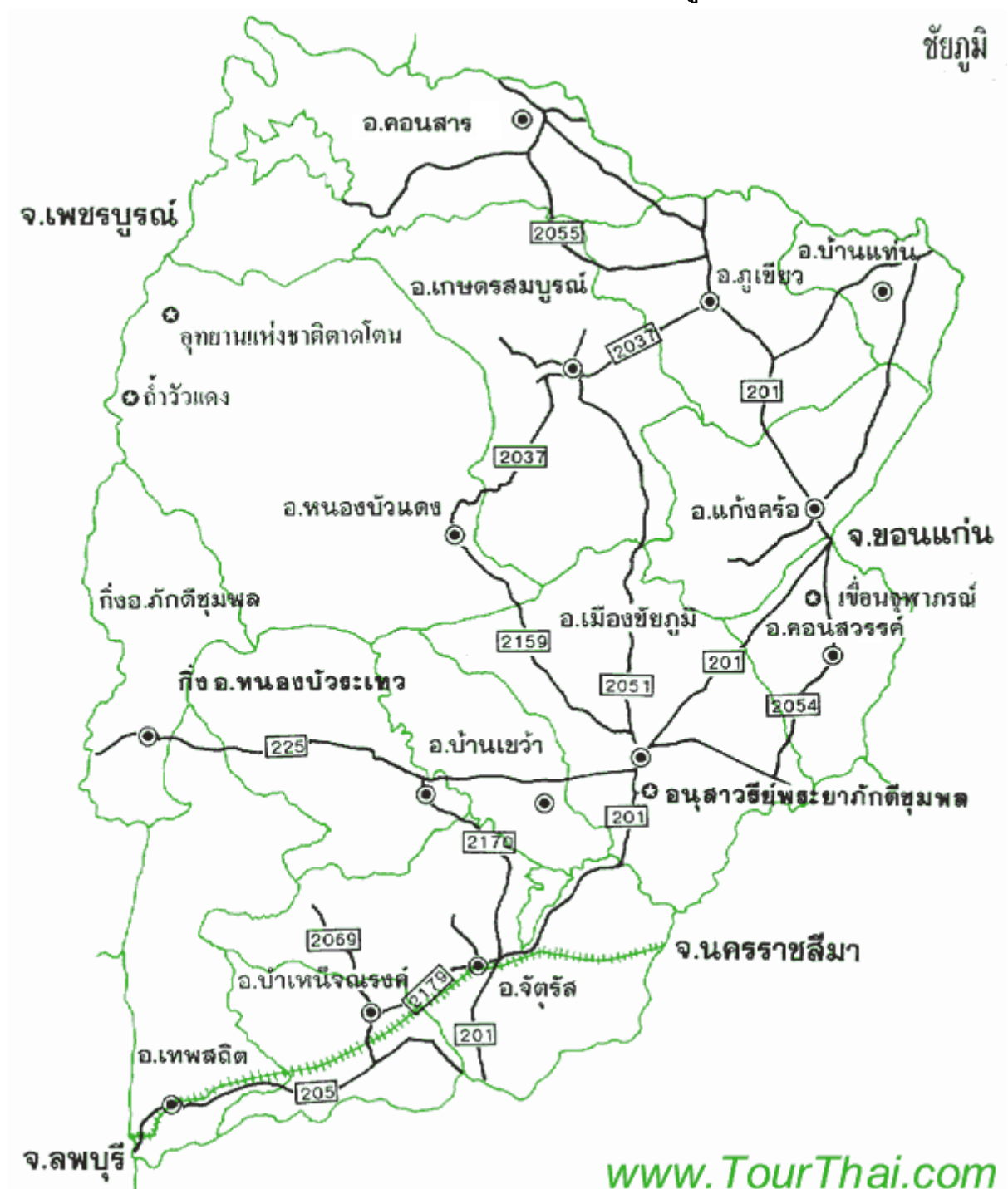
ทางเครื่องบิน มีเที่ยวบินจากสนามบินสุวรรณภูมิ ไปยังจังหวัดนครราชสีมา ทุกวัน

จังหวัดนครราชสีมา นับเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก และส่วนหนึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ แหล่งท่องเที่ยวที่มีคนนิยมมาก เช่น อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี สวนสัตว์นครราชสีมา แหล่งดินเผาด่านเกวียน วัดบ้านไร่ วัดศาลาลอย วัดหลักร้อย วัดธรรมจักรเสมาราม วัดเขาจันทน์งาม วัดหน้าพระธาตุ วัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม แหล่งหินตัด อุทยานไม้กลายเป็นหิน อุทยานประวัติศาสตร์ปราสาทหินพิมาย ปราสาทหินพนมวัน ปราสาทเมืองแขก ปราสาทนางรำ ปราสาทเมืองเก่า แหล่งโบราณคดี เมืองโบราณบ้านกงรถ เมืองโบราณเสมา กู่บ้านธารปราสาท ปราสาทศีขรภูมิ บ้านปราสาท ปราสาทมะโค อนุสรณ์สถานนางสาวบุญเหลือ แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร สถานีวิจัยสะแกกราช ฟาร์มโชคชัย ไร่สุวรรณ

สนามกอล์ฟ รีสอร์ท ศูนย์ฝึกสุนัขทหาร อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เขาแผงม้า เขื่อนลำตะคอง เขื่อน
ลำพระเพลิง หาดชมตะวัน น้ำตกห้วยใหญ่ น้ำตกกองแก้ว เป็นต้น

2.4.2 จังหวัดชัยภูมิ

ภาพที่ 3 แผนที่สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิ

ชัยภูมิ ส่วนหนึ่งของแผ่นดินอีสานเหนือ ซึ่งมีแนวเขตติดต่อกับภาคเหนือตอนล่าง คือส่วนหนึ่งของผืนป่ารอยต่อขนาดใหญ่ อันเป็นที่ตั้งของภูเขา 3 แห่ง คือ ภูพังเหย ภูแล่นคำ ภูพญาผ่อ ซึ่งเป็นผืนป่าที่ให้กำเนิดแม่น้ำชี แม่น้ำสายสำคัญที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนอีสานมาช้านาน

ชัยภูมิเป็นเมืองที่ถือกำเนิดมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่อยู่ในสถานะเมืองหน้าด่านของเมืองนครราชสีมา ต่อมาในช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 นายเล ซึ่งเป็นคนของเวียงจันทน์ ได้พาผู้คนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บริเวณโนนน้ำอ้อม ราวปี พ.ศ. 2369 ตรงกับสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ได้ก่อการกบฏ ยกทัพเข้ามาตีเมืองนครราชสีมา พญาแล ซึ่งเป็นเจ้าเมืองชัยภูมิในสมัยนั้นได้ยกไพร่พลเข้าต่อสู้จนเจ้าอนุวงศ์แตกพ่ายไปในที่สุดโดยพญาแลเสียชีวิต สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ ให้คุณหญิงโมเป็นท้าวสุรนารี และนายเลเป็นพระยาภักดีชุมพล

อาณาเขตและการปกครอง

จังหวัดชัยภูมิมีพื้นที่รวมทั้งสิ้นประมาณ 12,778,287 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็น 15 อำเภอ คือ อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอคอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง อำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอจัตุรัส อำเภอภูเขียว อำเภอบ้านแท่น อำเภอแก้งคร้อ อำเภอคอนสาร อำเภอภักดีชุมพล อำเภอเทพสถิต อำเภอหนองบัวระเหว และอำเภอเนินสง่า

มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดเพชรบูรณ์และขอนแก่น
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่นและนครราชสีมา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดเพชรบูรณ์และลพบุรี

แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองฯ

อนุสาวรีย์พระยาภักดีชุมพล (แล) พระยาแลถือเป็นพ่อเมืองคนแรกของชัยภูมิ ที่นำไพร่พลคนเวียงจันทน์ข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณโนนน้ำอ้อม ซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิประมาณ 6 กิโลเมตร ราวปี พ.ศ.2360 ได้ย้ายชุมชนไปที่บ้านหลวง ซึ่งก็คือพื้นที่เขตอำเภอเมืองฯ ในปัจจุบันจากนั้นได้หันไปขึ้นตรงกับเมืองนครราชสีมา รัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะจากบ้านหลวงเป็นเมืองชัยภูมิและแต่งตั้งพญาแล หรือขุนภักดีชุมพล เป็นเจ้าเมืองชัยภูมิคนแรก

ปี พ.ศ. 2369 เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ได้ยกทัพมาตีเมืองนครราชสีมา แต่แตกพ่ายด้วยความแค้นที่พระยาแลให้ความช่วยเหลือเมืองนครราชสีมา จึงย้อนกลับมาจับตัวพระยาแล

ประหารชีวิตที่บริเวณใต้ต้นมะขามหนองปลาเฒ่า ซึ่งบริเวณแห่งนั้นคือที่ตั้งศาลในปัจจุบันนั่นเอง ด้วยความดีความชอบที่พญาแลได้กระทำไว้ จึงได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์จากขุนภักดีชุมพลเป็นพระยาภักดีชุมพล (แล)

อนุสาวรีย์พระยาแลตั้งอยู่บริเวณวงเวียนใจกลางเมืองชัยภูมิ ติดกับศาลากลางจังหวัด

ศาลเจ้าพ่อพระยาแล คือพื้นที่ที่พระยาแลถูกประหารชีวิตใต้ต้นมะขาม บริเวณหนองปลาเฒ่าซึ่งปัจจุบันได้มีการสร้างศาลขนาดใหญ่ และพัฒนาเป็นสวนสาธารณะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ ศาลเจ้าพ่อพระยาแลอยู่ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิประมาณ 4 กิโลเมตร

การเดินทางใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 225 ที่เชื่อมระหว่างชัยภูมิ-อำเภอบ้านเขว้า จะมีทางแยกขวามือเข้าไปหนองปลาเฒ่า มีป้ายบอกทางชัดเจน

วัดศิลาอาสน์ ภูพระ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองสำคัญอย่างหนึ่งของชัยภูมิ ภายในวัดมีภาพจำหลักพระพุทธรูปหลายองค์ เช่น พระพุทธรูปองค์ใหญ่ ประทับนั่งขัดสมาธิเพชร มีหน้าตักกว้าง 5 ฟุต สูง 7 ฟุต โดยพระหัตถ์ขวาวางอยู่ที่พระเพลาส่นพระหัตถ์ซ้ายพาดอยู่ที่พระขงส์ เรียกพระพุทธรูปองค์นี้ว่าพระเจ้าตื้อ นอกจากนี้ ยังมีพระพุทธรูปที่สร้างจากหินทรายสูงราว 7 นิ้ว ลักษณะใกล้เคียงกันมีพระพุทธรูปอีก 7 องค์ จำหลักอยู่รอบ ๆ เสาหินทรายเป็นศิลปะสมัยอุทอง อายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ 18-19 ในช่วงวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 3 และวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 5 จะมีเทศกาลงานนมัสการพระพุทธรูปที่ภูพระเป็นประจำทุกปี

การเดินทางไปวัดศิลาอาสน์ ภูพระ จากตัวเมืองชัยภูมิใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 201 ที่เชื่อมระหว่างชัยภูมิ-ภูเขียว ราว 13 กิโลเมตร จากนั้นเลี้ยวซ้ายเข้าสู่เส้นทางนาเลี้ยว-ห้วยชันอีกประมาณ 5 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวซ้ายเข้าตัววัดอีก 1 กิโลเมตร

วัดสระหงษ์ วัดที่มีความเก่าแก่วัดหนึ่งของชัยภูมิ ด้านหลังมีสระน้ำโบราณ กว้างประมาณ 10 เมตร เหตุที่เรียกว่าวัดสระหงษ์ เนื่องจากในวัดมีก้อนหินที่มีรูปทรงคล้ายกับหงส์อยู่ก้อนหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการกัดกร่อนโดยธรรมชาติ

การเดินทางไปวัดสระหงษ์ ใช้เส้นทางที่จะไปอ่างเก็บน้ำช่อระกา ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2015 ระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตรจากตัวเมือง

โบสถ์บ้านกุดโง้ง เป็นโบสถ์หินทรายสมัยทวารวดี อายุราวพุทธศตวรรษที่ 12-15 ซึ่งมีการขุดพบโบสถ์จำนวนมากบริเวณพื้นที่รอบ ๆ หมู่บ้าน โดยด้านหลังของโบสถ์จะมีจารึกเรื่องราวต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวชาดกตอนต่าง ๆ เช่น ภาพพระโพธิสัตว์ประทับยืนบนดอกบัว ภาพพระพุทธรูปประทับนั่งใต้ต้นโพธิ์ โบสถ์แห่งนี้ถือเป็นโบสถ์ที่คงความสมบูรณ์และงดงามแห่งหนึ่งในเขตพื้นที่ภาคอีสาน เก็บรักษาไว้ที่บริเวณโรงเรียนวัดกุดโง้ง อยู่ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 202 ประมาณ 12 กิโลเมตร

ปรางค์กู่ ปราสาทหินที่สร้างขึ้นในสมัยขอมมีลักษณะเป็นอโรคยาศาล หรือสถานพยาบาลโดยมีปรางค์ประธานอยู่ตรงกลาง 1 องค์ พร้อมวิหารด้านหลังอีก 1 หลัง

ส่วนด้านนอกกำแพงมีสระน้ำขนาดปานกลาง 1 สระ สำหรับไว้ใช้สอย ที่น่าสนใจอีกอย่าง คือ พระพุทธรูปศิลาปางสมาธิ ซึ่งเป็นศิลปะสมัยทวารวดี ขนาดความสูงราว 1.75 เซนติเมตร ประดิษฐานที่ช่องประตูด้านทิศเหนือ

ปราสาทตั้งอยู่ที่บ้านหนองบัวตำบลในเมืองการเดินทางจากตัวเมืองชัยภูมิ ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 202 (ชัยภูมิ-บัวใหญ่) ระยะทางราว 1 กิโลเมตร จากนั้นเลี้ยวขวาเข้าสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2158 ระยะทางอีก 2 กิโลเมตร ก็จะถึงปราสาท

แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอบ้านเขว้า

ภูแดง โบราณสถานสำคัญแห่งหนึ่งของชัยภูมิ สร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 16 เป็นศิลปะขอมแบบบาปวน แต่ชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลาปัจจุบันเหลือเพียงส่วนที่เป็นฐานราก ซึ่งสร้างด้วยศิลาแลงเท่านั้น ที่ภูแดงแห่งนี้ได้ค้นพบทับหลังภาพพระกฤษณะประลองกำลังกับช้าง ต่อมาได้มีการปรับปรุงและบูรณะพื้นที่บางส่วนเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่ง

ภูแดงตั้งอยู่ในพื้นที่วัดกุศดียง ตำบลตลาดแร้ง การเดินทางจากตัวเมืองชัยภูมิ ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 225 ระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร เมื่อถึงบ้านหลุมไผ่จะมีทางแยกเลี้ยวขวาเข้าไปบ้านกุศดียง ระยะทางอีกประมาณ 8 กิโลเมตร

แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอกำแพงแสน

ถ้ำแก้ว เป็นถ้ำขนาดปานกลาง ภายในมีห้องโถงขนาดใหญ่ มีหินงอกหินย้อยสวยงาม ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องไฟฟ้า ภายในถ้ำนอกจากนี้ ภายในถ้ำยังประดิษฐานพระพุทธรูป เพื่อให้ผู้ที่มีความศรัทธากราบไหว้บูชา

การเดินทางจากตัวอำเภอ ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2359 ระยะทางราว 9 กิโลเมตร ถึงบ้านชัยเจริญ จากนั้นจะมีทางแยกซ้ายมือไปถ้ำแก้ว ระยะทางอีกประมาณ 5 กิโลเมตร

แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอภูเขียว

พระธาตุหนองสามหมื่น เป็นพระธาตุที่มีความเก่าและสำคัญมากที่สุดแห่งหนึ่งของเมืองชัยภูมิมีความงดงามและยังคงสภาพสมบูรณ์ ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสร้างขึ้นในยุคสมัยใด ตามรูปทรงของสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองตั้งอยู่บนฐานเขียงรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ฐานเขียงขึ้นไปจะเป็นฐานบัวคว่ำบัวหงายรองรับองค์พระธาตุเชื่อว่าเป็นการผสมผสานระหว่างศิลปะล้านช้าง อโยธยาและล้านนา สันนิษฐานว่าน่าจะสร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 21-22 ตรงกับสมัยพระไชยเชษฐาธิราชแห่งราชอาณาจักรลาว ซึ่งรูปทรงมีความใกล้เคียงกับพระธาตุศรีเมืองที่เวียงจันทน์ และพระธาตุวัดเทพพล เมืองเวียงคุก จังหวัดหนองคาย

นอกจากนี้ หลักฐานในทางโบราณคดียังพบว่า พื้นที่ละแวกนี้เคยเป็นเมืองโบราณขนาดใหญ่ในสมัยทวารวดี เพราะพบร่องรอยคูน้ำและคันดิน ตลอดจนร่องรอยโบราณสถานสำคัญอีกหลายแห่ง เช่น ใบเสมาหินทราย จารึกอักษรปัลลวะ ที่มีอายุช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-14 ใบเสมาที่ค้นพบส่วนหนึ่งนำไปตั้งเป็นศาลหลักเมืองประจำอำเภอกุฉินารายณ์

การเดินทางไปพระธาตุหนองสามหมื่น ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 201 (ชัยภูมิ-กุฉินารายณ์-บ้านหนองสองห้อง) ระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร จากนั้นเลี้ยวซ้ายเข้าสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2055 อีกประมาณ 9 กิโลเมตร ถึงบ้านแก้งจะมีทางแยกซ้ายมือไปวัดพระธาตุหนองสามหมื่น ระยะทาง 5 กิโลเมตร

ศูนย์รวมไม้ดัดบ้านแซว ศูนย์รวมการจำหน่ายไม้ดัดที่ทำจากไม้ตะโก มะสัง และช่อยเป็นรูปทรงต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับจินตนาการของผู้ทำ ไม้ดัดเหล่านี้ปัจจุบันถือเป็นส่วนหนึ่งของการตกแต่งบ้านและสวนที่กำลังได้รับความนิยม เนื่องจากมีราคาไม่แพงอีกทั้งการดูแลรักษาก็ไม่ลำบากจนเกินไปนัก

ศูนย์รวมไม้ดัดบ้านแซวตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 201 ก่อนถึงอำเภอกุฉินารายณ์ประมาณ 1 กิโลเมตร ห่างจากตัวเมืองชัยภูมิประมาณ 76 กิโลเมตร

แหล่งทอผ้าซิดบ้านโนนเสลา บ้านโนนเสลาเป็นหมู่บ้านทอผ้าซิดที่มีขนาดใหญ่และดำเนินวิถีชีวิตต่อเนื่องมายาวนานที่สุดของจังหวัดชัยภูมิด้วยลวดลายสีเส้นของผ้าที่งดงามแปลกตาทำให้ผ้าซิดกลายเป็นสินค้าที่ระลึกที่ได้รับความนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวโดยมีผ้าให้เลือกหลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับการใช้งาน

การเดินทางไปแหล่งทอผ้าซิดบ้านโนนเสลาจากอำเภอกุฉินารายณ์ ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2037 (กุฉินารายณ์-เกษตรสมบูรณ์) ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร จะมีทางแยกขวาเข้าสู่หมู่บ้านระยะทางอีก 3 กิโลเมตร

แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอนองบัวแดง

ผาแก้ง แก้งคือชื่อเรียกหน้าผาลักษณะโค้งคล้ายพระจันทร์เสี้ยว บนเขามีวัดผาแก้ง หรือวัดชัยภูมิพิทักษ์ ซึ่งประดิษฐานพระพุทธรูปชัยภูมิพิทักษ์ในท่ายืน มีความสูงประมาณ 14 เมตร ส่วนด้านหน้าองค์พระเป็นจุดชมวิวที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์กว้างไกลสุดสายตา ผาแก้งเป็นส่วนหนึ่งของภูแลนคา ตั้งอยู่บนเส้นทางระหว่างชัยภูมิ-หนองบัวแดง (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2159) ประมาณ 36 กิโลเมตร จากชัยภูมิ

แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอคอนสวรรค์

บึงแวง อ่างเก็บน้ำที่ตั้งอยู่หน้าที่ว่าการอำเภอคอนสวรรค์ มีเนื้อที่ราว 104 ไร่ นอกจากเป็นแหล่งสำหรับการเกษตรกรรมแล้ว ที่นี่ยังเป็นที่อาศัยของฝูงนกเป็ดน้ำอพยพจำนวนมากนับหมื่นตัว

ซึ่งจะเริ่มหนีหนาวเข้ามาช่วงเดือนพฤศจิกายน-เมษายน จึงได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยการสร้างหอสำหรับดูนกและถนนวนรอบบริเวณอ่างเก็บน้ำ

การเดินทางไปบึงแวง ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 202 (ชัยภูมิ-บัวใหญ่) ถึงบ้านลาดใหญ่เลี้ยวซ้ายมือเข้าทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 7045 เส้นทางที่จะไปอำเภอคอนสวรรค์ รวมระยะทางทั้งสิ้นจากตัวเมือง 38 กิโลเมตร หรือเดินทางโดยใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 201 (ชัยภูมิ-แก้งคร้อ) ราว 30 กิโลเมตร จากนั้นจะมีทางแยกขวาไปอำเภอคอนสวรรค์เป็นระยะทางอีก 14 กิโลเมตร

พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี พระพุทธรูปใหญ่ หรือหลวงพ่อใหญ่ เป็นพระพุทธรูปหินแกะสลักแบบทวารวดี มีความสูงประมาณ 3 เมตร ประดิษฐานในวิหารหลังเล็ก พร้อมกับใบเสมาหินทรายขนาดใหญ่จำหลักภาพชาดกอีกหลายชิ้น นอกจากนี้ ยังมีจารึกอักษรมอญช่วงศตวรรษที่ 14

หลวงพ่อใหญ่ตั้งอยู่ที่วัดคอนสวรรค์ ห่างจากตัวอำเภอคอนสวรรค์เพียง 5 กิโลเมตร

แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอคอนสาร

เขื่อนจุฬาภรณ์ แต่เดิมเรียกว่าเขื่อนน้ำพรม เนื่องจากสร้างขึ้นมาเพื่อขวางลำน้ำพรมบริเวณเขาขุนพาย โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ลักษณะเป็นเขื่อนหินทิ้ง แกนกลางเป็นดินเหนียว สันเขื่อนมีความยาวทั้งสิ้น 700 เมตร มีความสูงจากฐานราก 70 เมตร โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า และเพื่อการเกษตรกรรม ตลอดจนการเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลาน้ำจืด

แต่เนื่องจากความงดงามของสภาพธรรมชาติรอบตัวเขื่อน เขื่อนจุฬาภรณ์จึงได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยว จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอคอนสารในปัจจุบัน โดยมีบ้านพักของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ให้บริการในราคาย่อมเยา

การเดินทางไปเขื่อนจุฬาภรณ์ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 201 (ชัยภูมิ-ชุมแพ) เมื่อถึงบริเวณแยกหนองสองห้อง เลี้ยวซ้ายเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 2055 มีป้ายบอกทางชัดเจน รวมระยะทางทั้งสิ้นจากตัวเมืองชัยภูมิประมาณ 120 กิโลเมตร

แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

อุทยานแห่งชาติตาไถ่ ถือเป็นอุทยานแห่งชาติในลำดับแรกของชัยภูมิที่อยู่ใกล้เมือง มีเนื้อที่ประมาณ 135,777.50 ไร่ หรือ 217.18 ตารางกิโลเมตร แต่เดิมมีฐานะเป็นเพียงวนอุทยาน ซึ่งเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ.2518 ต่อมาจึงมีการสำรวจและประกาศแนวเขตพื้นที่เพิ่มเติม จนได้รับการยกฐานะเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2523 นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 23 ของประเทศ

อุทยานแห่งชาติตาดโตนเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาภูแลนคา โดยมีพื้นที่ราว 1 ใน 4 ของเทือกเขาภูแลนคา ยอดเขาสูงสุดในอุทยานฯ อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางราว 945 เมตร มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสำคัญ คือ

น้ำตกตาดโตน เป็นน้ำตกที่มีชื่อเสียง แหล่งพักผ่อนหย่อนใจทางธรรมชาติที่สำคัญของชัยภูมิ ตัวน้ำตกมีความสูงประมาณ 5 เมตร กว้างประมาณ 40 เมตร แม้ว่าจะมีความสูงของน้ำตกจะไม่มากนัก แต่ความร่มรื่น ตลอดจนมีแอ่งสำหรับเล่นน้ำตลอดแนวลำคลอง จึงทำให้น้ำตกตาดโตนมีนักท่องเที่ยวและชาวชัยภูมิเข้าไปท่องเที่ยวมากที่สุดใน

บริเวณน้ำตกยังเป็นที่ตั้งของที่ทำการอุทยานฯ มีบ้านพักและลานตั้งแคมป์ ตลอดจนร้านอาหารให้บริการนักท่องเที่ยว น้ำตกตาดโตนอยู่ห่างจากจังหวัดชัยภูมิเพียง 21 กิโลเมตร โดยใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2051 มีป้ายบอกทางตลอดเส้นทาง จากบริเวณลานจอดรถจะต้องเดินเท้าเข้าไปตัวน้ำตก ระยะทางประมาณ 500 เมตร

น้ำตกตาดฟ้า ตั้งอยู่เชิงเขาภูอีฒ่า ฝั่งทิศตะวันออกของอุทยานแห่งชาติตาดโตน เป็นน้ำตกที่ไม่สูงมากนัก แต่มีความน่าสนใจที่ความลาดของตัวน้ำตก ลักษณะคล้ายสไลเดอร์ธรรมชาติ ช่วยเพิ่มความสนุกสนานในการเล่นน้ำ น้ำตกตาดฟ้าจะมีน้ำเฉพาะในช่วงฤดูฝนจนถึงช่วงกลางฤดูหนาวเท่านั้น

การเดินทางไปน้ำตกตาดฟ้า ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 201 ระยะทาง 13 กิโลเมตร จากนั้นเลี้ยวซ้ายเข้าไปราว 4 กิโลเมตร ถึงโรงเรียนบ้านนาวังเลี้ยวขวาอีกประมาณ 4 กิโลเมตร ก็จะถึงบริเวณลานจอดรถ แล้วเดินเท้าเข้าไปอีกประมาณ 300 เมตร

น้ำตกผาเอียง เป็นน้ำตกขนาดเล็กและมีน้ำเฉพาะในช่วงฤดูฝนเช่นเดียวกับน้ำตกตาดฟ้า ตั้งอยู่ที่บ้านชีลอง ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติตาดโตนฝั่งตะวันตก มีผืนป่าที่ยังสมบูรณ์ ท่ามกลางสภาพธรรมชาติที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก

การเดินทางไปน้ำตกผาเอียง ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2159 (ชัยภูมิ-หนองบัวแดง) ราว 27 กิโลเมตร มีทางแยกขวามือระยะทาง 2 กิโลเมตรก็จะถึงลานจอดรถ จากนั้นต้องเดินเท้าต่อราว 800 เมตร

อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ถือเป็นอุทยานแห่งชาติที่กำลังได้รับความนิยมมากที่สุด ด้วยความงดงามของทุ่งดอกกระเจียว ซึ่งจะบานสะพรั่งในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม แต่เดิมเป็นเพียงวนอุทยานโดยประกาศให้เป็นวนอุทยานเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ.2528 มีพื้นที่ราว 10 ตารางกิโลเมตรเท่านั้น โดยมีสวนหินธรรมชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักสำคัญ ต่อมาเมื่อมีการค้นพบพื้นที่ดอกกระเจียว และสามารถป้องกันฝูงวัวของชาวบ้านเข้ามาในพื้นที่ได้ ความงดงามของทุ่งดอกกระเจียวจึงกลายเป็นจุดขายที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากขึ้นเรื่อย ๆ จนได้รับการขยายเขตพื้นที่เป็น 112 ตารางกิโลเมตร หรือราว 70,000 ไร่ เพื่อประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติในที่สุด

นอกจาก สวนหินธรรมชาติ และ หุ่นดอกกระเจียว แล้ว ในเขตอุทยานฯ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ อาทิ สูดแผ่นดิน ซึ่งเป็นบริเวณที่สูงที่สุดของเทือกเขาพังเหย คือสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางราว 846 เมตร สามารถมองเห็นผืนป่าของเข่าพังเหยและทิวทัศน์งดงาม สูดแผ่นดินอยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานฯ ราว 2 กิโลเมตร มีเส้นทางรถยนต์เข้าถึง จากนั้นเดินเท้าต่ออีกไม่กี่ไกล ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติป่าหินงามมีบ้านพักและสถานที่กางเต็นท์ให้บริการนักท่องเที่ยว

การเดินทางไปอุทยานแห่งชาติป่าหินงามสามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง สะดวกที่สุดคือใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 กรุงเทพฯ-สระบุรี จากนั้นเลี้ยวซ้ายเข้าสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 21 ถึงชัยบาดาล (ลำน้ำรายณ์) แล้วเลี้ยวขวาเข้าสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 205 (ชัยบาดาล-เทพสถิต) ก่อนถึงตัวอำเภอเทพสถิตประมาณ 1 กิโลเมตร จะมีทางแยกซ้ายมือเข้าสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2354 ประมาณ 17 กิโลเมตร จากนั้นเลี้ยวซ้ายเข้าไปอีกประมาณ 13 กิโลเมตร ถึงที่ทำการอุทยานฯ รวมเป็นระยะทางทั้งสิ้นประมาณ 270 กิโลเมตรจากกรุงเทพฯ เส้นทางลาดยางตลอดสาย

อุทยานแห่งชาติภูแลนคา อุทยานแห่งชาติใหม่ที่ยังไม่ได้ประกาศจัดตั้งอย่างเป็นทางการ ครอบคลุมพื้นที่ในสวนภูเขาล้านคา ภูค่าน้อย โดยมีระดับความสูงตั้งแต่ 200-725 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น 200.5 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอ คือ อำเภอเมืองฯ บ้านเขว้า หนองบัวแดง และเกษตรสมบูรณ์ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลากหลายรูปแบบ เช่น หุ่นดอกกระเจียว หุ่นประตูล้านหินธรรมชาติ น้ำตกตาดหินดาด ถ้ำพระ ผาแพลานหินแตก ผากล้วยไม้ เป็นต้น แต่ที่ได้รับความนิยมและเป็นที่กล่าวขานถึงมากที่สุดคือมอหินขาว

มอหินขาว เป็นสวนหินธรรมชาติแห่งใหม่ของเมืองไทย มีเนื้อที่ประมาณ 200 ไร่ หลายคนบอกว่าเป็นสโตนเฮนจ์เมืองไทย แม้จะความยิ่งใหญ่อาจเทียบไม่ได้กับสโตนเฮนจ์ของอังกฤษ ซึ่งเป็น 1 ใน 7 สิ่งมหัศจรรย์ของโลก แต่มอหินขาวก็ถือเป็นสวนหินธรรมชาติที่มีลักษณะแปลกตา มากกว่าสวนหินธรรมชาติแห่งอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ ยังแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ กระจายกระจายอยู่ในพื้นที่ถึง 3 กลุ่มใหญ่ด้วยกัน

สันนิษฐานกันว่าสวนหินมอหินขาวน่าจะมีอายุอยู่ระหว่าง 175-195 ล้านปี ซึ่งเกิดจากการสะสมตัวของตะกอนทรายแป้งและดินเหนียว เหตุที่เรียกว่ามอหินขาว เนื่องจากกลุ่มเสาหินขนาดใหญ่ 5 ต้น ซึ่งเนื้อหินจะอมโทนสีขาว เมื่อถึงช่วงคือวันเพ็ญแสงจันทร์ที่ส่องมากระทบทำให้มองดูเหมือนมีรัศมีเปล่งประกายสีขาวออกมา ชาวบ้านจึงเรียกว่ามอหินขาว

กลุ่มสวนหิน 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ของมอหินขาวกลุ่มที่โดดเด่นที่สุด คือ กลุ่มหินแรกที่มีเสาหินขนาดใหญ่ 5 ต้น เรียงรายกันอยู่ เสาหินเหล่านี้มีความสูงราว 12 เมตร ต้นที่มีขนาดใหญ่ที่สุดต้องใช้คนโอบไม่น้อยกว่า 20 คน เชื่อว่าที่นี่คือแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแห่งใหม่ที่จะได้รับความนิยมในอนาคต

นอกจากสวนหินทั้ง 3 กลุ่มแล้ว ในพื้นที่อุทยานฯ ยังมีความงดงามของแนวหน้าผา โดยเฉพาะบริเวณผาหัวนาค ซึ่งสามารถมองเห็นเทือกภูเขี้ยว ตลอดจนป่าที่ยังอุดมสมบูรณ์ เบื้องล่าง นับเป็นจุดชมวิวที่มีความงดงามทางธรรมชาติและอยู่ไม่ไกลนักจากมอหินขาว

การเดินทางไปมอหินขาว ใช้เส้นทางเดียวกับการเดินทางไปอุทยานแห่งชาติตาดีด ก่อนถึงด่านเก็บเงินค่าธรรมเนียมอุทยานแห่งชาติตาดีดจะมีทางแยกซ้ายมือไปมอหินขาว มีป้ายบอกทางเป็นระยะ ระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร ช่วงแรกเป็นทางลาดยาง ช่วงหลังเป็นทางดินที่ต้องไต่ระดับความสูงพอประมาณ ควรใช้รถปิกอัพ หรือรถขับเคลื่อนสี่ล้อ

อุทยานแห่งชาติไทรทอง อุทยานแห่งชาติใหม่อีกแห่งหนึ่งของชัยภูมิ ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวแดง อำเภอเทพสถิต และอำเภอกำแพงแสน มีพื้นที่รวมทั้งสิ้นราว 319 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมเขตเทือกเขาพญาฝ่อและเทือกเขาพังเหย มีระดับความสูงตั้งแต่ 300-1,008 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยมีแนวเขตอุทยานฯ ติดต่อกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติป่าหินงามและอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ.2535 นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 77 ของประเทศไทย

อุทยานแห่งชาติไทรทองมีความงดงามของ *ทุ่งดอกกระเจียว* เช่นเดียวกับอุทยานแห่งชาติป่าหินงามแต่มีความเป็นธรรมชาติมากกว่า เนื่องจากสภาพพื้นที่ยังคงความสมบูรณ์เดิมๆ ไว้ทั้งหมด นอกจากนี้ ก็ยังมี *น้ำตกไทรทอง* *น้ำตกชวนชม* และ *จุดชมวิวผาหำหด* ซึ่งเป็นจุดสูงสุดของเทือกเขาพังเหย คือสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางราว 864 เมตร ปัจจุบันอุทยานฯ มีบ้านพักและพื้นที่สำหรับกางเต็นท์ให้บริการนักท่องเที่ยว โดยใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 225 (ชัยภูมิ-นครสวรรค์) จะมีทางแยกขวามือเข้าไปน้ำตกไทรทองซึ่งเป็นที่ตั้งที่ทำการอุทยานฯ ระยะทางอีก 7 กิโลเมตร

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเพียงแห่งเดียวของจังหวัดชัยภูมิ มีอาณาเขตติดต่อเนื่องกับอำเภอคอนสาร หนองบัวแดง และเกษตรสมบูรณ์ มีหน้าที่ในการอนุรักษ์สัตว์ป่า เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าหลากหลายชนิด เช่น กวาง นกยูง ไก่ฟ้า พญาโล่ เก้ง เนื้อทราย เป็นต้น ที่นี่มีสภาพเป็นสวนสัตว์เปิดในธรรมชาติที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของเมืองไทย นอกจากเป็นพื้นที่สำหรับอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าแล้ว ยังมีความงดงามทางธรรมชาติหลายแห่งที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติสำคัญในอนาคต เช่น

ทุ่งกะมัง ทุ่งหญ้าธรรมชาติขนาดใหญ่ที่มีความเหมาะสมในการขยายพันธุ์สัตว์ป่า ตั้งอยู่ใจกลางป่าภูเขียว มีเนื้อที่ราว 500 ไร่ ที่นี่เป็นส่วนหนึ่งของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อดำเนินโครงการปล่อยสัตว์ป่าคืนสู่ธรรมชาติ

นอกจากทุ่งกะมังแล้ว ยังมีทุ่งธรรมชาติที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง คือ *บึงแปน* มี *ยอดคัง* เป็นยอดเขาสูงสุด ที่มีความงดงามทางธรรมชาติ มี *แหล่งหินตั้ง* สวนหินธรรมชาติขนาดย่อมๆ ที่เต็มไปด้วยหินรูปทรงแปลกตา นอกเหนือจากนี้ก็ยังยมี *ถ้ำครอบ* และ *ผาเทวดา*

เนื่องจากเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การเดินทางเข้าพื้นที่จะต้องได้รับการอนุญาตเพื่อการทัศนศึกษาเท่านั้น ในกรณีที่เข้าชมแบบไปเช้า-เย็นกลับสามารถขออนุญาตได้ที่บริเวณด้านตรวจปางมั่งส่วนการค้ำแรมจะต้องทำหนังสือขออนุญาตจากทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียวโดยตรงล่วงหน้าประมาณ 15-30 วัน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียวอยู่ก่อนถึงเขื่อนจุฬาภรณ์ประมาณ 3 กิโลเมตร โดยจะมีทางแยกซ้ายเข้าไปทำการเขตฯ ระยะทางประมาณ 24 กิโลเมตร

เทศกาลและงานประเพณี

ประเพณีรำผีฟ้า เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมรำบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพระเจ้าองค์ตื้อ ซึ่งชาวบ้านถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และให้ความเคารพนักถือการรำบวงสรวงจะกระทำในช่วงวันขึ้น 13-15 ค่ำ เดือน 5 (เดือนเมษายน) ของทุกปี บริเวณเขาภูพระ

งานฉลองอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพระยาแล จัดขึ้นในช่วงวันที่ 12-20 มกราคมของทุกปี โดยใช้พื้นที่บริเวณสนามหน้าศาลากลางจังหวัด ในงานนอกจากจะมีการออกร้านของหน่วยงานต่าง ๆ พร้อมขายสินค้าราคาถูกแล้ว ยังมีขบวนแห่สักการะเจ้าพ่อพระยาแล ขบวนถวายช้างเจ้าพ่อตลอดจนขบวนแห่ของอำเภอ

งานประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อพระยาแล จัดขึ้นที่บริเวณหนองปลาเฒ่า ซึ่งเป็นที่ตั้งศาลพระยาแลโดยจัดขึ้นในช่วงวันจันทร์แรกของเดือนพฤษภาคม รวมระยะเวลาการจัดงานทั้งสิ้นประมาณ 9 วัน 9 คืน

งานวันดอกกระเจียวบาน ถือเป็นงานส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ดอกกระเจียวกำลังบานสะพรั่ง โดยการใช้พื้นที่อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม อำเภอเทพสถิต เป็นสถานที่จัดงาน

สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

ชัยภูมิเป็นเมืองที่มีความโดดเด่นในเรื่องผ้าสินค้าที่ระลึกของทีนี้ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าประเภทผ้ามีทั้งผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าขิด ผ้าฝ้าย หมอนขวาน นอกเหนือจากสิ่งประดิษฐ์จากผ้าทอชนิดอื่น ๆ

2.4.3 จังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์ มีคำขวัญว่า “เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวย รวยวัฒนธรรม” นับเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะปราสาทหินมีจำนวน 69 แห่ง ที่สำคัญ คือ ปราสาทพนมรุ้ง แหล่งอารยธรรมขอมที่มีทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ ที่เป็นทับหลังประวัติศาสตร์ มีประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง วันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ทุกปี ปราสาทเมืองต่ำเป็นปราสาทที่มีความสมบูรณ์ นอกจากนั้นยังได้จัดฤดูกาลท่องเที่ยวเป็นทีนิยมของชาวไทยและชาว

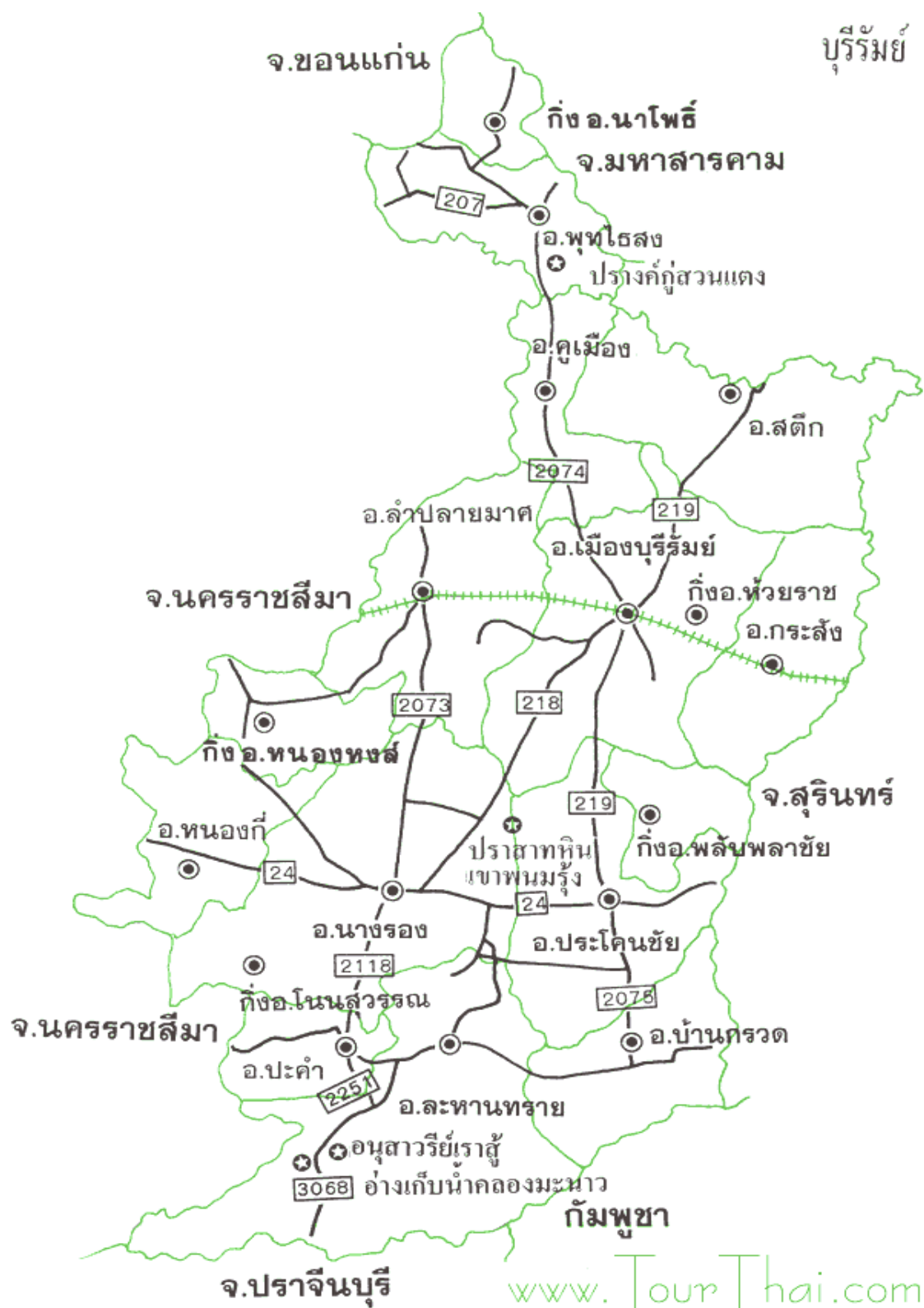
ต่างประเทศ เช่น ประเพณีการแข่งขันว่าวแฉก ต้นเดือนธันวาคม ทุกปี ประเพณีการแข่งขันเรือ ลำน้ำมูล
อำเภอสตึก ในเดือนพฤศจิกายน ทุกปี จังหวัดบุรีรัมย์ ยังได้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด เช่น
พัฒนาปราสาทหินทั้ง 69 แห่ง เขาคะโดง เขาพระอังคาร เชื่อนลำนางรอง เป็นต้น

จังหวัดบุรีรัมย์อาณาเขตและการปกครอง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อจังหวัดขอนแก่น และมหาสารคาม
ทิศใต้	ติดต่อจังหวัดปราจีนบุรีและเทือกเขาพนมมัลย์ ซึ่งกั้นเขตแดน ระหว่างไทยกับกัมพูชาประชาธิปไตย
ทิศตะวันออก	ติดต่อจังหวัดสุรินทร์
ทิศตะวันตก	ติดต่อจังหวัดนครราชสีมา

ตั้งอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง หรืออีสานตอนล่าง มีเนื้อที่ประมาณ
10,321.885 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ทางรถยนต์ประมาณ 410 กิโลเมตร และทาง
รถไฟประมาณ 376 กิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 22 อำเภอ คือ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ อำเภอนางรอง
อำเภอลำปลายมาศ อำเภอประโคนชัย อำเภอพุทไธสง อำเภอสตึก อำเภอกระสัง อำเภอ
บ้านกรวด อำเภอคูเมือง อำเภอละหานทราย อำเภอหนองกี่ อำเภอปะคำ อำเภอนาโพธิ์ อำเภอ
หนองหงส์ อำเภอพลับพลาชัย อำเภอห้วยราช อำเภอโนนสุวรรณ อำเภอเฉลิมพระเกียรติจังหวัด
บุรีรัมย์ อำเภอบ้านด่าน อำเภอชำนิ อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ และอำเภอโนนดินแดง อำเภอที่อยู่ติด
ชายแดนได้แก่ อำเภอบ้านกรวด และอำเภอละหานทราย

ภาพที่ 4 แผนที่สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์

ประวัติความเป็นมา :

บุรีรัมย์เป็นเมืองแห่งความรื่นรมย์ตามความหมายของชื่อเมือง เป็นเมืองที่น่าอยู่อาศัยสำหรับคนในท้องถิ่น และเป็นเมืองที่น่ามาเยือนสำหรับคนต่างถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์มากมีไปด้วยปราสาทหินใหญ่น้อย อันหมายถึงความรุ่งเรืองมาแต่อดีต จากการศึกษาของนักโบราณคดีพบหลักฐานการอยู่อาศัยของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยทวารวดี และที่สำคัญที่สุดพบกระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัดบุรีรัมย์ คือ หลักฐานทางวัฒนธรรมของเขมรโบราณ ซึ่งมีทั้งปราสาทอิฐและปราสาทหินเป็นจำนวนมากกว่า 60 แห่ง รวมทั้งได้พบแหล่งโบราณคดีที่สำคัญ คือ เตาเผาภาชนะดินเผา และภาชนะดินเผาแบบที่เรียกว่า “เครื่องถ้วยเขมร” ซึ่งกำหนดอายุได้ประมาณพุทธศตวรรษที่ 15-18 อยู่ทั่วไป หลังจากสมัยของวัฒนธรรมขอมหรือเขมรโบราณแล้ว หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของบุรีรัมย์เริ่มมีขึ้นอีกครั้งตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยปรากฏชื่อว่าเป็นเมืองขึ้นของเมืองนครราชสีมา และปรากฏชื่อต่อมาในสมัยกรุงธนบุรี ถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ บุรีรัมย์มีฐานะเป็นเมืองๆ หนึ่ง จนถึง พ.ศ. 2476 ได้มีการจัดระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาคใหม่ จึงได้ชื่อเป็นจังหวัดบุรีรัมย์มาจนถึงปัจจุบันนี้

การเดินทาง :

ทางรถยนต์ จากกรุงเทพฯ เดินทางไปตามทางหลวงหมายเลข 1 (พหลโยธิน) ถึงสระบุรี เลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) จากนั้นแยกขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 24 (โชคชัย-เดชอุดม) ผ่านอำเภอนางรอง อำเภอนาแก แล้วเลี้ยวซ้ายเข้าสู่ตัวจังหวัดบุรีรัมย์ ตามทางหลวงหมายเลข 218 รวมระยะทาง 410 กิโลเมตร หรือจากนครราชสีมา ตามทางหลวงหมายเลข 226 ผ่านอำเภอจักราช-ห้วยแถลง-ลำปลายมาศ รวมระยะทาง 384 กิโลเมตร รถประจำทาง บริษัท ขนส่ง จำกัด เดินทางระหว่างกรุงเทพฯ-บุรีรัมย์ ทุกวัน มีทั้งรถธรรมดาและรถปรับอากาศ รายละเอียดติดต่อได้ที่ สถานีขนส่งสายตะวันออกเฉียงเหนือ ถนนกำแพงเพชร 2 โทร. 936-2852-66

ทางรถไฟ มีรถไฟสายกรุงเทพฯ-อุบลราชธานี กรุงเทพฯ-สุรินทร์ และนครราชสีมา-อุบลราชธานี ทั้งที่เป็นขบวนรถด่วน รถเร็ว รถธรรมดา และรถดีเซลราง ผ่านสถานีบุรีรัมย์ทุกขบวน โดยเฉพาะรถดีเซลรางปรับอากาศจะใช้เวลาน้อยกว่ารถยนต์มาก รายละเอียดติดต่อสอบถามได้ที่ 223-7010, 223-7020

ทางเครื่องบิน มีสนามบินสำหรับการเดินทางที่อำเภอสตึก แต่เนื่องจากปริมาณผู้โดยสารไม่คงที่จึงอาจมีปัญหาเรื่องตารางการบิน ดังนั้นจึงมีเที่ยวบินไปลงที่จังหวัดนครราชสีมา จากนั้นต่อรถโดยสารประจำทางไปจังหวัดบุรีรัมย์ได้ ระยะทางจากนครราชสีมาถึงบุรีรัมย์ ประมาณ 151 กิโลเมตร ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) โทร. 280-0060,

628-2000 นอกจากนั้น ยังมีรถโดยสารจากตัวเมืองบุรีรัมย์ไปยังจังหวัดใกล้เคียง และไปอำเภอต่างๆ
ทุกอำเภอ สำหรับการเดินทางภายในตัวเมืองนั้น มีรถสามล้อรับจ้างอยู่ทั่วไป

ระยะทางจากอำเภอเมือง ไปยังอำเภอและกิ่งอำเภอต่างๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอเมือง-อำเภอห้วยราช 15 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอกระสัง 31 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอลำปลายมาศ 32 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอคูเมือง 33 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอสตึก 40 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอพลับพลาชัย 40 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอนางรอง 54 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอหนองหงส์ 54 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอประโคนชัย 64 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอพุทไธสง 64 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอโนนสุวรรณ 65 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอบ้านกรวด 66 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอเฉลิมพระเกียรติจังหวัดบุรีรัมย์ 70 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอนาโพธิ์ 76 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอปะคำ 78 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอหนองกี่ 83 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอละหานทราย 99 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอบ้านด่าน 14 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอชำนิ 70 กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ 85 กิโลเมตร

อำเภอเมือง - อำเภอโนนดินแดง 92 กิโลเมตร

2.4.4 จังหวัดสุรินทร์

ภาพที่ 5 แผนที่สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์มีคำขวัญว่า “**สุรินทร์ถิ่นช้างใหญ่ ผ้าไหมงาม ประคำสวย ร่ำรวยปราสาท ผักกาดหวาน ข้าวสารหอม งามพร้อมวัฒนธรรม**” ได้ชื่อว่าเป็นจังหวัดที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก โดยเฉพาะงานช้างสุรินทร์ ที่จัดกันในเดือนพฤศจิกายนทุกปี ต่อเนื่องกันมายาวนาน นอกจากนั้นยังมีปราสาท จำนวน 30 แห่ง เช่น ปราสาทภูมิโปน ปราสาทสังข์ศิลป์ชัย ปราสาทมีชัย ปราสาทบ้านพลวง ปราสาทโอรัง ปราสาทบ้านอนันต์ ปราสาทบ้านไพล ปราสาททะนง ปราสาทเขาพนมสวาย ปราสาทอังกัญโพธิ์ ปราสาทนางบัวตูม ปราสาทศีขรภูมิ ปราสาทยายเงา ปราสาทตาเมือน ปราสาทจอมพระ ปราสาทช้างปี ปราสาทพระเปิยงเตีย ปราสาทหมื่นศรีน้อย ปราสาทตามอญ ปราสาทเมืองที ปราสาททอง ปราสาทแก้ว เป็นต้น นอกจากนั้น ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่ได้พัฒนาขึ้นมา เช่น หมู่บ้านช้างบ้านตากกลาง ตำบลกระโพธิ์ หมู่บ้านทอผ้าไหม หมู่บ้านทำเครื่องหวาย เป็นต้น

สุรินทร์ เป็นจังหวัดในภาคอีสานตอนล่าง เป็นชุมชนเก่า แก่ตั้งแต่สมัยขอม ในปี พ.ศ. 2306 ปลายสมัยกรุง ศรีอยุธยา หัวหน้าหมู่บ้านได้ย้ายผู้คนมาตั้งบ้านเรือนใหม่ที่ บ้านคูประทายซึ่งเป็นตัวเมืองสุรินทร์ในปัจจุบัน และเปลี่ยน ชื่อเป็น เมืองประทายสมันต์ โดยมีพระสุรินทรภักดีศรีณรงค์เจางวาง เป็นเจ้าเมืองคนแรก และได้รับการเปลี่ยนชื่อ เป็น เมืองสุรินทร์เมื่อ พ.ศ. 2329 สุรินทร์อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ 457 กิโลเมตร มีพื้นที่ รวม 8,124 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็นอำเภอต่าง ๆ อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอชุมพลบุรี อำเภอกาบเชิง อำเภอรัตนบุรี อำเภอสนม อำเภอศีขรภูมิ อำเภอสังขะ อำเภอลำดวน อำเภอบัวเชด อำเภอสำโรงทาบ โดยมีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด และมหาสารคาม

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์

การเดินทาง

เส้นทางที่ 1 ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) แล้วแยกเข้าสู่เส้นทางหลวงหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) ที่จังหวัดสระบุรีและเดินทางเข้าสู่จังหวัดนครราชสีมา ตรงเข้าสู่ทางหลวง หมายเลข 224 นครราชสีมา อำเภอโชคชัย แยกซ้ายสู่ทางหลวงหมายเลข 24 โชคชัย-อุดมเดช พอถึงอำเภอปราสาทแล้วแยกซ้ายใช้เส้นทางหมายเลข 214 เข้าสู่ตัวเมืองสุรินทร์

เส้นทางที่ 2 ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) แล้วแยกเข้าสู่เส้นทางหลวงหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) ที่จังหวัดสระบุรี และเดินทางเข้าสู่จังหวัดนครราชสีมา ผ่านจังหวัดบุรีรัมย์ ตรงเข้าสู่ตัวจังหวัดสุรินทร์ โดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 226

ทางรถโดยสารประจำทาง

จากกรุงเทพฯ มีรถโดยสารประจำทางออกจากสถานีขนส่งสายตะวันออกเจียงเหนือ ถนน
กำแพงเพชร 2 ทุกวัน

ทางรถไฟ

มีรถไฟออกจากสถานีรถไฟกรุงเทพฯ (สถานีหัวลำโพง) ทุกวัน

โดยมีระยะทางติดต่อกับอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดสุรินทร์เอง ดังนี้

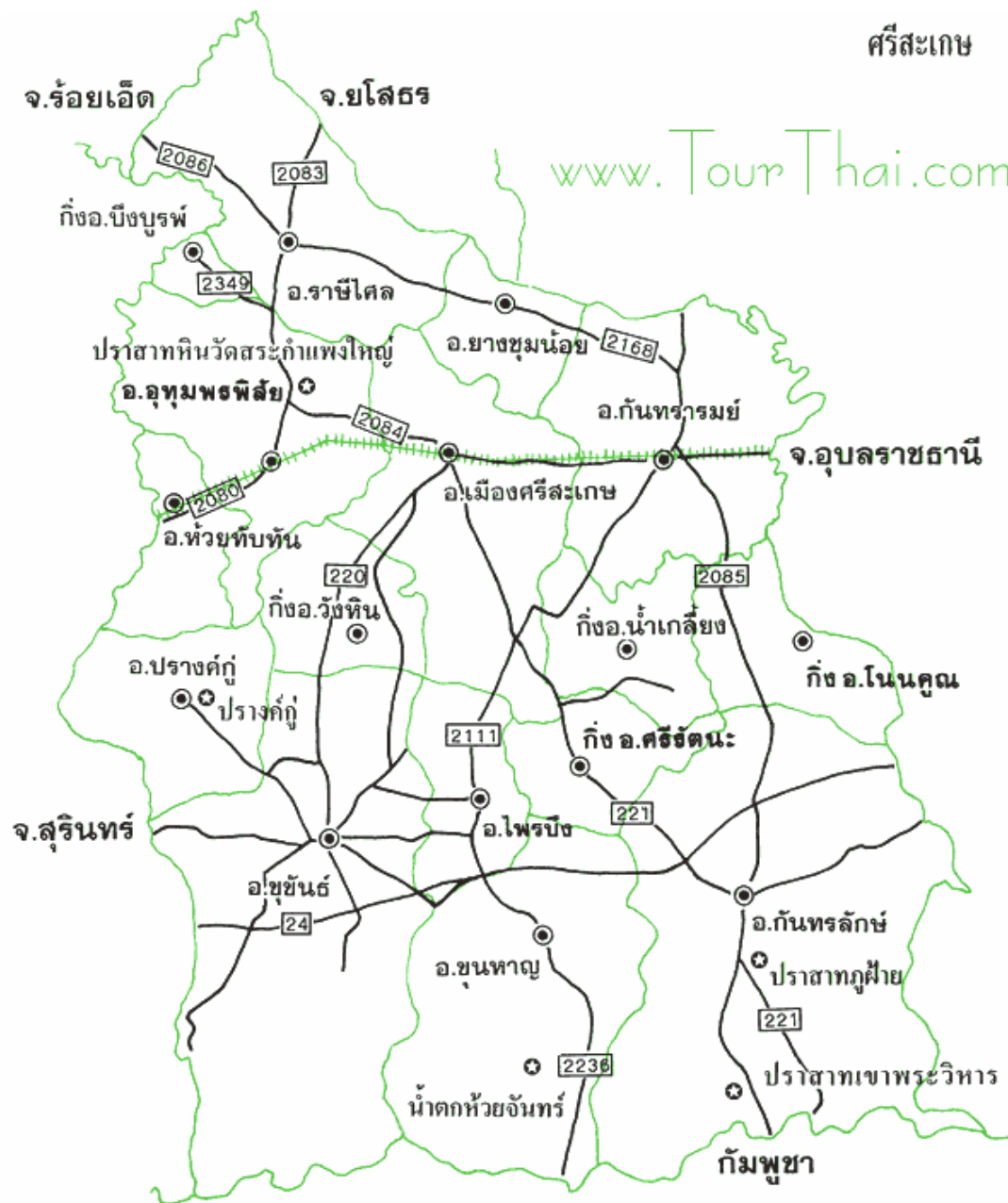
- อำเภอลำดวน 25 กิโลเมตร
- อำเภอจอมพระ 26 กิโลเมตร
- อำเภอปราสาท 28 กิโลเมตร
- อำเภอศีขรภูมิ 34 กิโลเมตร
- อำเภอสังขะ 49 กิโลเมตร
- อำเภอสนม 50 กิโลเมตร
- อำเภอท่าตูม 52 กิโลเมตร
- อำเภอกาบเชิง 52 กิโลเมตร
- อำเภอสำโรงทาบ 54 กิโลเมตร
- อำเภอรัตนบุรี 70 กิโลเมตร
- อำเภอบัวเขต 70 กิโลเมตร
- อำเภอชุมพลบุรี 94 กิโลเมตร

2.4.5 จังหวัดศรีสะเกษ

จังหวัดศรีสะเกษมีคำขวัญว่า “**ศรีสะเกษแดนปราสาทขอม กระเทียมดี มีสวนสมเด็จ
เขตดงลำดวน หลากล้วนวัฒธรรม**” ศรีสะเกษ เดิมเรียกว่า ศรีนครลำดวน ตั้งอยู่ที่บ้าน
ปราสาทสี่เหลี่ยมดงลำดวน ตำบลดวนใหญ่ อำเภอวังหิน ในปัจจุบันถูกยกขึ้นเป็นเมือง เมื่อ พ.ศ.
2302 สมัยกรุงศรีอยุธยา

ภาพที่ 6 แผนที่สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ

โดยมีหลวงแก้วสุวรรณซึ่งได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระไกรภักดี เป็นเจ้าเมืองคนแรก ล่วงถึง รัชสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ย้ายเมืองมาอยู่ที่เมืองศรีสะเกษ ชื่อเมืองว่า เมืองขุขันธ์ จนถึง พ.ศ. 2481 จึง เปลี่ยนเป็นจังหวัดศรีสะเกษตั้งแต่นั้นมา

อาณาเขต : อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ จังหวัดยโสธร และร้อยเอ็ด
ทิศใต้	ติดต่อกับ เขื่อนเขาดงรัก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดสุรินทร์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดศรีสะเกษ ห่าง จากกรุงเทพฯ ประมาณ 568 กิโลเมตร พื้นที่ 9,394.96 ตาราง กิโลเมตร แบ่งการ ปกครองออกเป็น 20 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมืองศรีสะเกษ อำเภอกันทรารมย์ อำเภอขามเฒ่า อำเภอกันทรลักษณ์ อำเภอขุขันธ์ อำเภอปรางค์กู่ อำเภอขุนหาญ อำเภอราษีไศล อำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอไพรบึง อำเภอห้วยทับทัน อำเภอโนนคูณ อำเภอบึงบูรพ์ อำเภอศรีรัตนะ อำเภอน้ำเกลี้ยง อำเภอวังหิน อำเภอเบญจลักษ์ อำเภอภูสิงห์ อำเภอพยุห์ กิ่งอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ กิ่งอำเภอศิลาลาด

จังหวัดศรีสะเกษมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น หลวงพ่อโตวัดมหาพุทธาราม หลวงพ่อโตวัดเขียนบูรพาราม หลวงพ่อโตวัดจอมพระ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ผามออีแดง ปราสาทสระกำแพงใหญ่ ปราสาทสระกำแพงน้อย ปราสาทบ้านปราสาท พระธาตุเมืองจันทร์ ปราสาทตาเล็ง ปราสาทโดนตวล ปราสาทเยอ ปราสาทศิลาแลง ปราสาทภูฝ้าย ภูสมบูรณ์ พระธาตุเรืองรอง วัดล้านขวด น้ำตกห้วยจันทร์ น้ำตกสำโรงเกียรติ น้ำตกวังใหญ่ เขื่อนตาจุก เขื่อนห้วยศาลา ฝ่ายราษีไศล แหล่งที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นที่ควรสนับสนุน มีดังนี้

1. **ชุดการท่องเที่ยว ถนนสายสุรินทร์-อุบลราชธานี** เริ่มจากปราสาทบ้านปราสาท อำเภอห้วยทับทัน ปราสาทสระกำแพงใหญ่ ธาตุบ้านเมืองจันทร์ **หนองลุง** ปราสาทสระกำแพงน้อย อำเภออุทุมพรพิสัย **พระธาตุเรืองรอง** สวนป่าเฉลิมพระเกียรติหนองกว้าง สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ศาลหลักเมือง หลวงพ่อโต อำเภอเมืองศรีสะเกษ โดยพิมพ์ชุดท่องเที่ยวพร้อมแผนที่ความเป็นมา จุดเด่นและสิ่งที่น่าสนใจแต่ละแห่ง

จากการศึกษาพบว่า บ้านหนองลุงและพระธาตุเรืองรอง เป็นจุดน่าสนใจเพราะมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยภาคเอกชน เป็นการรวมตัวกันของประชาชน **หนองลุง** ริมทางหลวงอุทุมพรพิสัย-ศรีสะเกษ ได้พัฒนาตัวเองจากหนองน้ำธรรมดาและพบเพียงซากหินทรายที่เป็นฐานเสา กลุ่มประชาชนในท้องถิ่นที่นำโดยนายอำภา คุชพันธ์ ข้าราชการบำนาญ ได้จัดสภาพภูมิทัศน์ที่พักริม มีผู้คอยต้อนรับและให้คำแนะนำให้ความสะดวกผู้มาเยือน **พระธาตุเรืองรอง** พัฒนาจากความริเริ่มและเสียสละของหลวงปู่ธัมมา พิทักษ์ โดยมีญาติโยมจากกรุงเทพมหานคร คณะสะพานบุญและชาวบ้านสร้างเรื่องให้การสนับสนุน เป็นปูชนียสถานและสามารถศึกษาความเป็นมาของศรีสะเกษได้เกือบสมบูรณ์แห่งหนึ่ง และอาจเพิ่มเติมการแสดงพื้นบ้านขึ้น ๆ 2-3 รายการได้ตามสมควร

แหล่งท่องเที่ยวชุดนี้ แต่ละแห่งน่าจะมอบให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล เข้าไปมีส่วนรับผิดชอบ โดยศึกษารูปแบบของหนองลุงและพระธาตุเรืองรองไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ

2. ชุดถนนสายสุรินทร์-เขาพระวิหาร-อุบลราชธานี เริ่มจากปราสาทตาเล็ง อ.ขุนันท์ ปรางค์กู๋ ปราสาททามจาน อ.ปรางค์กู๋ ปราสาทบ้านเจ็ก หลวงพ่อโตวัดเขียน อ.ขุนันท์ ปราสาท ภูฝ้าย ปราสาทตำหนักไทร อ.ขุนหาญ น้ำตกภูละออ ปราสาทโดนตวล ผามออีแดง และเขา พระวิหาร แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวบริวารปราสาทเขาพระวิหารในเส้นทาง ใกล้เคียงปราสาทเขาพระวิหาร เช่น ปราสาทโดนตวล น้ำตกภูละออ และเส้นทางกันทรลักษ์ เบญจลักษ์ โนนคูณ ไปสู่อุบลราชธานี น่าจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพิ่ม หากเป็นแหล่งท่องเที่ยว ขนาดเล็กควรให้องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เป็นผู้รับผิดชอบ โดยศึกษารูปแบบการบริหาร จัดการของหนองสูงและพระธาตุเรืองรอง เพิ่มความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา รูปแบบศิลปะที่ น่าสนใจ

ชุดแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวควรสนับสนุนให้คนในท้องถิ่นได้มีโอกาสได้ท่องเที่ยวด้วยเป็น เบื้องต้น เพื่อเห็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น สามารถตอบคำถาม ให้ คำแนะนำนักท่องเที่ยวจากที่อื่นได้ และควรประสานงานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย บริษัท นำเที่ยวต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้มาท่องเที่ยวในด้านการบริการ การให้คำแนะนำ การนำเที่ยว แผ่นพับ แผนที่ป้ายนำทาง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความปลอดภัย ความสะอาด การปรับปรุงภูมิทัศน์ อาหาร สินค้า ของที่ระลึก ตลอดจนห้องน้ำห้องส้วม ไม่ควร เน้นที่ปริมาณเพราะการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ มุ่งที่สภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวไม่ทำลาย สิ่งแวดล้อม เมื่อนักท่องเที่ยวมีความประทับใจในความเป็นธรรมชาติ ความสะอาด การบริการแล้ว จำนวนนักท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ก็定会เพิ่มปริมาณขึ้นทีละน้อยตามลำดับ ส่วนความบันเทิง รูปแบบอื่นควรเป็นหน้าที่ของจังหวัดใกล้เคียง

เขาพระวิหารได้มีการทดลองเปิดรับปีการท่องเที่ยวโดยฝ่ายทหารตั้งแต่ 1 สิงหาคม 2541 ปรากฏว่ามีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม (ประสบผลสำเร็จในด้านปริมาณนักท่องเที่ยวแต่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม)

*จังหวัดมีแนวทางพัฒนาอาคารขุนอัมไพพานิช เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปกรรมแต่ ขัดข้องเกี่ยวกับระเบียบข้อกฎหมาย พรบ.ผังเมืองเกี่ยวกับการออกแบบก่อสร้างบริเวณ โบราณสถาน (มีความตั้งใจจะพัฒนาโบราณสถานแต่ติดขัดด้านระเบียบข้อกฎหมาย)

*โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรองรับปีการท่องเที่ยวไทย ซึ่งจังหวัดศรีสะเกษเสนอขอรับ การสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลาง หลายโครงการไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ เช่น โครงการพัฒนาอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำคำ (บรรจุเข้าแผน ททท. แต่ไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ) โครงการพัฒนาวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ โครงการพัฒนาน้ำตกภูละออ ยังไม่ได้รับการพิจารณา เรื่องงบประมาณสนับสนุน (มีโครงการสำคัญเพื่อรองรับปีการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก แต่มิได้ รับการสนับสนุนงบประมาณ ทั้ง ๆ ที่เสนอไปหลายครั้ง)

*กิจกรรมสนับสนุนปีการท่องเที่ยว 2542 อันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ อาจมีการเปลี่ยนแปลง เช่น งานเทศกาลดอกล่ำดวนบาน จัดแล้วขาดทุนทุกปี งานเทศกาลเงาะ-ทุเรียน และงานเทศกาลวิ่งสู่มามอสีแดง ประสบปัญหาในด้านงบประมาณในการจัดงานทั้งสิ้น แต่กิจกรรมทั้งหมดเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางแล้ว และมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวงานเป็นจำนวนมาก

2.4.6 จังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดอุบลราชธานี มีคำขวัญว่า “เมืองดอกบัวงาม แม่น้ำสองสี มีปลาแซบหลาย หาดทรายแก่งหิน ถิ่นไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ผาแต้มก่อนประวัติศาสตร์” มีพื้นที่ 15,517 ตารางกิโลเมตร เป็นจังหวัดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เป็นระยะทาง 629 กิโลเมตร สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบอันอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำมูลไหลผ่านตอนกลางของพื้นที่ ด้านทิศตะวันออกเป็นที่ราบสูงและภูเขา มีหน้าผาหินทรายบริเวณชายฝั่งแม่น้ำโขงอันเป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยและลาว จังหวัดอุบลราชธานี แบ่งการปกครองออกเป็น 18 อำเภอ และ 6 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภวารินชำราบ อำเภอเดชอุดม อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอตระการพืชผล อำเภอเขมราฐ อำเภอน้ำยืน อำเภอเขื่องใน อำเภอบุญทริก อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอม่วงสามสิบ อำเภอนาจะหลวย อำเภอโขงเจียม อำเภอกุดข้าวปุ้น อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอตาลสุม อำเภอสิรินธร อำเภอสำโรง กิ่งอำเภอดอนมดแดง กิ่งอำเภอทุ่งศรีอุดม กิ่งอำเภอนาเยีย กิ่งอำเภอนาตาล กิ่งอำเภอเหล่าเสือโก้ก กิ่งอำเภอสว่างวีระวงศ์

จังหวัดอุบลราชธานี มีคำกล่าวสำหรับการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งว่า “ **อุบลเมืองแก่งสุนทรีย์ รับสุริย์แรกอรุณ คือนักบุญเหล่าบัวบาน งานเทศกาลเทียนพรรษา แหล่งอารยาก่อนประวัติศาสตร์**” ดังนั้นอุบลราชธานี ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากแห่งหนึ่งของไทย โดยเฉพาะเทศกาลเทียนพรรษา และเป็นประตูสู่อินโดจีน ผ่านช่องผ่านแดนถาวรด่านช่องเม็กไปยังลาวได้ ปากเซ น้ำตกหลี่ผี น้ำตกคอนพะเพ็ง ที่ถือว่าเป็นในแองการาเอเชีย น้ำตกตาดฟาน น้ำตกผาส้ม ปราสาทวัดภู นครจำปาศักดิ์ เป็นต้น และในจังหวัดอุบลราชธานีเอง ก็มีแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เช่น ผาแต้ม ผาชนะได หาดวัดได้ หาดคุเต็อ วัดป่าพวงของหลวงปู่ชา วัดปานานาชาติ วัดคูหาสวรรค์ อุโบสถวัดสุปฏิญนารามวรวิหาร โบสถ์หรือสิมกลางน้ำวัดทุ่งศรีเมือง วัดปากแซง อำเภอนาตาล แก่งสะพือ แก่งตะนะ แหล่งบรรจบแม่น้ำสองสีที่อำเภอโขงเจียม แหล่งหล่อทองเหลืองบ้านปะอาว หอศิลป์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุบลราชธานี ทุ่งศรีเมือง ตลาดการค้าช่องเม็ก วังเต่า เป็นต้น

๑ อบลราชธานี

มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดอำนาจเจริญ
ทิศใต้	ติดต่อกับประเทศกัมพูชา ตามแนวเทือกเขาบรรทัด
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับประเทศลาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดยโสธรและศรีสะเกษ

มีความเป็นมาของจังหวัดอุบลราชธานี ในอดีตเดิมดินแดนแถบนี้ มีชนชาติ ข่า ส่วย อพยพ มาจากกรุงศรีสัตนาคนหุตเข้ามาอาศัยอยู่ ตั้งแต่ก่อนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ครั้นในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระองค์ทรงคิดจะรวบรวมผู้คนให้แตกกระจัดกระจายจากภัยสงครามให้มาอยู่ เป็นกลุ่มก้อน ดังนั้นถ้าใครสามารถรวบรวมผู้คนได้มากและอยู่กันอย่างมั่นคงก็จะได้รับแต่งตั้งเป็น เจ้าเมือง ด้วยเหตุนี้ในปี พ.ศ. 2329 ท้าวคำผง ซึ่งได้รวบรวมผู้คนอพยพมาตั้งหลักแหล่งทำกินอยู่ ณ บริเวณห้วยแจะแม่ อันเป็นที่ราบริมแม่น้ำมูล และต่อมาภายหลังมีความชอบจากการนำกำลังเข้า ช่วยกองทัพไทยตีเมืองนครจำปาศักดิ์ จึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านแจะแม่ เป็นเมืองอุบลราชธานี และแต่งตั้งให้ท้าวคำผงเป็นพระปฐมวราชสุริยวงศ์เจ้าเมือง ภายหลังได้ย้าย เมืองมาตั้งใหม่ที่ "ดงอู่ผึ้ง" อันเป็นที่ตั้งจังหวัดในปัจจุบัน โดยมีเมืองเทียบเท่าชั้นจัตวาขึ้นอยู่รวม 7 เมือง ในสมัยรัชกาลที่ 5 ก่อนจัดการปกครองแบบเทศาภิบาล เมืองอุบลราชธานีถูกรวมอยู่ในบริเวณ หัวเมืองลาวกาว ต่อมาในปี พ.ศ. 2442 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีเมือง อุบลราชธานีเป็นที่ตั้งมณฑล และเปลี่ยนชื่อใหม่อีกครั้งหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2443 เป็นมณฑลอีสาน ในปี พ.ศ. 2468 เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ จึงลดฐานะมณฑลอุบลราชธานีลงเป็นเพียงจังหวัดหนึ่งของมณฑลนครราชสีมา จนกระทั่งยุบเลิกมณฑลในปี พ.ศ. 2476 จึงกลายเป็นจังหวัดอุบลราชธานี ตั้งแต่นั้นมา

การเดินทาง :

ทางรถยนต์

ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 (พหลโยธิน) ไปสระบุรี เลี้ยวเข้าทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) ต่อด้วยทางหลวงหมายเลข 24 (สายโชคชัย-เดชอุดม) ไปจนถึงอุบลราชธานี หรือใช้เส้นทาง กรุงเทพฯ-นครราชสีมา แล้วต่อด้วยทางหลวงหมายเลข 226 ผ่านบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ ถึง อุบลราชธานี

ทางรถโดยสารประจำทาง

มีทั้งรถธรรมดาและรถปรับอากาศ ออกจากสถานีขนส่งสายตะวันออกเฉียงเหนือทุกวัน สอบถามรายละเอียดได้ที่ โทร. 272-0295 (รถธรรมดา) ที่อุบลราชธานี โทร. (045) 241831 และ โทร. 272-5299 (รถปรับอากาศ) นอกจากนี้มีรถปรับอากาศ และรถธรรมดาจาก กรุงเทพฯ-อุบลราชธานี และจากอุบลราชธานีไปยังจังหวัดอื่นๆ ได้แก่

การเดินทางระหว่างอำเภอ

มีรถโดยสารวิ่งระหว่างอำเภอเมืองไปยังอำเภอต่างๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี
ระยะทางเป็นดังนี้

- อำเภอวารินชำราบ 2 กิโลเมตร
- อำเภอสำโรง 26 กิโลเมตร
- อำเภอตาลสุม 34 กิโลเมตร
- อำเภอม่วงสามสิบ 35 กิโลเมตร
- อำเภอเขื่องใน 38 กิโลเมตร
- อำเภอตระการพืชผล 45 กิโลเมตร
- อำเภอเดชอุดม 45 กิโลเมตร
- อำเภอพิบูลมังสาหาร 45 กิโลเมตร
- อำเภอศรีเมืองใหม่ 66 กิโลเมตร
- อำเภอกุดข้าวปุ้น 71 กิโลเมตร
- อำเภอสิรินธร 72 กิโลเมตร
- อำเภอโขงเจียม 75 กิโลเมตร
- อำเภอบุญศรี 87 กิโลเมตร
- อำเภอโพธิ์ไทร 95 กิโลเมตร
- อำเภอน้ำยืน 101 กิโลเมตร
- อำเภอเขมราฐ 106 กิโลเมตร
- อำเภอนาจะหลวย 135 กิโลเมตร
- อำเภอสว่างวีระวงศ์ 20 กิโลเมตร
- อำเภอเหล่าเสือโก้ก 7 กิโลเมตร
- อำเภอดอนมดแดง 35 กิโลเมตร
- อำเภอนาเยีย 35 กิโลเมตร
- อำเภอทุ่งศรีอุดม 74 กิโลเมตร
- อำเภอนาตาล 93 กิโลเมตร

สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี มีมาก และเป็นประตูทางออกไปสู่แหล่งท่องเที่ยว
ในประเทศเพื่อนบ้านด้วย หน่วยงานทางการท่องเที่ยวภาคเอกชนใน จังหวัดอุบลราชธานี ได้ให้
ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี แบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่

- 1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดและโบราณสถาน ได้แก่ หุ่นศรีเมือง วัดทุ่งศรีเมือง ศาลหลักเมืองอุบลราชธานี วัดสุปฏิปันารามวรวิหาร วัดศรีอุบลรัตนาราม หรือวัดศรีทอง วัดหลวง วัดมหายานาราม วัดพระธาตุหนองบัว วัดหนองป่าพง วัดป่านานาชาติ
- 2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทพิพิธภัณฑ์และห้องแสดงวัฒนธรรม ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี แหล่งโบราณคดีเปิดบ้านก้านเหลือง หอวัฒนธรรมอุบลนิทัศน์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมกาญจนาภิเษก มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- 3) แหล่งท่องเที่ยวประเภทหมู่บ้านหัตถกรรม ได้แก่ บ้านปะอาว การหล่อทองเหลืองแบบขี้ผึ้งบ้านช่างหม้อ แหล่งผลิตเตาอังโล่ บ้านท่าล้ง แหล่งผลิตเครื่องจักสาน เช่น กระติบจากใบเตยป่า บ้านกุ่ม แหล่งผลิตผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติ บ้านทรายมูลแหล่งผลิตซ้องทองเหลือง
- 4) แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวตามอุทยานแห่งชาติ ชมธรรมชาติ หน้าผา ไซดหิน หินรูปร่างแปลก ๆ น้ำตก ป่าไม้ ดอกไม้ เกาะแก่ง
- 5) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทสวนผลไม้ดอกไม้ ได้แก่ สวนเขียวสองคอน สวนเกษตร บ้านเปือย

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยตรงทั้งในประเทศและต่างประเทศยังมีน้อย แต่ก็มียงานวิจัยบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นและสามารถนำมาเสนอ ดังนี้

บุญทวี บุญโญ(2521: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษากรณีชุมชนป่าดงนาทาม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ เพื่อศึกษากรอบตัวแปร 6 ตัว คือ อาชีพ ระดับการศึกษา กรรมสิทธิ์ในที่ดิน ระยะเวลาการอยู่อาศัย และการให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรส่วนรวม จากกลุ่มตัวอย่าง 200 ครัวเรือน จากประชากร 775 ครัวเรือน ที่อาศัยอยู่รอบป่าดงนาทาม พบว่าครัวเรือนที่มีอาชีพการเกษตรจะเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้มากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร ครัวเรือนที่มีรายได้สูงจะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้น้อยกว่าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ ครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาสูงจะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้น้อยกว่าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาต่ำ ครัวเรือนที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินจะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้น้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ครัวเรือนที่มีระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชนมากจะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้มากกว่าครัวเรือนที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนน้อย และครัวเรือนที่ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้น้อยกว่าครัวเรือนน้อยที่ไม่ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

สร้อยพัฒน์ ต้นสุขเกษม(2522: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์แบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมายในจังหวัดอุบลราชธานี ที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ทั้งในอดีต และปัจจุบัน และความแตกต่างของวัฒนธรรมดังกล่าวทั้งสองยุค พบว่าในอดีตจัดงานเพื่อการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี คือ ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ โดยผู้จัดคือระดับชาวบ้านและวัด ส่วนปัจจุบันเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ โดยผู้จัดคือส่วนราชการระดับจังหวัด และระดับชาติ

ฤทธิ ชัยนุวัฒน์ และคณะ (2100: บทคัดย่อ) ได้วิจัยภาพพจน์ของประเทศไทยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม โดยการสอบถามนักท่องเที่ยวนานาชาติ จำนวน 510 คน ที่ได้กลับมาเที่ยวในประเทศไทยอีกครั้ง โดยใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างหลากหลายพบว่าประเทศไทยมีภาพพจน์การท่องเที่ยวในทางบวก เช่น มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ ในเวลาเดียวกัน ประเทศไทยอาจมีภาพลบในด้านของมลภาวะ แหล่งโสเภณี และความเสียใจของแหล่งท่องเที่ยว แต่นักท่องเที่ยวก็ยังต้องการที่จะกลับมาเที่ยวประเทศไทยอีก มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ไม่พอใจกับการจัดนำเที่ยวที่นำนักท่องเที่ยวไปเข้าพักและรับประทานอาหารในร้านค้า ภัตตาคารและโรงแรมที่ไม่เหมาะสม

Carey –Ann Jackson และ Laurens Cloete (1999:Abstract) ได้ทำการวิจัยการท่องเที่ยวใน แอฟริกาใต้ในการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์การท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในการนำไปปรับปรุงใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

Amrik Singh.(1996:Abstract) ในฐานะผู้สอนของภาควิชาอุทยาน นันทนาการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยยูทาห์ ซอลเลคซิตี สหรัฐอเมริกา ได้ทำการศึกษาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเอเชียและแปซิฟิก ปัจจุบันแนวโน้มในอนาคต พบว่าการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีความสำคัญสำหรับประเทศในแถบนี้ ช่วยสร้างความเจริญด้านเศรษฐกิจรายได้ การแข่งขันที่รุนแรง แต่ละประเทศใช้ความพยายามในการแข่งขันต่อสู้เพื่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยว

Oppermann and Martin (2002:Abstract) ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวที่มีชุดการท่องเที่ยวที่ผสมผสาน จากการสอบถามนักท่องเที่ยวต่างประเทศ จำนวน 1,000 คน ที่เดินทางไปท่องเที่ยวในมาเลเซีย โดยเปรียบเทียบการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวแบบไปทีเดียวก่อน เปรียบเทียบกับรูปแบบผสมผสาน ไปท่องเที่ยวเป็นชุดเที่ยวได้หลายที่ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผสมผสาน เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวมากกว่าการท่องเที่ยวตามปกติ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการ

3.1 บทนำ

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้ดำเนินการวิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการศึกษา วิเคราะห์ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ วิธีการดำเนินการเก็บข้อมูล สรุประยะเวลาและรูปแบบวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การเก็บข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้แบบสอบถาม ไปยังกลุ่มประชากรประกอบด้วย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี จำนวน 1,200 แห่ง และได้ข้อมูลคืนมา จำนวนไม่น้อยกว่า 400 ชุด เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นโดยการส่งแบบสอบถามไปยังประชากรครบทุกแห่ง

2. กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเพื่อนำไปสู่การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง จำนวน 6 แห่ง

3. กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเพื่อนำสู่การสัมภาษณ์เชิงลึก (In- dept Interview) ผู้บริหารจัดการ และผู้ใช้บริการสถานท่องเที่ยว จังหวัดละ 1 แห่ง จำนวน 6 แห่ง และเป็นกลุ่มตัวอย่างแหล่งเดียวกันกับข้อ 2

กลุ่มตัวอย่างในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In- dept Interview) ดำเนินการโดยการศึกษาจากข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 400 แห่งและนำเข้าสู่การพิจารณาของคณะทำงานเพื่อพิจารณาคัดเลือกให้ได้แหล่งท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมและเป็นตัวอย่างได้ นำไปสู่การถอดบทเรียนด้วยการประชุมกลุ่มย่อย และสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นที่เป็นไปตามคำนิยามศัพท์ คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์หลักเพื่อการท่องเที่ยวตามความหมายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งรวม แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อการพักผ่อน สุขภาพ กีฬา การบันเทิง ธุรกิจ ผลิตภัณฑ์ การเกษตร หัตถกรรม อุตสาหกรรม และกิจกรรมท่องเที่ยวอื่น ๆ ทั้งนี้ไม่รวมสิ่งทีมนุษย์สร้างขึ้นที่ไม่มีวัตถุประสงค์เดิมเพื่อการท่องเที่ยว แต่ปัจจุบันกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปราสาทขอม พระธาตุ ธาตุ และวัด ที่สร้างขึ้นมาก่อน พ.ศ. 2502 อันเป็นปีที่มีการประกาศกฎการจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3 ประเภท ดังนี้

1. เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเบื้องต้นเป็นแบบสอบถามจำนวน 1,200 ชุด
2. เครื่องมือในการประชุมกลุ่มย่อยผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว
3. เครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In- dept Interview) ผู้บริหารจัดการ และผู้ให้บริการสถานที่ท่องเที่ยว

3.4 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และ เครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากการวิจัยอื่น ๆ เพื่อนำมาประมวลเป็นเครื่องมือที่สามารถสนองตอบต่อวัตถุประสงค์และคำถามในการวิจัยคือ (1) แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ว่ามีอยู่จำนวนเท่าใด และเป็นแบบใด (2) แนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้แต่ละแห่งเป็นรูปแบบใด (3) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นให้เขตกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ ดำเนินการอย่างไร

2. คณะทำงานร่วมประชุมพิจารณาเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเรียบเรียงให้เหมาะสมสำหรับการจัดเก็บข้อมูล

3. นำเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลไปให้คณะผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาเครื่องมือ ดังนี้

1. นายบรรยง วงศ์นิษฐ์ หัวหน้าสำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ
2. นายอักษร แสนใหม่ ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดศรีสะเกษ
3. ดร.ไสว สดใส รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
4. นายเชิดศักดิ์ ฉายถวิล ผู้อำนวยการกองศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
5. นายประดิษฐ์ พรหมเสนา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศรีสะเกษ เขต 1

4. นำเครื่องมือทั้ง 3 ชุด ที่ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแล้วนำไปปรับปรุงให้มีความเหมาะสม ก่อนการเก็บข้อมูลต่อไป

3.5 วิธีการดำเนินการ

1. การรวบรวมเอกสารและสำรวจข้อมูลเดิมที่มีผู้สำรวจและวิจัยไว้แล้ว
2. การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดเขตอีสานใต้ โดยการ
เดินทางสำรวจของคณะผู้วิจัย
3. การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับทางบริหารจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้
4. การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นใน
กลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้

3.6 ตารางแสดงระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงระยะเวลาดำเนินการวิจัย

รายการกิจกรรม ที่จะปฏิบัติ	กำหนดระยะเวลาดำเนินโครงการ 2549 – 2550												ผู้รับ ผิดชอบ
	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	
1.สำรวจเอกสาร	**												ทีมวิจัย
2.สร้างเครื่องมือ		**											ทีมวิจัย
3.สำรวจพื้นที่			**	**	**								ทีมวิจัย
4. รายงาน ความก้าวหน้า						**							ทีมวิจัย
4.คัดเลือกแหล่ง ท่องเที่ยวที่จะ ประชุมกลุ่มย่อย							**	***					ทีมวิจัย
5.ประชุมกลุ่ม ย่อย และ สัมภาษณ์เชิงลึก									***	**			ทีมวิจัย
6.จัดทำร่าง											**		ทีมวิจัย
7.จัดพิมพ์												**	ทีมวิจัย
8.ประเมินผล													

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

บทที่ 4

ผลการศึกษา การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

4.1 บทนำ

การนำเสนอในบทนี้จะเป็นการรวบรวมข้อมูลจากการกรณีศึกษาของคณะผู้ศึกษาที่ลงพื้นที่จัดประชุมกลุ่มย่อย และสัมภาษณ์รายบุคคล แล้วทำการรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เห็นการบริหารจัดการ และรูปแบบการดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยวที่ทำการศึกษา ซึ่งคณะผู้ศึกษาได้คัดเลือกจากกลุ่มจังหวัด 6 จังหวัดได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี การนำเสนอในบทนี้จะทำให้เห็นสภาพทั่วไป ผู้นำที่มีส่วนสำคัญกับการก่อเกิดแหล่งท่องเที่ยว แนวทางการจัดการและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากกรณีศึกษาดังกล่าว

4.2 การท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้

อีสานใต้มีทรัพยากรการท่องเที่ยว(Tourism Resource)ที่สามารถดึงดูดดึงดูดใจผู้คนให้เดินทางมาท่องเที่ยวได้ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ดังจะเห็นได้จากแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วประเทศ เช่น อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา อนุสาวรีย์พระยาภักดีชุมพล ศาลเจ้าพ่อพระยาแล ที่จังหวัดชัยภูมิ รวมทั้งปราสาทเขาพนมรุ้งที่จังหวัดบุรีรัมย์ หรือวัดล้านขวด วัดพระธาตุเรืองรอง น้ำตกห้วยจันทร์ที่จังหวัดศรีสะเกษ หรือผาแต้มที่จังหวัดอุบลราชธานี สถานที่เหล่านี้ล้วนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาพักผ่อน สร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

นอกจากสถานที่ท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ที่มีความโดดเด่นเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปแล้ว ในในการศึกษาค้นครั้งนี้พบว่า ความเป็นจริงยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกมากมาย ซึ่งล้วนแต่มีความโดดเด่น มีความน่าสนใจที่หลากหลายและแตกต่าง เนื่องจากระบบนิเวศ วัฒนธรรม ประเพณีของแต่ละที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่ายังมีแหล่งท่องเที่ยวต่างๆในเขตอีสานใต้ที่มีความหลากหลายน่าสนใจ น่าท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้ให้ชุมชน จังหวัดและประเทศได้

การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ทั้ง 6 จังหวัด จึงเป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อให้เห็นถึงทรัพยากรที่มี รวมทั้งกระบวนการบริหารจัดการและแผนการพัฒนาแนวทางในอนาคต อันจะนำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อม สมบูรณ์สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าเที่ยวในอีสานใต้ได้ต่อไปได้

4.3 แหล่งท่องเที่ยวที่พบในเขตอีสานใต้

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีกรอบในการศึกษาโดยยึดวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อรวบรวมข้อมูลสถานที่แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตอีสานใต้ 6 จังหวัดได้แก่ 1.จังหวัดนครราชสีมา 2. จังหวัดชัยภูมิ 3. จังหวัดบุรีรัมย์ 4. จังหวัดสุรินทร์ 5. จังหวัดศรีสะเกษ 6. จังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการรวมทั้งแนวทางการพัฒนาเพื่อให้เห็นถึงเป้าหมายของการสร้างแหล่งท่องเที่ยวขึ้นว่าจะตอบสนองต่อชุมชนจนถึงระดับประเทศได้อย่างไร

คำจำกัดความของสถานที่ท่องเที่ยวที่คณะวิจัยได้วางกรอบไว้คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว และอาจมีวัตถุประสงค์อื่นประกอบด้วย ซึ่งอาจรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม แต่ไม่รวมสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นที่ไม่มีวัตถุประสงค์เดิมเพื่อการท่องเที่ยว เช่น ปราสาทขอม พระธาตุ วัดเก่าแก่ ที่สร้างขึ้นก่อน พ.ศ 2502 อันเป็นที่มียุทธราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว

การศึกษาใช้กระบวนการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เบื้องต้นกับองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดทั้ง 6 จังหวัดเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากนั้นคณะศึกษาได้ใช้กระบวนการคัดเลือกพื้นที่เพื่อทำการศึกษาลึกเพื่อให้เห็นถึงกระบวนการบริหารจัดการและการวางแผนในอนาคตในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวที่ทำการคัดเลือกเพื่อศึกษา

จากการรวบรวมข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่องค์การบริหารส่วนตำบลใน 6 จังหวัดส่งกลับคืนมาให้คณะผู้ศึกษา พบว่าในเขตอีสานใต้ มีสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 240 แห่ง จากแบบสอบถามที่มีการส่งคืนมาจำนวน 484 ฉบับ โดยแยกตามกลุ่มจังหวัดที่ส่งคืนดังนี้

1.จังหวัดนครราชสีมา	ส่งคืนมา 124 ฉบับ มีแหล่งท่องเที่ยว 53 แห่ง
2. จังหวัดชัยภูมิ	ส่งคืนมา 49 ฉบับ มีแหล่งท่องเที่ยว 29 แห่ง
3. จังหวัดบุรีรัมย์	ส่งคืนมา 63 ฉบับ มีแหล่งท่องเที่ยว 26 แห่ง
4. จังหวัดสุรินทร์	ส่งคืนมา 64 ฉบับ มีแหล่งท่องเที่ยว 28 แห่ง
5. จังหวัดศรีสะเกษ	ส่งคืนมา 93 ฉบับ มีแหล่งท่องเที่ยว 54 แห่ง
6. จังหวัดอุบลราชธานี	ส่งคืนมา 91 ฉบับ มีแหล่งท่องเที่ยว 50 แห่ง

(รายละเอียดปรากฏในเอกสารภาคผนวก)

ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 240 แห่ง จัดอยู่ในกลุ่มประเภทของการท่องเที่ยวตามการแยกประเภทให้เหมาะสมกับท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างตามที่จังหวัดอุบลราชธานีได้แยกไว้ 5 ประเภท ดังนี้

- 1.การท่องเที่ยวประเภทวัดและโบราณสถาน
2. การท่องเที่ยวประเภทพิพิธภัณฑ์และห้องแสดงวัฒนธรรม
3. การท่องเที่ยวประเภทหมู่บ้านหัตถกรรม

4. การท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติหรือเชิงนิเวศ

5.การท่องเที่ยวประเภทสวนดอกไม้หรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ผลจากการรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวนี้แสดงให้เห็นว่า ในพื้นที่เขตอีสานใต้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวอีกมากมายที่สามารถพัฒนาสู่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้ แต่ต้องมีการรวบรวมข้อมูลเพื่อให้เห็นถึงรูปแบบการจัดการที่ชัดเจน สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวที่อีสานใต้ได้ ดังนั้นการเลือกพื้นที่ เพื่อศึกษาเชิงลึกจึงเป็นกระบวนการสำคัญเพื่อสืบค้นข้อมูล นำมาวิเคราะห์ศึกษาให้เห็นแนวทางดังกล่าว

4.4 พื้นที่กรณีศึกษา กระบวนการบริหารจัดการและการวางแผนอนาคต

เพื่อให้เห็นถึงการจัดการ และการวางแผนการจัดการในอนาคตของแหล่งท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ คณะผู้ศึกษาได้เลือกพื้นที่ ใน 6 จังหวัด ซึ่งเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไปและยังไม่ใช่ที่รู้จัก คณะผู้ศึกษาได้สืบค้นแหล่งข้อมูลเบื้องต้นและได้ประสานงานองค์การบริหารส่วนตำบล พร้อมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว เปรียบเทียบให้เกิดความหลากหลาย โดยครั้งนี้คณะได้คัดเลือกพื้นที่ดำเนินการศึกษาดังนี้

- วัดป่าหลักกร้อย องค์การบริหารส่วนตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
- อนุสรณ์สถานวีรกรรมท้าวสุรนารี อบต.ทุ่งสัมฤทธิ์ ตำบลสัมฤทธิ์ อำเภอพิมาย จังหวัด

นครราชสีมา

- พุทธอุทยานวัดเต่าใหญ่ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ
- กลุ่มอาชีพสตรีทอเสื้อกักบ้านหนองเกาะน้อยหลวงพ้อใหญ่ดงแสนตอ

อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

- กลุ่มหัตถศิลป์ บ้านโชค อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
- วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง และ“ของแปลก” “ของดี” หนองลุง อำเภออุทุมพรพิสัย

จังหวัดศรีสะเกษ

- อุทยานวังมัจฉาห้วยวังนอง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

4.5 ผลการดำเนินการศึกษา

วัดป่าหลักร้อย

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

สภาพทั่วไป

วัดป่าหลักร้อยในพื้นที่ 18 ไร่ ด้านในมีพื้นที่สาธารณะอีก 66 ไร่ มีชื่อเสียงโด่งดังด้านการสร้างสถานที่ เกี่ยวกับการสร้างบุญ สร้างบาป สถานที่ตั้งอยู่ที่ตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา สถานที่ตั้งเป็นป่าสาธารณะ เป็นสถานที่ที่มีองค์การบริหารส่วนตำบลดูแลด้วย มีพระครูศิริภัทราภรณ์ เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และมีนายสำราญ ธรรมานอก เป็นประธานฝ่ายฆราวาส มีคณะกรรมการของวัดจำนวน 10 คน ช่วยกันบริหาร

ภายในวัดมีกิจกรรมที่น่าสนใจ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่แฝงคติธรรมไว้มากมาย มีจุดที่น่าสนใจเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลายจุด เช่น จุดการแสดงนรขุมต่างๆ การทำผัดในกาม การติดยาเสพติด มีโทษตกรอกอย่างไร จุดการแสดงของคติธรรมต่างๆผ่านรูปปั้น จุดแสดงสินค้า จุดแสดงของแปลกต่างๆ เช่น วัว 2 หัว ต้นไม้ผลเป็นต้น การแสดงผ่านคติธรรมต่างๆภายในวัดมีจุดเด่นน่าสนใจ ทุกจุดมีที่สำหรับบริจาคทานเพื่อบำรุงวัด มีสินค้าต่าง ๆ ตามจุดต่าง ๆ มีจุดการทำบุญผูกแขน

ความโดดเด่น

การจัดสถานที่

วัดป่าหลักร้อยมีความโดดเด่นด้านการจัดสถานที่ กล่าวคือ มีระบบการจัดสถานที่ตามจุดต่าง ๆ ที่แฝงคติธรรม แต่น่าดู ผลิตรูปปั้น หรือโครงเหล็กทาสี สร้างสีสัน และมีการใช้เครื่องเสียงทายมาประกอบการแสดง มีการแสดงโดยใช้เครื่องควบคุม เช่นการแสดงดนตรีเครื่องระฆัง สามารถสร้างความสนใจแก่ผู้ที่มา ซึ่งกล่าวได้ว่าสร้างความสนใจบวกกับความเชื่อความศรัทธาจึงมีการบริจาคทานกันมากมาย

การดูแลรักษา

รูปปั้นต่าง ๆ ที่วัดจะสร้างใหญ่โตแต่มีการดูแลเป็นอย่างดี ยังใช้การได้ทุกส่วน โดยเฉพาะรูปปั้นเปรตที่มีขนาดใหญ่แต่ยังมีความสมบูรณ์เป็นจุดเด่นสร้างความน่ากลัว และน่าสนใจ

คติธรรมตามทางเดิน

ที่วัดจะมีการเขียนคติธรรมต่าง ๆ ไว้ตามเส้นทางการเดินดูสถานที่ต่าง ๆ สามารถมองเห็นและอ่านได้ชัดเจน ใช้คำเข้าใจง่าย

จุดบริการทำบุญ

จุดที่มีการบริการทำบุญจะมีพระมาให้พร รับเครื่องทำทาน ซึ่งทำให้ผู้มาทำบุญเกิดความสุข มีความสุข เช่น สถานที่สวดมนต์แล้วผูกแขนเพื่อให้มีความสุข

เอกสารธรรม

วัดมีเอกสารสุภาษิตธรรม 15 เรื่อง มินิทานธรรม 14 เรื่อง ซึ่งมีการจำหน่ายภายในวัด
การบริการรถนำเที่ยวภายในวัด

ด้วยความกว้างของสถานที่และจุดการแสดงต่าง ๆ อยู่ห่างไกล ทางวัดมีบริการรถนำชม
สถานที่ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ของวัดเป็นผู้นำในการชม

กิจกรรมสาธารณะ

นอกจากกิจกรรมต่าง ๆ ดังที่กล่าวเบื้องต้น วัดป่าหลักร้อยมีกิจกรรมภาคสังคมที่เป็นการ
สร้างประโยชน์ให้เกิดกับชุมชนหลายกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่สร้างขึ้นจากรายได้ที่ได้จากการ บริจาค
กิจกรรมดังกล่าวได้แก่

1. การสร้างศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์
2. กิจกรรมค่ายเยาวชน
3. วิทยุชุมชน
4. เว็บไซต์ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด

การบริหารจัดการ

วัดป่าหลักร้อยมีกิจกรรมมากมาย ทั้งด้านการทำบุญ และการขายสินค้าต่างๆ จาก
การศึกษาพบว่าที่วัดป่าหลักร้อย สินค้าทุกอย่างวัดเป็นผู้จัดการโดยมีคณะกรรมการเป็นผู้ดูแล
คณะกรรมการวัดมี 10 คน มีการประชุมทุกวันพระเพื่อสรุปผลการดำเนินงานของวัด มีผู้ดูแลทำ
ความสะอาด 40-50 คน รายได้จากการทำบุญ แบ่งส่วนหนึ่งเพื่อเป็นการบริหารวัด รายได้ในช่วง
เทศกาลมีมากถึง 1,000,000 บาท (หนึ่งล้านบาท) แสดงให้เห็นว่าวัดเป็นสถานที่ที่มีนักท่องเที่ยวมา
เที่ยวมากช่วงเทศกาลมากมาย จากการสัมภาษณ์ นายสำราญ ธรรมานอก ได้ข้อมูลรายจ่ายที่
บ่งบอกว่าวัดมีค่าใช้จ่ายที่สูงมากถึง 40,000 บาทต่อวันก็เคยมี

หน่วยงานที่สนับสนุน

ด้านการสนับสนุนโดยหน่วยงานต่างๆ ภายในวัดป่าหลักร้อยมีหน่วยงานมาสนับสนุนน้อย
มาก เนื่องจากทางวัดสามารถพึ่งตนเองได้ การสนับสนุนที่เห็นได้ชัดจนโดยองค์การบริหารส่วน
ตำบลโนนไทยคือการบริการห้องน้ำ รวมทั้งศูนย์วัฒนธรรมอำเภอเคยเข้ามาประสานงาน แต่ยังไม่
ช่วยเหลืออะไรเต็มที่ สาเหตุที่สำคัญคือการประสานงาน สร้างความเข้าใจกันระหว่างวัดกับคณะ
หน่วยงาน จากการสัมภาษณ์พบว่า หน่วยงานมองว่าวัดสร้างกิจกรรมเป็นธุรกิจ ซึ่งในความเป็นจริง
การบริหารจัดการเรื่องรายได้ทางวัดมีการจัดการเป็นอย่างดี อย่างที่กล่าวว่า วัดจะมีการประชุมกัน
ทุกวันพระ แสดงว่ามีการประชุมเดือนละ 4 ครั้ง

ภาพที่ 8 ภาพประกอบการศึกษาวัดป่าหลักร้อย

บทสรุป

วัดป่าหลักร้อยมีความโดดเด่นน่าสนใจ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีกิจกรรมหลากหลาย มีคณะกรรมการในการดูแล ความโดดเด่นสมบูรณ์เกิดจากแนวคิดของพระผู้นำในวัด ซึ่งเป็นจุดแข็งให้กิจกรรมภายในวัดดำเนินไปอย่างเป็นเอกภาพ การสร้างกิจกรรมภายในวัดมีสีสัน น่าสนใจ ตื่นเต้น ในการชม และเมื่อมีการนำเอาความศรัทธา ความเชื่อ มาสร้างเป็นแรงจูงใจเพื่อการบริจาค ร่วมกับความสมบูรณ์ของกิจกรรมต่างๆภายในวัด ทำให้วัดป่าหลักร้อยมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากมาย มากกว่า วันละ 300-400 คน การบริหารจัดการที่มีการปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จอีกอย่างของวัด รายได้ที่เกิดขึ้นแบ่งปันออกเป็นหลายส่วน โดยเฉพาะส่วนที่นำมาช่วยเหลือชุมชน เช่นการสร้างศูนย์เด็ก การสร้างสถานีวิทย์ชุมชนแล้วให้เด็กเยาวชนในพื้นที่มาร่วมจัดกิจกรรม

หากมีนักเดินทาง นั่งรถผ่านเส้นทางคมนาคมเข้าจังหวัดนครราชสีมา จะพบป้ายประชาสัมพันธ์ของวัดป่าหลักร้อยเกือบทุกเส้นทาง สิ่งนี้เป็นจุดแข็งอีกอย่างที่ทำให้วัดดึงดูดผู้คน นักท่องเที่ยวได้

โดยสรุปแล้ววัดป่าหลักร้อยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยผู้นำศาสนา มีคณะกรรมการบริหาร มีการจัดการที่ดี สามารถพัฒนาให้โดดเด่นน่าสนใจเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการขยายกิจกรรมของวัดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ มีการสร้างโบสถ์ และสถานที่ที่เรียกว่า สวรรค์บนดิน ภายในวัด ปรากฏการณ์นี้แสดงว่าวัดมีความมั่นคงในทุกด้านทั้งรายได้ คณะทำงาน รวมทั้งแนวคิดวิธีการสร้างวัดให้เป็นพุทธสถานที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

รายชื่อคณะกรรมการผู้บริหาร

นายสำราญ ธรรมานอก

นายแจ่ม เย็นหลักร้อย

นายธงชัย เย็นหลักร้อย

นายเกลี้ยง วรชาติ

นายเลิศ เย็นหลักร้อย

นายหลอด ชำนาญกิจ

นายกุม อยู่เย็น

นายเชิด หลอดคำ

คำขวัญอำเภอโนนไทย

สันติยะ คือโนนไทย ลือไกลหลวงพ่ोजอน

วัดหลักร้อยแหล่งศึกษา มากคุณค่าตาลโตนด

ได้ประโยชน์เกลือสินเธาว์

อนุสรณ์สถานวีรกรรมท้าวสุรนารี อบต.ทุ่งสัมฤทธิ์ ตำบลสัมฤทธิ์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา

ความเป็นมา

ทุ่งสัมฤทธิ์ เป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับเมืองนครราชสีมา การรบระหว่างเมืองลาว –ไทย ยุคของเจ้าอนุวงศ์ และกองทัพไทยในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว การต่อสู้ที่สร้างวีรกรรมให้กับผู้นำหญิงเมืองนครราชสีมา นามว่านางบุญเหลือซึ่งเป็นบุคคลสนิทยของยาโมหรือท้าวสุรนารี สัญลักษณ์การต่อสู้เพื่อบ้านเมืองของวีรสตรีไทย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา และกลายเป็นที่เคารพบูชาของคนโคราชสีมา คนอีสาน รวมทั้งคนไทยทั่วประเทศ มีการสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีเพื่อรำลึกถึงวีรกรรม เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ที่ถือว่าเป็นจุดเด่นของเมืองนครราชสีมาปัจจุบัน

อนุสรณ์สถานทุ่งสัมฤทธิ์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่มีการก่อสร้างยังจุดเกิดเหตุการณ์จริง โดยการสนับสนุนงบประมาณการก่อสร้างจากหน่วยงานของรัฐ งบประมาณก่อสร้าง 28,000,000 บาท มีจุดเด่นน่าสนใจตรงการสร้าง อนุสรณ์วีรกรรมของชาวนครราชสีมากับการต่อสู้กับทหารจากประเทศลาว กองทัพของเจ้าอนุวงศ์

ในอดีตมีพื้นที่มากกว่า 150 ไร่ แต่ปัจจุบันชาวบ้านสร้างเป็นที่นาที่อยู่อาศัยเกือบหมด จากการสัมภาษณ์นายเทอดไทย บุ่งทองกลาง ผู้รู้ประวัติความเป็นมาในการก่อตั้ง ให้ข้อมูลว่า ปี พ.ศ. 2525 ตนเองกับลูกสาวซึ่งเป็นครู ได้จัดกิจกรรมการแสดงวีรกรรมของยาโมเป็นครั้งแรกที่สถานที่จริงแห่งนี้ ตั้งแต่ยังไม่มีอนุสรณ์ จากการเริ่มต้นแนวคิดระหว่าง นายเทอดไทย บุ่งทองกลางเอง ซึ่งขณะนั้นเป็นประธานสหกรณ์การเกษตรทุ่งสัมฤทธิ์ ร่วมกับสหกรณ์จังหวัด ที่เป็นคนภาคใต้(จำชื่อไม่ได้) มาถามว่าสถานที่วีรกรรมยาโม ทำไมไม่มีอะไรน่าจะมีกิจกรรมเพื่อรำลึกถึง หลังจากนั้นได้มีการพูดคุยและเริ่มดำเนินงาน ปรีक्षाอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนทุ่งสัมฤทธิ์ขณะนั้น และได้เริ่มจัดกิจกรรม และมีผู้เห็นความสำคัญคือ ส.ส.นครราชสีมาคือ นายวิรัช รัตนเศรษฐ มาตั้งศาล จัดฉลองงานให้ใหญ่ขึ้น

สร้างอนุสรณ์สถานวีรกรรมท้าวสุรนารี

มีคนที่จังหวัดจันทบุรี บอกว่าย่าเหลือไปเข้าทรง มาบอกให้เอาย่าเหลือขึ้นจากพื้นดินชื่อนางสะอาดลักษณะ คุปฐพี เป็นนักคำพลอย มาร่วมจัดกิจกรรมทุกปี ทำให้หน่วยงานต่างๆให้ความสนใจและได้เข้ามาดูแล และได้พัฒนาต่อเนื่องมาจนเป็นรูปร่างจริงเมื่อปี พ.ศ.2549-2550 ปัจจุบัน

สภาพทั่วไป

สร้างอนุสรณ์สถานวีรกรรมท้าวสุรนารี มีความโดดเด่นอยู่กับการปรับภูมิทัศน์ทั้งดงามโดดเด่นตั้งแต่ทางเข้าที่สามารถมองเห็นอนุสาวรีย์ผู้นำวีรสตรีของชาวโคราช ร่วมกับย่าโม อย่างชัดเจน เป็นรูปปั้นเหมือน นอกจากนั้นการปูพื้นด้วย อิฐอย่างเป็นระเบียบทำให้สถานที่ดูสะอาดตา ประกอบกับการจัดสวนดอกไม้ สนามหญ้า สระน้ำ ทำให้ภูมิทัศน์น่าดูชมอย่างที่กล่าว

ในพื้นที่นอกจากมีอนุสาวรีย์ แล้ว ยังมีพิพิธภัณฑ์การแสดงเครื่องปั้นดินเผา เครื่องมือการดำรงชีพ อาวุธ ต่างๆในอดีต มีข้อมูลให้ศึกษามากมาย

จุดเด่นของสถานที่

อนุสรณ์สถานและภูมิทัศน์

อย่างที่กล่าวเบื้องต้น สถานที่แห่งนี้เป็นการสร้างอนุสรณ์สถานวีรกรรมท้าวสุรนารี จุดเด่นที่น่าสนใจคืออนุสรณ์ดังกล่าว ดงามเป็นที่น่าเคารพ นอกจากนั้นสถานที่ในการตั้ง ยังดงามและโดดเด่นด้วยการตกแต่งอย่างงดงาม สถานที่แห่งนี้เน้นภูมิทัศน์ที่สมบูรณ์ ทำให้ผู้ท่องเที่ยววนนอกจากได้มาสักการะอนุสรณ์สถานแล้ว ยังได้พักผ่อนสายตากับภูมิทัศน์ที่สวยงามได้ สิ่งนี้เป็นจุดเด่นของสถานที่แห่งนี้

การแสดงแสงสี เสียง

สถานที่แห่งนี้จะมีการจัดแสดง ละครกลางแจ้ง ซึ่งได้จัดเป็นครั้งแรกไปแล้ว เป็นการแสดงถึงวีรกรรมของชาวโคราช โดยการนำของย่าโมและย่าเหลือในการรบกับลาว เพื่อกอบกู้บ้านเมือง

การแสดงครั้งแรกได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากหน่วยงานรัฐ มีการนำเอานักแสดงมืออาชีพมาแสดงร่วมกับชาวบ้าน และบันทึกเป็น VCD จำหน่าย

ภาพที่ 9 ภาพประกอบอนุสรณ์สถานวีรกรรมท้าวสุรนารี

การบริหารจัดการ

เนื่องจากอนุสรณ์สถานเป็นสถานที่ที่เน้นด้านการสร้างอนุสรณ์ รูปปั้น พิพิธภัณฑสถาน ดอกไม้ สระน้ำ การดูแลจึงใช้เพียง 2 คน ในการดูแล ค่าจ้างวันละ 100 บาท ซึ่งได้มาจากการบริจาค และการซื้อพวงมาลัย ดอกไม้ ในการบูชา

คณะกรรมการมาจาก หมู่บ้านทุ่งสัมฤทธิ์ 4 หมู่ คือ หมู่ 1 หมู่ 2 หมู่ 12 หมู่ 13 และหมู่ 4 โดยมีตัวแทนคือผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อบต. และตัวแทนชาวบ้าน 8 คน เป็นคณะกรรมการในการบริหารจัดการ

**พุทธอุทยานวัดเตาใหญ่ อำเภอหนองบัวแดง
จังหวัดชัยภูมิ**

สภาพทั่วไป

ประวัติการก่อตั้งสถานที่

พื้นที่วัดมีทั้งหมด 20 ไร่ โดยการบริจาคของพ่อเฒ่าและแม่หนม ประทุมแก้ว ในปี พ.ศ. 2542 เป็นการบริจาคให้เป็นพุทธสถานแด่พระธาตุคงค์ แต่ไม่มีพระจำพรรษาต่อเนื่องวัดจึงร้าง ต่อมาพ่อเฒ่าและแม่หนม ประทุมแก้วจึงยกให้เจ้าคุณศีลวาลังการ(วัดผาเก็ง)เป็นผู้ดูแล หลังจากนั้นท่านเจ้าคุณศีลวาลังการ(วัดผาเก็ง)จึงได้นิมนต์พระครูสังฆรักษ์ศีลวันตระ(ครูบาพเยาว์)รักษิตถัมโม วัดห้วยหว้า ต.หนองวาง อ.หนองบัวแดง มาพำนักในที่แห่งนี้และได้ตั้งชื่อว่า พุทธอุทยานป่าหินงาม ตั้งแต่นั้นมา

สถานที่ตั้ง

พุทธอุทยานป่าหินงาม (วัดเตาใหญ่) ตั้งอยู่ที่ หมู่ 11 ถนนหนองบัวแดง-บ้านโหล่น ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ห่างจากตัวอำเภอหนองบัวแดง 4 กิโลเมตร ตามเส้นทางถนนหนองบัวแดง-บ้านโหล่น ระยะทางจากกรุงเทพมหานครสามารถเดินทางโดยเส้นทางผ่าน จังหวัดนครราชสีมา เข้าสู่อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ และเข้าสู่อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ระยะทางประมาณ 350 กิโลเมตร จากกรุงเทพมหานครถึงอำเภอหนองบัวแดงและ พุทธอุทยานป่าหินงาม (วัดเตาใหญ่)

ลักษณะทั่วไป

เป็นวัดที่เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ในศาสนาพุทธ เป็นสถานที่เคารพบูชาของชาวหนองบัวแดง ตั้งอยู่บริเวณภูเขา ระหว่างภูแล่นคาและภูเขี้ยว อำเภอหนองบัวแดงจังหวัดชัยภูมิ

จำนวนผู้ที่มาท่องเที่ยวและปฏิบัติธรรม

มีนักท่องเที่ยวและนักปฏิบัติธรรมมาศึกษาธรรมประมาณเดือนละ 800 คน หรือประมาณปีละ 10,000 คน ต่อปี (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวแดง: แบบสำรวจเรื่องแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น; 2549)

จุดเด่นของวัด

มีประชาชนมาปฏิบัติธรรมจากทั่วทุกที่ทั้งประเทศ มีกิจกรรมการบวชภาคฤดูร้อน ทุกวันที่ 1-9 กุมภาพันธ์ ของทุกปี มีสถานที่สร้างแหล่งเรียนรู้หลักธรรม เป็นปริศนาธรรมหลายแห่ง สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่ให้คติธรรมคำสอนแก่ผู้มาท่องเที่ยวได้

พุทธอุทยานป่าหินงาม(วัดเต่าใหญ่)

หมู่ 11 ต.หนองบัวแดง อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ คือสถานที่ตั้ง พุทธอุทยานสวนป่าหินงาม (วัดเต่าใหญ่)ที่สามารถกล่าวได้ว่า เป็นอุทยานทางธรรม ที่ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติได้อย่าง สมบูรณ์งดงาม และลงตัว ธรรมชาติ ภูมิโนทัศน์ที่เอื้ออำนวยให้เป็นสถานที่ ที่เหมาะสมในการ สร้างสวนปรีชาธรรม ทำให้เกิดพลังแห่งธรรมะที่แผ่อยู่ในที่แห่งนี้อย่างมากมาย บวกกับพลังแห่ง ความเชื่อมั่นในหลักพุทธศาสนาของพระครูสังวรวิเศษศีลวิมล(ครูบาพเยาว์ รักจิตธัมโม)ผู้ก่อตั้ง บุกเบิก ผู้สร้างแนวคิดด้านการพัฒนาจิตใจเชิงพุทธ หรืออาจเรียกได้ว่า แนวคิดพุทธพัฒนา ซึ่งท่าน เชื่อว่าการพัฒนาจิตใจคนต้องใช้กลอุบาย ผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สถานที่ทางพุทธศาสนา รวมเอาพลังศรัทธาความเชื่อมาผสมผสานเพื่อให้เกิดปัญญาสำหรับผู้ที่ได้มาพบเห็น เป็นแนวคิดที่มี พลังเป็นอย่างยิ่ง สิ่งนี้ทำให้ท่านสร้างพุทธสถานที่ไม่ใช่แค่เพียงให้มาท่องเที่ยว แต่เป็นสถานที่ที่ สามารถสั่งสอนหลักธรรม คติธรรม สำหรับญาติโยมที่เข้ามาทั้งท่องเที่ยว หรือเพื่อศึกษาธรรม ให้เกิด ปัญญาได้อย่างจริงจัง ที่แห่งนี้คือพุทธอุทยานสวนป่าหินงาม(วัดเต่าใหญ่)

บุญบารมีกับสถานที่แห่งธรรม

วันที่ 29 มีนาคม พ.ศ 2544 ท่านครูบาพเยาว์ได้มาปักกลด เพื่อปฏิบัติธรรม ณ สถานที่ที่มี ประวัติความเป็นมาน่าประหลาดหลายอย่าง หนึ่งในเรื่องดังกล่าวท่านครูบาพเยาว์เล่าว่า สถานที่ แห่งนี้แต่ก่อนชาวบ้านเรียกว่าพ้งหินแตก ที่แห่งนี้เคยมีพรานป่าไล่ยิงกวางวิ่งผ่านมายังบริเวณลาน หินซึ่งมีก้อนหินขนาดใหญ่กว้างกว่า 5 เมตร ยาว 12 เมตร หินก้อนใหญ่นั้นแตกแยกออกจากกัน เป็น ช่องว่างระหว่างกลางพอเหมาะให้กวางวิ่งผ่าน เมื่อนายพรานไล่ยิงกวางมาถึงที่ดังกล่าว กวางได้วิ่ง หายเข้าไปในรอยแยกนั้น พรานค้นหาอย่างไรก็ไม่เจอ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องเล่าต่อกันมาจน ปัจจุบัน นอกจากเรื่องลานหินแตก ยังมีสิ่งที่ถือว่าประหลาดน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งในบริเวณพื้นที่ที่ ท่านปักกรดคือ รูปร่างของหินก้อนต่างๆทั้งขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ทุกก้อนมีรูปร่างคล้ายเต่า มีหัว มีกระดอง หลังกระดองมีลาย คล้ายเต่า จนสามารถทำให้คนที่มาเห็นล่องเลยคิดเป็นจินตนาการได้ว่า พื้นที่แห่งนี้เป็นดินแดนของเต่าต่างๆ ซึ่งก็เป็นความจริง เพราะจากการเล่าประวัติความเป็นมาของ ท่านครูบาพเยาว์ทำให้ทราบว่า ในอดีตนั้นที่ตั้งแห่งนี้มีเต่าอาศัยอยู่มากมาย ทั้งเต่าโคก เต่านา ซึ่งที่ หนองบัวแดงจะมีเต่าอยู่ 2 ชนิดนี้ เต่าเหล่านี้มีมากมายในอดีต แต่ปัจจุบันมันสูญหายไปมาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของชุมชน มีถนนตัดผ่าน มีรถยนต์วิ่งผ่าน และก็มีเต่าตายมากมายเพราะ โดนรถยนต์ทับ

สถานที่แห่งนี้เหมือนเป็นสถานที่คู่บุญสำหรับท่านครูบาพเยาว์ เมื่อท่านได้มาปฏิบัติธรรม ครั้งแรกท่านฝันเห็นเต่ามากมาย คลานเข้ามาหาท่าน ในฝันนั้นเป็นสื่อทางจิตที่กลายเป็นความจริง เพราะเมื่อท่านตื่นขึ้นในวันใหม่ก็มีโยมนำเต่ามาถวายให้ท่าน และท่านก็ได้เลี้ยงไว้จน 3 ปี ซึ่งต่อมา เต่าตัวนั้นก็ตายไป ท่านต้องการสร้างรูปปั้นเต่าขึ้น และตั้งจิตอธิษฐานว่าหากบุญบารมีของท่านมี

พอที่จะสร้างสถานที่แห่งนี้ให้เป็นสถานที่แห่งบุญทานแก่มวลญาติโยม ตำบลหนองบัวแดงได้ ท่านก็จะสร้างสถานที่แห่งนี้ให้เป็นแหล่งปฏิบัติธรรมสำหรับทุกคน และจะปักหลักให้เห็นเป็นประจักษ์ว่า บุญบารมีต้องเพียรสร้างจากข้างในสู่ข้างนอก สร้างจากตัวเองก่อน แล้วให้ผลนั้นขจรขยายไกลออกไปเอง สถานที่แห่งนี้ต้องงดงามจากข้างในและขยายสู่ข้างนอก

จากปณิธาณดังกล่าวท่านเริ่มสร้างรูปเต่าจากที่ตั้งใจไว้ว่าจะสร้างเล็กๆ งบประมาณสัก 2,000 บาท ด้วยบุญบารมี หรือจิตอธิษฐานที่ตั้งมั่นของท่าน ได้มีช่างมาช่วยจากหน่วยงานที่ถือว่าเป็นเลิศด้านการก่อสร้าง การสร้างเริ่มใหญ่โตขึ้น จากที่ตั้งไว้ว่างงบประมาณเพียง 2,000 บาท กลายเป็น 100,000 บาท ด้วยพลังศรัทธาจากญาติโยม สิ่งนี้ทำให้เห็นว่า ท่านคือผู้นำที่จะสามารถสร้างสถานที่แห่งนี้ให้เป็นแหล่งแห่งธรรมเพื่อชาวหนองบัวแดง ได้เรียนรู้ปริศนาธรรม คติ คำสอนทางพุทธศาสนา ผ่านกลวิธีทาง พุทธพัฒนา ตามแนวทางของท่านที่ตั้งอธิษฐานไว้

แหล่งพุทธพัฒนา

แนวความคิดพัฒนาจิตใจโดยใช้แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ

จากแนวคิด การสร้างสำนึก สร้างความรู้ด้านธรรม ผ่านสถานที่ต่างๆ ในวัด เพื่อพัฒนาจิตใจของผู้ที่ได้เข้ามาท่องเที่ยว หรือมาปฏิบัติธรรมในวัด ทำให้ท่านครูปาเยวาร์ ได้สร้างสถานที่ต่างๆ หลายแห่งขึ้นในวัด สถานที่จุดต่างๆ ล้วนมีคติธรรมสอนใจแฝงอยู่ หากเรียงลำดับสถานที่ดังกล่าว จะพบว่าเป็นการจัดลำดับเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้ผู้เข้ามาศึกษา เรียนรู้ธรรม แม้จะมาในรูปแบบการท่องเที่ยว ก็สามารถทำให้ซึมซับ ธรรมได้โดยไม่รู้ตัว

พระประธานพร จุดที่ 1 ที่ท่านสร้างขึ้นคือ พระประธานพร จุดนี้เป็นจุดเริ่มต้น หากมองถึงเจตนาของผู้สร้าง ทำให้เห็นว่าจุดนี้จะตั้งอยู่ที่สูง สามารถมองเห็นพื้นที่วัดเกือบทั้งหมด อีกทั้งพระใหญ่ที่ตั้ง เมื่อมีการกราบไหว้จะทำให้จิตใจสงบ ทำให้การเดินทางจุดต่างๆ มีสมาธิมากขึ้นทำให้ซึมซับคติธรรมได้มากขึ้น

ลานหินแตก เป็นจุดที่ 2 ความเด่นของจุดนี้อยู่ที่ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ทำให้หินขนาดใหญ่ แตกออกจากกัน เป็นแนวยาว คนสามารถเดินทะลุได้ แนวคิดหลักปริศนาธรรม วิธีการสอนธรรม ณ จุดนี้โดดเด่นมาก แผนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาจิตใจในอนาคตท่านจะเขียน คติธรรมสอนคนไว้ ระหว่างผนังของหินทั้งสองข้าง และให้คนที่เดินผ่านตั้งอธิษฐานว่าต้องการสิ่งใด ถ้าจะให้สำเร็จต้องท่องคติธรรมที่ตนเองคิดว่าจะตรงกับกรดำเนินชีวิตอยู่ให้ได้ แล้วเดินทะลุเส้นทาง กล่าวคือต้องท่องคิตคำสอนให้ได้ ต้องเข้าใจให้ได้ ถึงเดินทะลุมา พุทธกล (กลอุบายของพุทธศาสนา ในการสั่งสอนคน) นี้ เป็นกลวิธีสอนคนทางอ้อมได้เป็นอย่างดี คนทุกข์ใจเมื่อได้คติธรรมสอนใจย่อมทำให้เห็นทางสว่าง

รูปปั้นถาฬิหนุ่ม ถาฬิแก่ จุฑที่ 3 นำนสิใจให้นึกถึงคดิธรรม คนแก่ แก่วิชาใช้อยู่นาน จุฑนี้ ท่านพระครูบาพเยาว์ท่านเล่าว่า อยากเสนอให้เห็นว่า ปัญญาเกิดขึ้นได้ทุกที่ คนมีอายุน้อยหาก ไหว่คว่าหาความรู้ก็เปรียบได้กับคนที่มียายุ แต่อยู่กับที่

ถาฬิ นักรุด พระ จุฑที่ 4 พัฒนาการของศาสนา รูปปั้นของถาฬิ นักรุด พระ ที่ตั้งเรียง กันเป็นลำดับ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของการปฏิบัติตน การเข้าใจหลักการดำเนินชีวิต

กระต่ายกับเต่า จุฑที่ 5 ในพุทธสถานนี้ นอกจากสิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้มาเยือนได้ เรียนรู้คดิธรรมคำสอน ผ่านการก่อสร้างรูปแบบต่าง ๆ ที่น่าสนใจมาก ๆ คือแนวคิดการใช้ธรรมชาติ จริง ๆ เป็นคำสอน หนึ่งในสิ่งที่เกิดขึ้นในวัดนี้คือ การเลี้ยงกระต่ายกับเต่าไว้ด้วยกันในสวนที่มีรั้วรอบ อย่างดี ภาพที่เมื่อได้เห็นทำให้นึกถึงนิทานกระต่ายกับเต่าทันที ทำให้นึกถึงการดำเนินชีวิตว่าอย่า ประมาทกับเรื่องเวลา ความเชื่อมั่นตนเองที่มีสูงเกินไป หรือการสปรมาทคนอื่นเป็นสิ่งที่ไม่ดี จุฑนี้ น้อยนักที่จะมีการสอนแบบง่าย ๆ แต่ทำให้ผู้มาเห็นได้คดิถึงสิ่งที่ต้องระวังในการดำเนินชีวิตได้อย่าง มากมาย

พญานาค จุฑที่ 6 ด้วยความเชื่อที่ว่าพญานาคคือผู้ดูแลรักษา พุทธศาสนา ท่านได้สร้างรูป พญานาค 5 เศียร ไว้โดดเด่น กลางสระน้ำ มีปลาหลากหลายชนิด โดยเฉพาะปลาดุกยักษ์ที่ถือว่า ใหญ่เกือบเท่าตัวเด็กเล็กหลายร้อยพันตัว มีที่ให้อาหารปลาสำหรับท่านที่ใจบุญทั้งหลาย

สวนเกษตรพอเพียง จุฑที่ 7 แนวคดิการสร้างวัดให้เป็นแหล่งพึ่งพาของชาวบ้านนี้ นำนสิใจเช่นกัน ท่านครูบาพเยาว์ต้องการให้วัดเป็นแหล่งสร้างอาหาร ปลุกข้าว ปลุกพืช ผัก มีเหลือ จากการทำอาหารเพื่อเลี้ยงญาติโยมที่ทางปฏิบัติธรรม ก็แบ่งให้ชุมชน ท่านกล่าวว่า อยากให้วัดเป็น ที่พึ่งของชุมชนมากกว่าวัดเป็นแค่ที่บริจาคทาน

วิหารรัตนเจดีย์(นะโม) จุฑที่ 8 จุฑที่ยิ่งใหญ่ที่สุด เป็นวิหารขนาดใหญ่สำหรับผู้มาปฏิบัติ ธรรม ซึ่งสามารถบรรจุได้รวม 100-200 คน **ตัววิหารทั้งหมดเป็นปริศนาธรรม** มีห้องมุขทางเข้า สองข้างที่เป็นพิพิทธภณัฑ์ของเก่าโบราณหายาก เช่นเขี้ยวหมูตัน เขี้ยวหมูหุด เขี้ยวเสือกลองที่พราน ในอดีตจะเป่าเมื่อจะออกเดินป่าเพื่อป้องกันอันตราย หัวใจหินของใจที่เรียกว่าเสือกต่าง ๆ ผู้มีอาคม เมื่อตายแล้วหัวใจจะกลายเป็นหิน มะพร้าวไม่มีตาอาณุภาพด้านมหาอุด มะพร้าว 3 ตาด้านเมตตา มหานิยม มะพร้าวตาบอดด้านแคล้วคลาดปลอดภัย

ข้างในมีพระปางประทานพร ปางชนะมาร ปางสมาธิ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้ปฏิบัติธรรมตามที่ ต้องการ รูปสระบัวอยู่กลางวิหาร ต้นเสามีรูปสัตว์ต่างๆ เช่น งู แมลงสาบ กบ ที่เป็นคดิว่าใครพึงเสา จะกลายเป็นสิ่งนั้น ภาพรวมของวิหารเป็นปาริธรรมะที่สามารถส่งสอนคนได้ วิหารรัตนเจดีย์ มีคำ ข้างล่างเขียนว่า นะโม แปลว่านอบน้อม มีรูปเต่าขนาดใหญ่ตั้งไว้ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งเป็นการสอนคนว่าเต่า เป็นสัตว์น้อมน้อม เต่ามีแต่ไปข้างหน้าไม่ถอยหลัง วิหารนี้ทิศเหนือจะเห็นภูเขี้ยว ทิศใต้จะเห็นภูแลน คา เต่าที่ปั้นขึ้นเป็นรูปเต่านา และเต่าโคก (เต่าเพ็กหรือเต่าหัวเหลือง) ซึ่งหนองบัวแดงมีเต่า 2 ชนิด

เจ้าแม่กวนอิม จุดที่ 9 ผู้ที่ตั้งใจอธิษฐานเสี่ยงทาย ให้เทพเจ้าแม่กวนอิมช่วยเหลือให้โยนเหรียญเข้าในบาตรที่ตั้งไว้ให้ได้แล้วจะสมตั้งใจต้องการ จุดนี้ทำให้ผู้ที่มาสวนพุทธอุทยานได้ความสนุกสนานบวกกับกำลังใจที่ได้รับเป็นอย่างดี

ตำหนักหลวงปู่โต จุดที่ 10 เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่วัด ที่เมื่อครั้งแรกที่ท่านครูบาเพียวได้พระสมเด็จวัดระฆังจากเจ้าคณะภาค 11 วัดระฆัง มาและได้อธิษฐานขอबारมี สร้างวัดจากนั้นจึงได้เต่ามาเลี้ยงและเริ่มมีพลังศรัทธาจากประชาชนทั่วทุกที่มาสสร้างบุญबारมีร่วมกันทำให้เกิดพุทธอุทยานอันมีค่าทางศาสนาแห่งนี้

จากจุดต่าง ๆ นี้ ยังมีอีกหลายจุดที่น่าสนใจที่ล้วนแต่แฝงไว้ด้วยคติธรรมที่ ท่านครูบาเพียวได้สร้างขึ้นเพื่อมวลมนุษย์ทั้ง ชุมชนหนองบัวแดง และชุมชนอื่นๆทั่วไปทั้งจากภาคอีสานและภาคอื่น สิ่งนี้ทำให้เห็นว่า พลังศรัทธาของคนที่มีต่อสถานที่แห่งนี้เกิดขึ้นมากมาย เพราะการสร้างจุดต่าง ๆ ได้น่าสนใจ น่าดู น่าท่องเที่ยว แต่แฝงไว้ด้วยคติธรรมที่สามารถทำให้ผู้ที่มาดูได้เข้าใจ เรียนรู้หลักธรรมใดเป็นอย่างดี แต่หากวิเคราะห์ให้ลึกยิ่งขึ้นจะพบว่ายังมีปัจจัยต่าง ๆ อีกหลายปัจจัยที่ทำให้สถานที่แห่งนี้มีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งการศึกษาธรรม ผ่านกระบวนการทั้งการอบรม ปฏิบัติธรรมท่องเที่ยวได้อย่างสมบูรณ์

ปัจจัยแห่งความสมบูรณ์

พระครูสังฆรักษ์สีลวันตระ(ครูบาเพียว)

จากการศึกษาสถานที่แห่งนี้พบว่ากระดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในวัด แนวคิดแนวทางปฏิบัติหลักเกิดจากครูบาเพียว ท่านเป็นกำลังหลักในการสร้างวัด โดยเฉพาะการเชื่อมความสัมพันธ์จากข้างนอก การพูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้คนที่เข้ามาสัมผัสครั้งแรก ประกอบกับความความจริงที่ท่านได้นำเสนอ จุดเด่นของสถานที่ ความเป็นไปได้ในการสร้างสถานที่แห่งนี้ ทำให้ผู้มาเยือนเกิดพลังศรัทธาขึ้นอย่างจริงจัง สิ่งนี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่าท่านเป็นพระที่มีหลักการในการทำงานนำหลักพุทธศาสนามาเชื่อมโยงให้เกิดพลังศรัทธาเพื่อสร้างสถานที่ฝึกคน สร้างคนให้เข้าใจธรรมมากขึ้น หลักการหลายอย่างที่ทำให้เห็นถึงความสามารถของท่าน เช่น การระดมทุนบริจาค จากที่ต่าง ๆ มีทั้งจากจังหวัดสมุทรปราการบริจาค 129,999 บาท คุณวาสนา ธรรมมาพร้อมคณะจากญี่ปุ่น บริจาค 73,000 บาท และอีกหลายบุคคลหลายคณะที่ได้บริจาคเพื่อสร้างพุทธสถานแห่งนี้ สิ่งนี้ปรากฏนี้แสดงให้เห็นว่าครูบาเพียวคือปัจจัยแรกที่ทำให้พุทธสถานมีความสมบูรณ์

ภาพที่ 10 พระครูสังฆรักษ์สีลวันตระ(ครูบาพเยาว์)

สถานที่สร้างแหล่งพุทธธรรม

สภาพภูมิณีเศในการสร้างพุทธอุทยานป่าหินงาม(วัดเต่าใหญ่) มีความเหมาะสมที่จะทำให้อู้อัที่มาปฏิบัติธรรมได้ซึมซับหลักคำสอนได้ง่าย เช่น ธรรมชาติ ป่าเขาที่เงียบสงบ เสียงสัตว์ต่างๆ โดยเฉพาะนกป่าที่ร้องเสียงไพเราะน่าฟัง ทำให้จิตใจสงบ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นและลานหินที่มีในวัด รูปร่างคล้ายเต่า นำมาเป็นเอกลักษณ์ที่สามารถนำมาประยุกต์เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมและสถานที่สร้างคติธรรมได้อย่างเหมาะสม ทุกสิ่งที่เป็นธรรมชาติในที่แห่งนี้ล้วนเหมาะในการสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ชุมชน

จำนวนผู้อายุประจำวัด ช่วยเหลืองานวัด มีมากกว่า 15-20 คน ทั้งผู้นึ่งและผู้ชาย แสดงให้เห็นว่าชุมชนให้ความสำคัญกับสถานที่แห่งนี้ โดยเฉพาะโยมผู้นึ่งที่อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ได้มาปฏิบัติธรรมเป็นประจำ ดูแลความสะดวก ทำอาหาร และร่วมดำเนินกิจกรรมของวัดกับสาธาณชนข้างนอกโดยที่พระครูสังฆรักษ์สีลวันตระ (ครูบาพเยาว์) ไม่ได้เอ่ยปากขอร้อง

องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวแดงไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง เพียงแค่สนับสนุนด้านเครื่องอำนวยความสะดวกด้านการอุปโภค-บริโภค เช่นสนับสนุนเครื่องปั้นน้ำ สนับสนุนการต่อไฟฟ้าเข้าวัด รวมทั้งสนับสนุนด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารโดยการพิมพ์หนังสือทำวัตร สวดมนต์แปลเผยแพร่สู่สาธารณะ

ธรรมในธรรมชาติที่พุทธอุทยานป่าหินงาม(วัดเต่าใหญ่)

ปริศนาธรรมที่มีคุณค่าแก่การเรียนรู้

แสงเทียนส่อง	สองพันปีที่พ่อจุด
จะสิ้นสุญแสง	แล้วพ่อหนา
ลูกเอ๋ยหาก	สุเจ้าเขลาปัญญา
อีกไม่ช้าเทียนจะดับ	ทับดอกบัว

อุดมการณ์การสร้างวัด

เพียงต้นไม้แซม	ขึ้นทั่วผืนป่า
เพียงธาราขังแอ่ง	เย็นแจ่มใส
เพียงเสียงนกกรู้อ	ก้องแนวไพร
เพียงเพื่อให้ผองมวลมิตร	สถิตธรรม

คำขวัญประจำวัด

ป่าไม้ธรรมชาติ	ปลูกด้วยลานหิน
ถิ่นเต่าล้านปี	ไหว้พระดีมีวัดงาม

บทสรุป

พุทธอุทยานป่าหินงาม(วัดเต่าใหญ่)เป็นวัดที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่น่าสนใจในเขตพื้นที่ภาคอีสานได้ เพราะด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ ท่านพระครูสังวรวิมลวัตร (ครูบาพเยาว์) ซึ่งเป็นผู้นำในการนำแนวคิด การพัฒนาคนต้องใช้กลอุบายที่ผ่านคติธรรม ความเชื่อ มาสั่งสอนโดยใช้สถานที่ของวัด รวมทั้งระบบนิเวศ ธรรมชาติที่เอื้อต่อการสร้างจุดต่างๆ เพื่อให้ผู้ที่มา ดู มาปฏิบัติธรรมได้เห็น ได้คิด เป็นการท่องเที่ยวไปในตัวแต่แฝงด้วยคติธรรม เป็นแนวคิดการพัฒนาจิตใจโดยใช้สถานที่สร้างความรู้ด้านคติธรรมแก่ผู้มาพบเห็น รวมทั้งการสนับสนุนจากชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักเพื่อสร้างสถานที่แห่งนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสถานที่ต่างๆในวัดมีจุดเด่นน่าสนใจแตกต่างกัน ซึ่งน่าสนใจทุกจุด สามารถสร้างความตื่นตัวให้กับผู้ที่มาพบเห็นได้ สิ่งนี้เป็นจุดเด่นที่ทำให้สถานที่แห่งนี้จะสามารถพัฒนาสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่โดดเด่นในเขตภาคอีสานได้

แนวทางการพัฒนาในอนาคต

ท่านครูบาพเยาว์ได้วางแผนการพัฒนาศาสนสถานที่สอนคติธรรมไว้ 2 จุดหลัก ดังนี้

1. **วิหารรัตนเจดีย์(นะโม)** ท่านจะสร้างตัววิหารทั้งหมดให้เป็นปริศนาธรรม มีห้องมุขทางเข้าสองข้างที่เป็นพิพัตถกัณฑ์ของเก่าโบราณหายาก ข้างในมีพระปางประทานพร ปางชนะมาร ปางสมาธิ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้ปฏิบัติตามที่ต้องการ สร้างรูปพระบัวอยู่กลางวิหาร ต้นเสามีรูปสัตว์

2. **ลานหินแตก** ท่านจะเขียน คติธรรม สอนคนไว้ ระหว่างผนังของหินทั้งสองข้าง และให้คนที่เดินผ่านตั้งอธิษฐานว่าต้องการสิ่งใด ถ้าจะให้สำเร็จต้องท่องคติธรรมที่ตนเองคิดว่าตรงกับความต้องการให้ได้ แล้วเดินทะลุเส้นทาง กล่าวคือต้องท่องคิตำสอนให้ได้ ต้องเข้าใจให้ได้ ถึงเดินทะลุมา

แนวทางการพัฒนาดังกล่าวเป็นการสร้างขึ้นใหม่เพิ่มเติมโดยเฉพาะ**วิหารรัตนเจดีย์ (นะโม)** ซึ่งได้รับการบริจาค จากบุคคลต่างๆมากมาย สิ่งนี้แสดงว่าที่วัดแห่งนี้มีพลังศรัทธาเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ แนวทางการพัฒนาที่ท่านครูบาพเยาว์ได้สร้างขึ้นสามารถชักจูงจิตใจผู้คนให้มาเห็นความสำคัญของการสร้างสถานที่เพื่อปฏิบัติธรรมเรียนรู้ธรรม สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ผสมผสานกับแหล่งท่องเที่ยวได้

ภาพที่ 11 วิหารรัตนเจดีย์ (นะโม)

**หลวงพ่อบึงใหญ่ตอและกลุ่มอาชีพสตรีทอเสื่อกกบ้านหนองเกาะน้อย
อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์**

สภาพทั่วไป

ประวัติความเป็นมา :

ตำบลทุ่งวัง เป็นตำบลที่อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอสตึก ซึ่งประกอบด้วย 14 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านทุ่งวัง, หมู่ 2 บ้านหนองแวง, หมู่ 3 บ้านคุ้มบ้านด้า, หมู่ 4 บ้านกก, หมู่ 5 บ้านค้อ, หมู่ 6 บ้านหนองทัพค่าย, หมู่ 7 บ้านตาล็อก, หมู่ 8 บ้านสมหวัง, หมู่ 9 บ้านดอนแก้ว, หมู่ 10 บ้านยางงาม, หมู่ 11 บ้านโคกอาโตด, หมู่ 12 บ้านหนองเกาะน้อย, หมู่ 13 บ้านม่วงหวาน, หมู่ 14 บ้านโนนสะอาด

อาณาเขตตำบล :

ตำบลทุ่งวังมีระยะทางจากกรุงเทพมหานคร 416 กิโลเมตร จากจังหวัดบุรีรัมย์ ใช้เส้นทางบุรีรัมย์-สตึก ทางหลวงหมายเลข 219 ระยะทางประมาณ 41 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอสตึก 15 กิโลเมตรโดยมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติด ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์

ทิศใต้ ติด ต.กระสัง, ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติด จ.สุรินทร์

ทิศตะวันตก ติด ต.สะแก อ.สตึก จ.บุรีรัมย์

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรทั้งสิ้น 8,326 คน เป็นชาย 4,146 คน และเป็นหญิง 4,180 คน

โครงสร้างพื้นฐาน

ด้านคมนาคมมีถนนสายหลักผ่าน 2 สายคือถนนสายสตึก – โนนจำปาและ สายสตึก-ท่าตูม

การไฟฟ้าและการประปามีครบทุกหมู่บ้าน

การสื่อสารมีที่ทำกาโทรเลขหนึ่งแห่ง

การใช้ที่ดินส่วนมากใช้ในการเกษตรและสร้างที่อยู่อาศัย

สภาพทางเศรษฐกิจ

-โครงสร้างทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ฐานะประชาชนในพื้นที่ของตำบลทุ่งวังอยู่ในระดับกลางถึงต่ำ

- การอุตสาหกรรมและพาณิชย์ มีโรงเรียนที่ใช้ในการผลิตสินค้าจากกกและผ้าไหม มีลานบริการน้ำมัน ร้านค้า และโรงสีข้าวขนาดเล็ก

สภาพทางสังคม

สถาบันทางการศึกษามีดังนี้

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวนห้าแห่ง
- โรงเรียนประถมศึกษาจำนวนสามแห่ง
- โรงเรียนมัธยมจำนวนสองแห่ง

ทางด้านศาสนาประเพณีและวัฒนธรรมนับถือศาสนาพุทธ ภาษาเขมร ลาว ส่วย

การสาธารณสุขมีสถานอนามัยหนึ่งแห่ง คลินิกหนึ่งแห่ง

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสถานีตำรวจชุมชนและรถน้ำเอนกประสงค์

การสังคมสงเคราะห์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งวังมีผู้สูงอายุ คนพิการ คนไร้ที่พึ่งทุกหมู่บ้าน และได้รับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพรายเดือน

ด้านการเมืองการบริหาร

- เมืองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งวัง โดยมีโครงสร้างการบริหารดังนี้
  - นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคือ นายวิเชียร ไสงาม
  - คณะผู้บริหาร 4 คน
  - สมาชิกสภาตำบล 30 คน
- อัตรากำลังมีพนักงานส่วนตำบล 9 คนและพนักงานจ้าง 23 คน

สถานที่ท่องเที่ยวตำบลทุ่งวัง

1. โบราณสถานและโบราณวัตถุ

วัดโนนสว่าง

หลวงพ่อบึงใหญ่คงแสนตอ

2. กลุ่มอาชีพและสินค้า

กลุ่มอาชีพสตรีทอเสื่อกกบ้านหนองเกาะน้อย

สถานที่ตั้ง : เลขที่ 8 หมู่ 12 บ้านหนองเกาะน้อย ตำบลทุ่งวัง อำเภอ สตึก จังหวัดบุรีรัมย์

31150

หลวงพ่ไหญ่ดงแสนตอ

ประวัติท้าวดงแสนตอ

จากตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาว่า ครั้งอดีตกาลในช่วงที่ไทยเสียกรุงให้พม่าครั้งที่สอง ประมาณปี พ.ศ. 2310 .ในครั้งนั้นพม่าได้เผากรุงศรีอยุธยา ช้างเผือกซึ่งเป็นช้างคู่บ้านคู่เมือง คู่บารมีของพระเจ้าแผ่นดิน ทนความกลัวจากไฟเผาไม่ได้ ได้แตกโรงหนีออกมาผ่านเมืองสระบุรี เมืองโคราชมาสู่ดินแดนทุ่งกุลาร้องไห้

ท้าวศรีนครเตาเจ้าผู้ปกครองเมืองนครเตา(ปัจจุบันเป็นตำบลเมืองเตา อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม และท้าวแสนตอผู้ครองเมืองโคกเมือง (ปัจจุบันบ้านโคกเมือง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์) ได้ร่วมกันจับช้างเผือกที่หนีมาให้กับพระยาจักรี และพระยาสุรสีห์ ซึ่งเป็นผู้ที่ติดตาม ช้างมาพระเจ้าตากสินมหาราชทรงพระราชทานเป็นรางวัลให้ แต่ดาบมีเพียงเล่มเดียว การที่บุคคล ทั้งสองเป็นเพื่อนกัน จึงตัดสินใจไม่ได้ใครเป็นผู้ที่เหมาะสมที่สุดและควรเป็นเจ้าของดาบเล่มนั้น พระเจ้าแผ่นดินทรงตรัสว่าผู้ใดที่มีความซื่อสัตย์มีคุณธรรมประจำใจมากที่สุดก็จะได้เป็นเจ้าของ ดังนั้นพระองค์ทรงโยนดาบลงไปหนองน้ำ ท้าวแสนตอเป็นบุคคลแรกที่ลงไปในหนองน้ำเพื่อหาดาบ แต่หาไม่พบ ท้าวศรีนครเตาลงไปเป็นคนที่สองใช้เวลาไม่นานนักก็สามารถพบดาบและนำขึ้นมาได้ พระเจ้าแผ่นดินจึงทรงพระราชทานดาบนั้นแก่ท้าวศรีนครเตา เนื่องจากความเป็นเพื่อนกันของบุคคล ทั้งสอง ท้าวศรีนครเตาจึงมอบดาบให้ท้าวแสนตอเก็บรักษาไว้ แต่ครั้งใดก็ตามที่ท้าวแสนตอนำดาบ ออกมาใช้ฟาดฟันออกไป ต้นไม้ใหญ่จะล้มระเนระนาดนับรวมกันได้เป็นแสน ๆ ต้นนั้นคือที่มา ของท้าวแสนตอปัจจุบันดาบนั้นเป็นตำนานอันศักดิ์สิทธิ์ที่แสดงถึงความซื่อสัตย์ และเป็นคุณธรรม ประจำใจของชาวเมืองเตามากกระทั่งปัจจุบันนี้

ท่ามกลางตอไม้ับแสนแสนตอมีการค้นพบพระพุทธรูปสูงใหญ่ปางมารวิชัย ทำด้วยหินทรายสีคล้ายดินลูกรังแดงอมส้ม นั่งประทับบนหินทรายที่นำมาเรียงกันเป็นแท่นหันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก ด้านหลังองค์พระพุทธรูปพืงกับต้นมะค่าเคยเกิดไฟไหม้แต่องค์พระพุทธรูปมิได้รับความเสียหายแต่ประการใด จึงเป็นที่เคารพสักการะของบุคคลทั่วไป และตั้งชื่อตามลักษณะที่ค้นพบ พระพุทธรูปว่า“หลวงพ่ไหญ่ดงแสนตอ” สันนิฐานว่าสร้างประมาณปี พ.ศ.2433 มีลักษณะเช่นเดียวกับพระพุทธรูปวังปลัด อำเภอพุทธไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ หลวงพ่ไหญ่ดงแสนตอเป็นโบราณสถานวัตถุอันเป็นที่เคารพสักการะคู่บ้านทุ่งวังมาตั้งแต่อดีต

ตำนานอนินทรอันศักดิ์สิทธิ์

1. ปาฏิหาริย์เหรียญหลวงพ่อดงแสนตอ รุ่น 1 (พ.ศ. 2515) เชื่อว่าสามารถคุ้มครองอุบัติเหตุได้ หรือผู้ใดเข้าไปถ่ายรูปหลวงพ่อดงแสนตอ หากไม่จัดรูปเทียนบอกกล่าวให้ทราบ มักจะถ่ายภาพไม่ติดหรือมีสีดำมัว

2. ความศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้าใหญ่ดงแสนตอ เมื่อมีคนต่างถิ่นเดินทางเข้ามาอาศัย จะต้องสักการะกราบไหว้เพื่อบอกกล่าวไม่เช่นนั้นจะต้องมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้นส่วนใหญ่จะปวดท้องนอนไม่ได้จนกว่าจะกราบไหว้ เด็ก ๆ ที่วิ่งเล่นเสียดังบริเวณวัดก็จะได้ยินเสียงกึกก้องจนเด็กต้องวิ่งหนีไปและเมื่อครั้งที่ได้ยินชื่อเสียงมากคือมีการขโมยพระเนตรของพระพุทธรูปองค์ใหญ่ไปจะได้ยินเสียงร้องสะเทือนดินฟ้าระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตรไปจนถึงตำบลท่าม่วง บ้านหัวช้างและบริเวณรอบ ๆ

อ้างอิง: คำบอกเล่าต่อกันมา

หลักเขต

หลักเขตเป็นหลักสี่เหลี่ยมที่มีลักษณะเป็นแผ่นหินทรายด้านหน้ามีร่องรอยการแกะสลักแต่ไม่ชัดเจนด้านหลังเป็นสันนูนขึ้นเป็นเส้นตรงกลางตลอดแนวปาฏิหาริย์ เกิดขึ้นเมื่อชาวบ้านจำนวนมากได้ห้ามแผ่นหินไปไว้ที่หน้าโบสถ์ในวัดโนนทุ่งสว่าง ปรากฏว่าได้เกิดเหตุการณ์ชาวบ้านล้มตายเป็นจำนวนมากติดต่อกัน ชาวบ้านเพียงห้าคนเท่านั้นสามารถห้ามแผ่นหินกลับมาที่เดิมได้และเหตุการณ์จึงเป็นปกติต่อกันมา

กลุ่มอาชีพสตรีทอเสื่อกกบ้านหนองเกาะน้อย

ภาพที่ 12 ผลิตภัณฑ์เสื่อกกที่สมาชิกในกลุ่มผลิตได้

